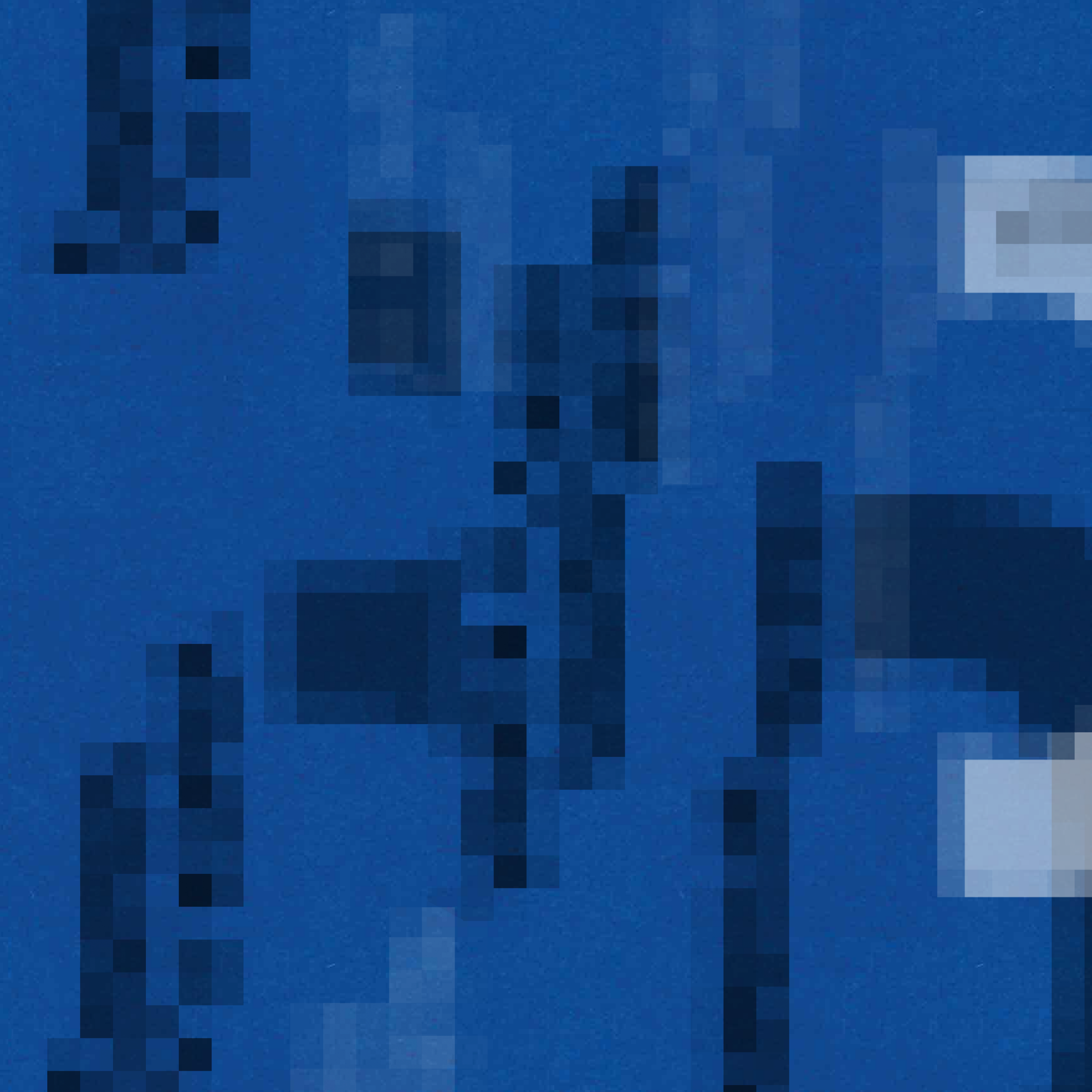


MESTO, DOM, VRATA

1992–2022

Trideset let

NARODNI DOM MARIBOR



MESTO, DOM, VRATA. NARODNI DOM MARIBOR – 30 LET

Izdal: Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor

Zanj: Vladimir Rukavina, direktor

Urednica: Karolina Babič

Sourednica za arhivsko in fotografsko gradivo: Špela Valadžija

Avtorji in avtorice besedil: Matic Ačko, Karolina Babič, Katja Beck Kos, Urška Breznik, Marko Brumen, Peter Tomaž Dobrila, Jerneja Ferlež, Mojca Kasjak, Alenka Klemenčič, Vid Kmetič, Mila Kodrič Cizerl, Urška Košica, Marko Košir, Nataša Kramberger, Gregor Lednik, Marko Letonja, Martina Magdič, Svetlana Makarovič, Vojka Miklavc, Boštjan Narat, Tone Partljič, Franci Pivec, Primož Premzl, Hana Repše, Mitja Rotovnik, Vladimir Rukavina, Nikolaj Sajko, Karmen Salmič Kovačič, Vasja Samec, Robert Scott, Bojan Sedmak, Karmina Šilec, Richard Tognetti, Magdalena Tovornik, Špela Valadžija, Tom Veber, Tina Vihar, Radovan Vlatković, Janez Vouk, Helena Zemljič

Fotografije – avtorji fotografij velikega formata: Dejan Bulut, Blaž Črnič, Saša Huzjak, Janez Klenovšek, Boštjan Lah, Igor Napast, Marko Pigac, Igor Unuk, Matej Kristovič, Nebojša Tejić, Marko Vanovšek; avtor stripa Gašper Krajnc.

Fotografije – avtorji in skrbniki fotografij malega formata v časovnici: Andrej Borko (str. 19), Dejan Bulut (str. 65, 85, 86, 87, 89, 109, 115), Blaž Črnič (str. 93, 121), Mirko Japelj (str. 16), Saša Huzjak (str. 58), Matej Kristovič (str. 92), Igor Napast (str. 50), Andrej Petelinšek (str. 114), Marko Pigac (str. 47), Ferdinand Weitzinger (str. 12, 14); Arhiv Narodnega doma Maribor (str. 19, 20, 23, 36, 40, 43, 46, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 77, 78, 80, 82, 84, 85, 86, 87, 89, 92, 93, 108, 109, 112, 115, 118, 121); Muzej narodne osvoboditve Maribor (str. 17); Národní technické muzeum – Muzeum architektury a stavitelství, Češka (str. 10); Pokrajinski arhiv Maribor (str. 11); Narodna in univerzitetna knjižnica 1906 (str. 13); Večer mediji d.o.o. (str. 22, 37, 50, 53, 114); Zbirka Primoža Premzla (str. 12, 14, 16).

Lektoriranje: Monika Jerič

Prevod v angleščino: MAC, s.p.

Jezik: slovenski in angleški

Oblikovanje in prelom: Studio 8 d.o.o.

Naklada: 1000

Tisk: Evrografis d.o.o.

Cena: Knjiga je brezplačna

Maribor, 2022

Narodni dom Maribor
Ulica kneza Koclja 9
2000 Maribor
www.nd-mb.si



MESTNA OBČINA MARIBOR



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO



CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

930.85(497.4Maribor)"1992/2022"(082)

MESTO, dom, vrata : Narodni dom Maribor : 1992-2022 : trideset let / [urednica Karolina Babič ; sourednica za arhivsko in fotografsko gradivo Špela Valadžija ; avtorji in avtorice besedil Matic Ačko ... [et al.] ; fotografije Dejan Bulut ... [et al.] ; prevod v angleščino MAC, s.p.] - Maribor : Kulturno-prireditveni center Narodni dom, 2022

Vsebuje tudi besedilo tiskano v obratni smeri: The gate to the city : Narodni dom Maribor : 1992-2022 : thirty years
ISBN 978-961-95943-0-8
COBISS.SI-ID 121889795

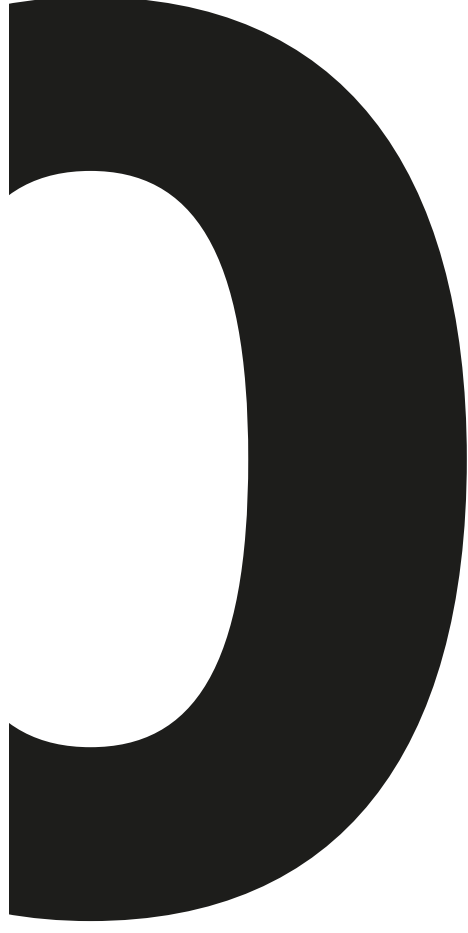
CU

MESTO, DOM, VRATA

1992–2022

Trideset let

NARODNI DOM MARIBOR



Drage bralke, dragi bralci,

pred vami je knjiga, ki jo lahko listate kot kronologijo in zbirko fotografij, lahko pa prebirate tudi samostojne eseje, leposlovna besedila, izjave, razmišljanja in spominjanja. Monografija ob 30. obletnici Narodnega doma Maribor je poklon preteklemu delu ter hkrati manifestacija ustvarjanja in prizadevanja za pripoznanje kulture in umetnosti.

Uvodne misli piše direktor Narodnega doma Maribor **VLADIMIR RUKAVINA** str. 7. **FRANCI PIVEC**, budno oko kulturnega in družbenega dogajanja, piše o nastanku organizacije in nas usmerja k »zakaj in čemu« njenega nastanka in obstoja str. 10. Zgodovinarica in arhivistka **ŠPELA VALADŽIJA** strnjeno popiše tako zgodovino stavbe Narodnega doma kot organizacije Kulturno prireditvenega centra Narodni dom Maribor s poudarkom na prelomnih dogodkih str. 17, njen kronološki pregled zgodovine pa teče tudi kot časovnica skozi celotno knjigo. **STONE PARTLJIČ** nas s kratko zgodbo in spominom na prijatelja popelje v čas Maribora in stavbe Narodnega doma pred drugo svetovno vojno str. 36. Pisateljica in kmetovalka **NATAŠA KRAMBERGER** napiše dve pismi, eno pošilja v Maribor iz Berlina, drugo iz Jurovskega Dola str. 46. Sledi sklop pesmi štirih mladih mariborskih pesnic in pesnikov, rojenih v letih 1991, 1995 in 2003, torej po tem, ko je JLA predala stavbo Narodnega doma mestu Maribor; povabili smo jih, da skozi poezijo spregovorijo o kulturi, o mestu, o Narodnem domu, o vratih in še čem: **HELENA ZEMLJIČ** str. 52, **MATIC AČKO** str. 53, **MILA KODRIČ CIZERL** str. 55 in **TOM VEBER** str. 57. Glasbenik in filozof **BOŠTJAN NARAT** nas z literarnim esejem popelje v svoje spomine in razmišljanja o festivalu str. 60. O dilemah, razhajanjih ter srečevanjih institucionalne kulture in neodvisne kulturne scene v »drive« pisnem pogovoru razpravljajo **KATJA BECK KOS**, **URŠKA BREZNIK**, **HANA REPŠE**, **MARKO BRUMEN**, **PETER TOMAŽ DOBRILA** in **KAROLINA BABIČ** str. 76. Etnologinja **JERNEJA FERLEŽ** v literarnem esejju mesto oriše kot množstvo prizorišč str. 92. Dolgoletni zvesti abonent koncertov resne glasbe **MARKO KOŠIR** zapiše izbor iz programske knjižice str. 108, umestitev resne glasbe v kulturno polje mesta pa je med drugim poudarek eseja muzikologinje **KARMEN SALMIČ KOVAČIČ** str. 112. Kantavtor, pesnik, učitelj in subtilni opazovalec kulture in lepega **BOJAN SEDMAK** se v dnevniškem zapisu poda v (eks)kurze svojih misli ob spremljanju 30. Festivala Lent str. 118.

Vzporedno ob navedenih esejističnih, leposlovnih in drugih besedilih nas skozi knjigo spremljajo tudi kratke izjave, spominjanja, misli in čestitke posameznic in posameznikov, od soustvarjalcev do obiskovalcev in sopotnikov Narodnega doma Maribor v preteklih tridesetih letih: **MAGDALENA TOVORNIK** str. 15, **MITJA ROTOVNIK** str. 19, **GREGOR LEDNIK** str. 23, **RADOVAN VLATKOVIČ** str. 37, **KARMINA ŠILEC** str. 41, **TINA VIHAR** str. 43, **VID KMETIČ** str. 47, **SVETLANA MAKAROVIČ** str. 49, **VOJKA MIKLAVC** str. 51, **RICHARD TOGNETTI** str. 61, **MARTINA MAGDIČ** str. 63, **URŠKA KOŠICA** str. 65, **ALENKA KLEMENČIČ** str. 89, **NIKOLAJ SAJKO** str. 89, **PRIMOŽ PREMŽL** str. 93, **MOJCA KASJAK** str. 97, **MARKO LETONJA** str. 109, **VASJA SAMEC** str. 111, **JANEZ VOJK** str. 113, **ROBERT SCOTT** str. 121.

Karolina Babič, urednica

Z ljudmi zaradi ljudi in

ZA LJUDI

Trideset let je minilo kot v hipu. V tem času se je zamenjalo mnogo županov, ministric in ministrov, predvsem pa se je naših dogodkov udeležilo izredno veliko obiskovalcev. Začeli smo z izjemnim entuziazmom, ki nas, to si upam trditi, ni zapustil vse do danes. Začeli smo v času, ko je mesto negovalo skorajda neko letargijo, v času, ko je bilo splošno mnenje, da se tako in tako nič ne da.

Danes je mesto vsekakor drugačno. Morebiti tudi zaradi tega, kar smo počeli v preteklih tridesetih letih. Naše mnenje bi bilo preveč subjektivno, zato želimo, da o tem, kar smo počeli dobrega ali manj dobrega in pri tem morda tudi spreminjali zavest in podzavest našega mesta, spregovorijo drugi, spremljevalci našega delovanja, ustvarjalci in ljudje, ki znajo misliti Maribor. Ravno zaradi tega do trenutka, ko to pišem, nisem prebral še nobenega od prispevkov, knjigo bom prebral šele takrat, ko pride iz tiskarne. Mogoče bom vesel, mogoče manj, vsekakor pa bom sprejel pripoved, ki jo piše o kulturi in Mariboru in o našem mestu v tej zgodbi.

Časovnica v knjigi z vsemi podatki, prelomi in premiki je zagotovo realna; gre za izpričana in preverljiva dejstva, čeprav mnogih trenutkov in imen ne popisuje, saj so nepreštevni. Želim pa dodati, da so in smo vse to naredili ljudje. Tim, ki je rasel in se spreminjal, nikakor ni bil sestavljen samo iz redno zaposlenih v zavodu, temveč je s svojim povezovalnim delovanjem v mariborski kulturi segel praktično na vsa področja institucionalne in neinstitucionalne kulture. Povezoval ljudi. Soustvarjal z ljudmi.

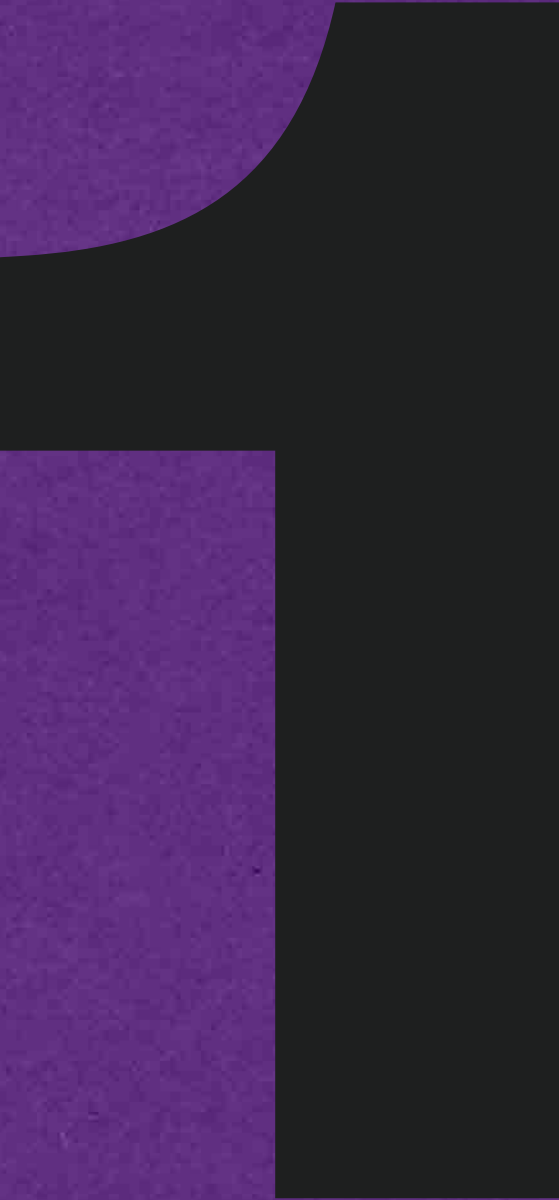
Vsak od teh ljudi je pustil pečat v delovanju Narodnega doma Maribor in zato gre na tem mestu moja zahvala predvsem ljudem. Ki jim ni bilo vseeno. Ljudem, ki so delali predvsem za ljudi in zaradi ljudi.

In Mariboru, temu prekrasnemu, včasih malo čudnemu, zavistnemu, a prešernemu, v svojih zmedenih odnosih in nepredvidljivosti pa pravzaprav izjemnemu torišču idej in dejanj, ki vodijo k napredku, čeprav tega mesto včasih skorajda noče.

Pot, ki se kaže za naprej, je pravzaprav jasna, posebej če jo gledaš s srcem. Zato nadaljujemo z vsem srcem. Ovire bodo, a saj v tem je tudi izziv, ki vzbuja kreativnost, strast, »inat«, na tem gradimo.

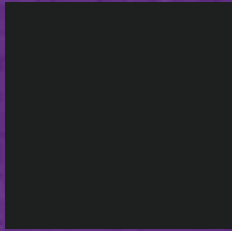
Navadni nikoli nismo bili. Ne mesto ne mi.

Vladimir Rukavina



Vrata

V ČASU





Splav na Dravi

30 LET KULTURNEGA VOZLIŠČA NARODNI DOM MARIBOR

FRANCI PIVEC

Ob rojstvu javnega zavoda Narodni dom Maribor

Ko je Jugoslovanska ljudska armada jeseni leta 1991 zapuščala Maribor, je prej še dodobra opustošila svoj Dom JLA, ki ga je nekaj let prej lepo obnovila. Petinštirideset let po tem, ko je dobila Narodni dom v last od mesta Maribor, ki ni bilo njegov lastnik (po letu dni so pri vpisu v zemljiško knjigo morali poiskati pravega lastnika, zadrugo Posojilnica), ga je predala Pokrajinskemu štabu Teritorialne obrambe, ki ni bil upravičen do te lastnine. (Kar nekaj nesmislov in izgubljenih let je bilo pri prenosu lastništva z obrambnega ministrstva na mesto.) Kaj le se je pletlo v glavah gospodarjev mesta, da so leta 1945 simbol mariborskega slovenstva in civilne družbe prepustili vojski, ki je že tako razpolagala z vsemi največjimi zgradbami, v katerih bi brez težav našla prostor za svoje prireditve?

Podobno je iz Narodnega (Sokolskega) doma nastal Dom JLA še v Novem mestu, kjer si je nato vojska leta 1977 zgradila novo hišo, stara pa odtlej propada. V mariborskem primeru si lahko predočim nekaj verjetnih razlogov za neopravičljivo predajo:

- vojska je bila ob končani vojni najvplivnejši dejavnik in predstavnik nove oblasti, zato ji ni bilo mogoče odreči nobene želje ali zahteve;
- vodstvo Maribora je bilo zaradi postreljenih domačih nosilcev protiokupatorskega gibanja takrat pretežno v rokah »delegiranih«
prišlekov iz drugih koncev Slovenije, ki niso poznali in upoštevali simbolnih pomenov in mestnih vrednot;
- Maribor se je identificiral s trdnjavo – brankom na meji, kar se je prej odslikavalo v mentaliteti nemškega Maribora do Slovencev in se je nato ponovilo v mentaliteti slovenskega

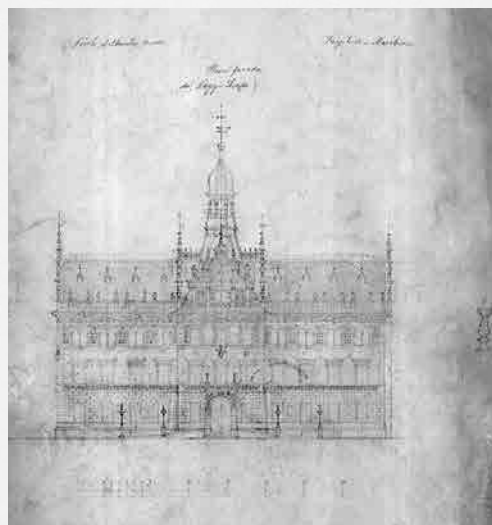
Maribora do Nemcev, poudarjena prisotnost JLA pa je slednje tudi manifestirala;

- okupacijske oblasti so s hišo ravnale, kar se le da uničevalno, nato pa so jo delno porušile še zavezniške bombe, tako da se je mesto s prenosom lastništva na JLA morda preračunljivo rešilo velikega stroška;
- in res je tudi, da so bila obdobja, na primer čas upravnika Alojza Perhavca, ko se je Dom JLA aktivno odprl mestu in omogočil izvedbo zanimivih kulturnih programov.

Spomniti se je treba, da je začela simbolika Narodnega doma nepričakovano bledeti že po prvi vojni, najprej zato, ker ga je v njem naseljena avstro-ogrsko vojaščina precej uničila in bi ga morali obnoviti, čemur se je mestna uprava izogibala, dokler se ni po nekaj letih (1924) spet izkazala Posojilnica pod upraviteljem dr. Pipušem. Nastalo pa je vprašanje njegove uporabe

OBČNI ZBOR POSOJILNICE

Posojilnico so v Mariboru ustanovili leta 1882, zato da bi bili tamkajšnji Slovenci čim bolj finančno neodvisni. Jernej Glančnik, njen ravnatelj in predsednik Slovanske čitalnice, je bil glavni pobudnik ideje, da bi zgradili lastno reprezentativno poslopje. Občni zbor Posojilnice je leta 1890 sklenil, da bo v Mariboru sezidal Narodni dom, v katerem bo imela Posojilnica svoj sedež, v njem pa bo poleg različnih slovenskih organizacij tudi Slovanska čitalnica (1861), ki je imela dotlej prostore v mariborskih krčmah in gostiščih. V ta namen je Posojilnica leta 1892 kupila vogalno parcelo med tedanjima Badgasse (zdaj Ulico slovenske osamosvojitve) in Nagystraße (zdaj Ulico kneza Kocljaja). Delo je bilo zaupano češkemu arhitektu Janu Bedřichu Vejrychu (1856–1926), diplomantu Cesarsko-kraljeve češke tehnične visoke šole v Pragi.



Jan Vejrych, Osnutek pročelja Narodnega doma v Mariboru

1890

v novih razmerah, ko so bili na razpolago nekdanji »nemški« kulturni objekti. Prostori sami nenadoma niso bili več problem, pač pa njihovo vzdrževanje, še prej pa financiranje ansamblov, ki bi tam izvajali redne programe. Prejšnji »nemški model« financiranja z vstopninami zaradi povišane revščine in preskromnega zanimanja občinstva ni deloval, kar je prvi preizkusil Nučič v gledališču. Vsekakor Narodni dom ni bil več glavno družabno zbirališče mesta. Vlasta Stavbar je iz takratnih objav povzela, da bi bilo v njem še najbolje zagotoviti »zatočišče za vsa nacionalna in kulturna nestrankarska društva v Mariboru«. Taka zasedba hiše pa je Narodni dom seveda potisnila na rob kulturnega dogajanja.

Kot piše Monika Pemič, je lokacijo palače ob načrtovanem mostu v podaljšku Kopališke ulice predsednik Posojilnice in obenem predsednik Čitalnice, dr. Jernej Glančnik, utemeljeval tudi s poslovnimi razlogi, saj naj bi bil Narodni dom poslovno središče slovenskega kapitala. Ta pričakovanja je kasnejši prestavljeni »nemški most« malce pokvaril, v povojnem Mariboru pa poslovneži niso več potrebovali okrilja Narodnega doma za svoje aktivnosti. Prav žalostno je, da Mariborčani za nespornega očeta Narodnega doma domala sploh vedeli ne bi, če leta 1993

ne bi sneli darilne plošče JLA (iz leta 1946), ko se je izkazalo, da je neki pametni človek ploščo zgolj obrnil in tako ohranil prvotno zaznambo zaslužnih za izgradnjo, z Glančnikom na prvem mestu. Njegova vzporednica med mariborskimi Nemci je bil Anton Götz, ki je skoraj istočasno zgradil kulturi namenjen kompleks, kasneje ponesrečeno poimenovan po pivovarni Union. Tesna naveza med kulturo in gospodarstvom, ki je omogočila nastanek narodnih domov tudi na Ptuj, v Novem mestu, Ljubljani, Celju, Trstu in še kje, je bila vzor, ki je spodbudil udarniško gradnjo na stotine kulturnih, gasilskih, telovadnih, planinskih in drugih domov, s katerimi sta zaznamovana slovenska krajina in življenje lokalnih skupnosti. Nekoč izraziteje kot danes, ko je to skupno dobro pogosto razvrednoteno in slabo zavarovano pred zasebnimi interesi.

Šele po osamosvojitvi Slovenije je torej mesto dejansko prvič postalo lastnik Narodnega doma. In ta je bil spet potreben obnove, saj ga je razdejala že tretja vojska. Ponovilo se je tudi vprašanje iz časov po obeh svetovnih vojnah: čemu nameniti to legendarno palačo? To je bila naloga za Toneta Partljiča, podpredsednika mestnega izvršnega sveta za družbene dejavnosti, in za njegovo desno roko, Gorana Rajiča. Kot ponavadi je bila najprej ustanovljena komisija

(za prenovu in revitalizacijo Narodnega doma), ki je, podkrepljena z rezultati ankete med prebivalstvom, kot je bilo to v duhu novega časa, skupščini mesta predlagala, naj hišo nameni kulturi. Že konec junija 1992 je bil izglasovan odlok o ustanovitvi javnega zavoda Kulturno prireditveni center Narodni dom Maribor in na tej podlagi je bil konstituiran svet zavoda ter na razpisu izbran direktor, Vladimir Rukavina. Tri mesece kasneje je novi zavod prevzel v upravljanje zgradbo Narodnega doma, vendar se je vanjo zaradi najnujnejše obnove lahko preselil šele na Prešernov dan naslednjega leta in je dotlej deloval v kulturniškem traktu Rotovža.

V odloku je jasno zapisan namen ustanovitve: redno zagotavljanje kulturnih dobrin na vseh umetniških področjih, organiziranje kulturnih festivalov, promocija kulturnih dosežkov ustvarjalcev iz Maribora in širše regije ter upravljanje z delom ustanoviteljeve javne infrastrukture na področju kulture. Vendar bi bilo napačno sklepati, da ni bilo glede tega nikakršnih razhajanj, koncept kulturno prireditvenega centra je bil namreč nov, vzporejanje s Cankarjevim domom pa bolj duhovičenje kot realnost. Bolj stvarno je bilo drugo razmišljanje o zasedbi Narodnega doma, s katerim se je takrat energično spoprijel vodilni kulturni politik, Tone Partljič. Kot be-

10. 7. 1898

PODPIS SPOMENICE

Med zadružniki Posojilnice ni bilo enotnega mnenja ne o lokaciji Narodnega doma ne o nujnosti gradnje. Pomisleke so imeli tudi o smotrnosti gradnje tako razkošne stavbe, saj bi ta denar lahko namenili slovenskim kmetom po deželi, da bi se gospodarsko okrepili proti nemškemu pritisku. Leta 1897 so na občnem zboru s tesno večino zmagali zagovorniki gradnje, ki je bila ocenjena na 114.000 goldinarjev. 10. julija 1898 so spomenico podpisali zavedni Slovenci, člani stavbinskega in posojilniškega odbora ter člani nadzorstva. Dom je bil sezidan do konca leta 1898.



Spomenica, 1898

remo v *Večeru*, po njegovem mnenju »politične stranke v njem nimajo mesta« in »nikakor [] se ne strinjam z idejo, da bi v njem dali zatočišče vsem tistim društvom, ki so ostala brez strehe nad glavo. Ne želimo zbirke pisarn s fascikli v omarah, z najrazličnejšimi diplomami na stenah; tem društvom bomo raje omogočili razvijanje dejavnosti«. O precej razhajajočih se predstavah glede vloge in programa dejavnosti javnega kulturnega zavoda so pričale tudi candidature za direktorja, saj razen pri Rukavini niso temeljile na relevantnih izkušnjah, ampak so pač videle še eno funkcionsko pozicijo v mestni upravi.

Strategija, ki si jo je zamislil direktor Rukavina in jo je svet zavoda podpiral, je bila čim manj govorjenja in čim več izvedenih projektov: že v prvi sezoni, med septembrom 1992 in junijem 1993, je osem zaposlenih poskrbelo za 279 prireditve, ki jih je obiskalo četrta milijona ljudi. Izstopala je Koncertna poslovalnica s ponovno vzpostavljeno Mariborsko filharmonijo ter izjemno privlačen mednarodni festival Folkart, ki je že od prve izvedbe leta 1989, ob 25-letnici KUD-a Študent, užival pokroviteljstvo svetovne Zveze organizacij folklornih festivalov in ljudske umetnosti (CIOFF). Decembra 1992 je bil napovedan še Festival Lent, ki se je naslednje leto res zgodil ter postregel s 100 dogodki na trinajstih prizoriščih, ki jih je obiskalo 180.000 gledalcev. Mesto je vzvalovalo, ljudje so bili zadovoljni, mediji so hvalili in sponzorji so izkaza-

li interes. Narodni dom Maribor je hitro postal javni kulturni zavod z daleč najvišjim deležem samofinanciranja v Sloveniji, ki je poleg tega zaslužek usmeril v krepitev ekipe in v nove programe. Redna dejavnost se je razširila z abonmajem Komedija, Glasbenim septembrom, ciklom za mlade, jazzovskim ciklom. Še hitreje se je z novimi vsebinami širil Festival Lent, ki je postal evropski dogodek.

Najbolj prepoznaven element Festivala Lent je splav na Dravi ob Vodnem stolpu, okolje, prepredeno z vtisi in simboliko mogočne Drave, slikovitega starega pristana, dominante velikega mostu, skrivnostnega judovskega geta, vse skupaj na tisočletni meji oglejskega Mediterana in solnograške *Mittleurope*, ki jo je začrtal Karel Veliki. Oder na Dravi ni približek pravega odra iz gledališke ali koncertne dvorane, ampak palimpsest s svojimi zgodbami, ki se razkrijejo, če gledamo s prave strani in smo razpoloženi za presenečenja. Lentovski splav je bil prihajanje in odhajanje, spominjanje in pozaba, rešilna bilka, domačijska skupnost in širni svet na Heraklitovem nezaustavljivem *panta rhei*.

Kultura in Maribor

Gary Weaver govori o kulturi kot ledeni gori: le 8% je je vidne, slišne in otipljive iznad vode, medtem ko ostaja večji del pod vodo in ga tvorijo prepričanja, vrednote, miselni vzorci in miti. Iznad površja so jezikovna kultura, glas-

ba, arhitektura in oblikovanje, odrsko uprizorjanje, ples, prireditve, književnost, množični mediji, poleg tega pa še praznovanja in zastave, moda, igre, zabava in kulinarika. Pred leti smo naleteli na začudenje, ko smo v mariborski kulturni program uvrstili ulice in trge, drevesa in mestne vinograde, kreativne industrije, festivale, kulturni turizem, kulturno vzgojo, socialo (odnos do starejših, otrok, gibalno oviranih, migrantov) in še kakšno področje, s katerim »mestni sektor za kulturo nima nobene veze«. To je prvi problem mariborske kulture, da namreč mesto v njej noče videti niti tega, kar je vsem očitno. Zakaj? Ker skrajno zožen pogled na kulturo zmanjša njen pomen in jo je lažje stisniti v kot. Saj se vendar ve, kaj je baza slovenskega »Manchestra«, ki odloča, koliko si lahko privoščimo v nadstavbi! Ironija je, da pa pravi Manchester istočasno sporoča svetu svojo namero, da se »uvrsti med najvidnejša evropska mesta, ki so sinonim za kreativnost, kulturo, šport in uporabo najboljših baz znanja«. Vendar nam sploh ni treba v Anglijo, izziv je bolj pri roki: Ljubljana je direktorja poletnega festivala razglasila za človeka, ki je največ prispeval k razvojni preobrazbi mesta. V obeh teh mestih so znali izračunati, da živijo od kulture.

Še neprimerno težje je dojeti kulturo, ki deluje pod površjem in ima 92-odstotni delež v našem nehanju. Gre za miselne vozle, ki se jih težko zavemo, čeprav so usodni: razumevanje časa (spominjanje, vizija prihodnosti), etič-

26. 2. 1898

PRVO ZBOROVANJE POSOJILNIČARJEV
V NARODNEM DOMU

50. 11. 1899

OTVORITEV NARODNEGA
DOMA V MARIBORU

S selitvijo v Narodni dom leta 1899 se je Slovanska čitalnica rešila prostorskih težav in postala središče slovenskega družabnega in kulturnega življenja, kar je ostala do prve svetovne vojne. V Narodni dom so se poleg zadružne Posojilnice, ki je financirala gradnjo, in Slovanske čitalnice vselili še Bralno in pevsko društvo Maribor ter Zgodovinsko društvo za Slovensko Štajersko z muzejem in zasnutkom zgodovinskega arhiva. V sklopu Slovanske čitalnice je bila ustanovljena Ljudska knjižnica, prva slovenska javna knjižnica v Mariboru. Pridružila so se jim še nova društva, kot denimo Sokol, ki so bila del slovenskega narodnega gibanja.



Narodni dom okoli leta 1899

nost (poštenost, pravičnost, enakopravnost), solidarnost (enakost, skupno dobro), družbeni položaji (zasebnost in javnost, avtoriteta, družina, sebstvo). Gre za pojmovanja prijateljstva, discipline, zdravja, čistoče, lepote. Gre za odnos do starih, otrok, žensk, tujcev, pravil, dela, voditeljev, živali, življenjskega okolja. Gre za pristope do vernosti, javnih institucij, demokracije, kulture, vzgoje in izobraževanja, spolnosti, zakonske zveze, vzajemnega reševanja problemov. In gre tudi za načine komuniciranja: prijaznost, sovražni govor, govorica telesa, izražanje čustev, telesni stik, anonimnost na spletu. Lahko bi se trudili in navedene elemente te globinske kulture bolje kategorizirali in podrobneje opisali, vendar je naš namen zgolj nakazati, kako širok je razpon kulture, ki jo živimo in ki tvori našo kultiviranost. In določa naše življenje, da je »al' pekel al' nebo«.

Dober povzetek rečenega je pojem »kakovosti življenja« v smislu posameznikovega dojemanja svojega življenjskega položaja v kontekstu kulture in vrednostnih sistemov, v katerih živi, ter glede na njegove cilje, pričakovanja, standarde in skrbi. O tem nimamo domačih raziskav, ampak v svetu jih je dovolj za nesporno ugotovitev, da umetnost in kultura zdravita, sta terapija za mnoga bolezenska stanja, vključno z demenco, depresijo in Parkinsonovo boleznijo. Poleg tega udeležba pri kulturnih dejavnostih močno vpliva na splošno zadovoljstvo ljudi. Vemo, da glasbeno udejstvovanje izboljšuje učne dosežke pri

Reminiscenca o splavu

Splav kot okolje dogajanja je večkrat prisoten v umetnosti, najbolj dramatično na velikem platnu francoskega romantika Théodorja Géricaulta, ki je naslikal grozo brodolomcev na splavu trinajstega dne njihovega brezupnega tavanja brez hrane in pijače. Kriminološko se je lotil teme, ki je pretresla svet pred dvesto leti, ko je fregata Meduza zaradi nesposobnega vodstva nasedla, velika skupina potnikov, ki niso dobili mesta na reševalnih čolnih, pa se je reševala z improviziranim splavom, na katerem se je začela odvijati človeška mizerija medsebojnega izpodrivanja, vse tja do kanibalizma. Splav Meduze je bil kritično ogledalo časa, s katerim si je Géricault zagotovil mesto v najpomembnejši galeriji sveta, krivci za tragedijo pa niso nikoli odgovarjali.

Karpo Godina, ki je bil po materi, priljubljeni gledališki igralki Mileni Godina, tržaški Mariborčan, je v kanonskem *Splavu meduze* tematiziral umetnost in umetnike, ki izumljajo kozmopolitsko umetnost v razmerah palanke – nekakšnega splava, izgubljenega v gluhih meglah Balkana. Radomir Konstatinović je v času nastanka filma razvil popularno »filozofijo palanke«, ki je ostala zapisana v reviji *Treći program* (1969): »Ni in ne more biti drugače! Zgodovina nas je v svoji silni raztresenosti pozabila ... Duh palanke – pozabljene od zgodovine – poizkuša nesrečo preobraziti v privilegij na način, da tudi on (kot se klin izbija s klinom) pozabi zgodovino ter se s to pozabo ovekoveči sam v sebi, zaprisežen trajanju onkraj časa. Čas je na drugi strani, kjer se začne svetovni kaos oz. kaos smrtonosno odprtega sveta ... Preobrazbe v kaj takega sploh ne sme biti, ne sme biti dejavnosti, dopustna je le pasivnost, prepuščanje stanju, kakršno pač je. Je pa tudi to prepuščanje svojevrstna dejavnost, nekakšen negativni aktivizem. Pasivnost je hotena izbira in njen jezik (nedejavnost, nepodjetnost) je jezik hotenega opredeljevanja. To se najpogosteje spregleda, ker prebivalci palanke, rojeni v zaprtem svetu, nočejo samih sebe videti kot njegovih subjektov, ampak kot njegove objekte.«

Palanka je *habitus* populistov, ki se čutijo poražene, ker so branilci včerajšnjega, neprilagodljivi novemu času in ogroženi od odprtosti procesov spreminjanja. Skrajno sumljivi se jim zdijo ljudje, ki se svobodno odzivajo na nove tokove in možnosti s sposobnostjo učenja, komuniciranja in ustvarjalnosti. Različnost, lastna umetnosti in kulturi, je za populiste spodkopavanje identitete, kot da bi vedeli, kaj to je, saj k njej nikoli niso prispevali ničesar vrednega.

6. 7. 1906 oz. 24. 5. 1907

USTANOVITEV SOKOLSKEGA DRUŠTVA MARIBOR-MATICA

6. junija 1906 so se začeli pripravljati na ustanovitev sokolskega društva tudi v Mariboru, in sicer pod predsedstvom Ivana Dimnika. Ustanovni zbor društva Sokol Maribor je potekal 24. marca 1907 v restavracijskih prostorih Narodnega doma. Prvi voditelji odbora so postali starosta Fran Rosina, podstarosta Vladimir Sernek in načelnik Emanuel Ilich.



Pripravljalni zbor "Sokola" v Športnem društvu Maribor, 1906

25. 5. 1909

ODPRTJE MUZEJSKE ZBIRKE

Zgodovinsko društvo za Slovensko Štajersko (1903) z muzejem in arhivom je odprlo muzejsko zbirko za javnost v prostorih Narodnega doma.

matematiki, govoru in pismenosti. Vsak kulturi namenjeni evro povrne 2,01 evra in dve tretjini turistov hodita po svetu zaradi kulture, ne zaradi zrezkov. Tudi v Mariboru ne more biti drugače kot v bolj raziskanih okoljih, tudi tukaj razvitost umetnosti in kulture odločilno vpliva na povezanost skupnosti ter zmanjšuje občutek osamljenosti in ogroženosti. Ni presenetljivo, da razvite države kulturo vse pogosteje vključujejo med kazalce svoje inovativnosti, skladnega regionalnega razvoja, konkurenčnosti in trajnostnega razvoja.

Oton Župančič je osvoboditelju mesta, Rudolfu Maistru, položil na srce, da bo moral Maribor prevzeti nase kulturne funkcije, ki so jih Slovencem zagotavljali Trst, Gorica in Celovec. Po sto letih bi bilo zanimivo narediti inventuro, v kolikšni meri se je to uresničilo. So pa merjenja kulturnega razvoja vse prej kot enostavna, na kar opozarja študija raziskovalnega centra v Ispri iz leta 2019. Za Evropsko unijo so opravili empirično primerjavo kulturne in ustvarjalne vitalnosti v 168 mestih tridesetih evropskih držav, pri čemer so upoštevali:

- kulturno živahnost mesta, ki zajema objekte, programe in udeležbo ljudi
- obseg zaposlenosti v kulturi ali »kulturno ekonomijo mesta«
- naklonjenost okolja kulturni produkciji, v kar prištevajo raven raznolikosti, strpnosti in zupanja ter upravljanje mesta, prisotnost kakovostnih visokošolskih centrov in podobno.

V vzorcu je bilo 91 evropskih prestolnic kulture (EU), 22 kreativnih mest (UNESCO) in 53 festivalskih mest (EFFE). Med zajetimi mesti je poleg Ljubljane tudi Maribor. Različne pristope merjenja in vrednotenja kulturne razvitosti so strnili v indeks C3 (*Cultural and Creative Cities Index*), kot sintetično mero za kulturne dejavnosti. Poudarili so občutljivost za vlaganje v kulturo kot poti do unikatnosti mesta oz. do »vzpostavitev razlike«, ki bo zadovoljila lastne prebivalce, pritegnila sposobne ljudi (Floridov »kreativni razred«), vlagatelje in obiskovalce. Primerjava med mesti na podlagi devetindvajsetih kazalcev naj bi služila boljšemu razumevanju strateških alternativ pri upravljanju mesta in odkrivanju dobrih praks, ki so drugim pomagale do napredka.

Raziskovalci se niso pustili zapeljati velepomembnosti državnih prestolnic, ki na zahodu Evrope igra vse manjšo vlogo, je pa vse bolj vpadljiva na njenem vzhodu. Nabor kazalcev je usmeril pozornost tudi na manjša mesta, ki uspešno stavijo na kulturo kot primerjalno prednost, manjši obseg pa nadomeščajo z intenzivno uporabo spletnih omrežij. Naj jih nekaj naštejemo za zgled:

- Hertogenbosch po zaslugi odlične predstavitve kulturne dediščine
- Cork in Ghent kot glasbeni prestolnici
- Firence in še druga mesta v kulturno decentralizirani Italiji
- Umea, Leuven, Bologna itd. z odličnimi za

kulturo dojemljivimi univerzami

- Linz, Eindhoven in vrsta drugih mest na podlagi prodornosti na multimedijem področju.

Na tem zemljevidu je poleg Ljubljane iz Slovenije edino še Maribor, in ker ni posebej označen s kakšno komparativno prednostjo, lahko sklepamo, da ga je kvalificiralo imenovanje za EPK 2012. Ta oznaka je še zmeraj pomemben potencial, kar smo poudarili v preteklem lokalnem kulturnem programu, in zadnja leta se vsaj nekateri načrti uspešno razvijajo, kot denimo revitalizacija »zahodnega Lenta«, obnova mestnih trgov in parkov, kulturno središče Rotovž. Zakaj ne bi tudi v Mariboru deloval *second city's syndrome*, ki poganja razvoj Glasgowa, Rotterdama in mnogih drugih mest iz družine evropskih prestolnic kulture?

Ob bližajoči se petdesetletnici Univerze v Mariboru potrebujemo tudi novo ovrednotenje sožitja mesta in univerze po zgledu z Mariborom primerljivih univerzitetnih mest: Aalborga kot »mesta znanja«, Linköpinga, ki seli kampus v zgodovinsko jedro mesta, Ghenta, ki se bo preobrazil v »študentsko mesto«, in podobnih projektov, pri katerih je kultura ključna spodbuda.

Narodni dom za razigrani Maribor

Zgodovinsko razklano mesto, propadli center težke industrije, zaspano mesto z najstarejšim

14. 8. 1909

USTANOVITEV
DRAMATIČNEGA DRUŠTVA

Leta 1909 sta se gledališki skupini čitalnice in bralnega društva združili in v kmečki sobi Narodnega doma ustanovili Dramatično društvo z imenom Slovensko gledališče.



Narodni dom okoli leta 1899, gledališka dvorana

1914–1918

VOJAŠKA ZASEDBA
NARODNEGA DOMA

prebivalstvom, razpadajoče staro mestno jedro ob Dravi – to so najpogostejše oznake Maribora, v katerem je Narodni dom v treh desetletjih svojega obstoja pripravil 25.895 dogodkov v okviru Festivala Lent, 805 koncertov klasične glasbe, 1.871 gledaliških predstav ter k vsemu temu privabil 14.839.924 obiskovalcev. Maribor je s tem postal mesto dogajanja. Gostota dogodkov določa pomen mesta kot gravitacijske točke. Določa celo njegov obseg, ko k stalnim prebivalcem kot občasne prebivalce prištejemo še udeležence dogodkov. Maribor s programom Narodnega doma ni več isti kot prej!

Sledeč paradigmatski knjigi *Eventful Cities* (2010) Grega Richardsa, lahko zaznamo in pojasnimo težnjo mest, da v dobi, ko kriteriji ekonomskega razvoja niso več enoznačni in predvidljivi, ohranijo svojo konkurenčnost tako, da se oprejo na svoje lastne vrednosti: zgodovino, okolje, ustvarjalne energije in talente. Kultura, ki se izkazuje s prireditvami, postaja vse pomembnejši razlog za obstoj mest. V resnici ni to nič novega, saj so antična mesta nastala okoli agore oziroma *foruma*, nadaljevalo se je s cerkvenimi shodi na trgih in vojaškimi paradami po mestnih ulicah. Industrializem je uvedel ceno časa in kulturo zožil na prosti čas, a jo je hkrati obremenil z nalogo spodbujanja potrošnje. Nastali so menedžerski pristopi veselice, iger, (vele)sejmov, festivalov. Kriza industrije in prihod informacijsko komunikacijskih tehnologij ob izteku stoletja sta kulturo postavila v



Živo se spominjam trenutka, ko sem kot predsednica skupščine mesta Maribor prisostvovala dogodku vrnitve Doma JLA mestu Maribor. To dejanje je opravil tedanji minister za obrambo, g. Janez Janša, ob prisotnosti vodstva in poslancev vseh treh zborov tedanje mestne občine ter mnogih občank in občanov.

Sledilo je zanimivo presenečenje, saj se je po odstranitvi plošče z napisom »Dom JLA« pojavila plošča z napisom »Narodni dom« – to, kar je ta imenitna stavba nekoč že bila! Ne glede na veliko število političnih strank in različnih mnenj smo bili enotni v tem, da se mora življenje v Narodnem domu nadaljevati s kulturno vsebino, dostopno in razumljivo najširšemu občinstvu.

Enotnost pa je povsem izginila pri vprašanju kadrovanja: kdo naj bi ustanovo vodil in oblikoval njeno vsebino? Mojemu predlogu, da naj bi to postal g. Vladimir Rukavina, je močno nasprotoval Demos, ki je imel večino v tedanjem družbenopolitičnem zboru; ob več poskusih mi je uspelo prepričati polovico in enega poslanca, da je to najboljša izbira. Ker je bila na dolgi seji tega zbora to zadnja točka, je bilo »mojemu« poslancu, pokojnemu g. Bojanu Prazniku, dovolj in je hotel sejo zapustiti. Z njegovim odhodom bi bila izvolitev g. Rukavine onemogočena, zato sem se trdno odločila, da ga na seji zadržim za vsako ceno. Pod sejno mizo se je moja roka močno oklenila njegovega kolena in tam ostala do uspešnega glasovanja. To nespodobno potezo sem naredila prvič in zadnjič v življenju, a se je obrestovala. Gogo je namreč v teh tridesetih letih s svojim timom presegel vsa moja pričakovanja. Maribor ostaja mesto, kjer je dobrodošla kulturna raznolikost vsega sveta na številnih področjih, in ima občinstvo, ki to sprejema, razume in nagrajuje.

Iskrene čestitke in še na mnoga leta!

*Magdalena Tovornik,
predsednica skupščine občine Maribor v letih 1990–1994*

26. 9. 1918

USTANOVLJEN NARODNI SVET ZA ŠTAJERSKO

Ko je izbruhnila prva svetovna vojna, so dejavnosti v Narodnem domu opešale, saj so morali mnogi moške, ki so jih izvajali, v vojsko, v stavbo pa se je vselila vojska. Proti koncu vojne, po akciji za majniško deklaracijo, so v njem 26. septembra 1918 ustanovili Narodni svet za Štajersko, ki je 1. novembra 1918 v Narodnem domu Rudolfa Maistra povišal v generala in mu naložil, naj ubrani mesto in Slovensko Štajersko.

5. 1. 1920

PRVI MARIBORSKI ELITNI PLES

Člani Društva mariborskih akademikov so 5. januarja 1920 v Narodnem domu organizirali prvi mariborski elitni ples, ki je bil nato do druge svetovne vojne na ta dan vsakoletni uvod v sezono plesov v Götzovi dvorani (zdaj Dvorani Union). Ti plesi so sodili med najpomembnejše družabno-kulturne dogodke v mestu.

1921/1922

LUTKOVNO GLEDALIŠČE V NARODNEM DOMU

Mestni češki klub je pozimi 1921/1922 v Narodnem domu ustanovil marionetno gledališče in marca 1922 skupaj s Sokolom pričel pripravljati slovenske predstave.

nov položaj motorja postmoderne mesta, na kar sta vplivala še razpad »vzhodnega bloka« in opešanje socialdemokratske solidarnosti. Kultura naj bi revitalizirala mesta, postala ekonomsko rentabilna in nosilka novega (kreativnega) podjetništva. Evropska unija je vse to vgradila v projekt »evropske prestolnice kulture«, ki se je začel leta 1985. Njegova glavna poanta je bila donosnost kulture, česar v Mariboru nismo dobro razumeli, ampak nam je šlo za črpanje javnih financ. Podobno smo razumeli tudi mednarodni projekt »kreativnih mest«, ki je nastal na izkušnji Glasgowa z EPK. Ko pod te nespo-razume potegnemo črto, ni več presenetljivo, da imamo težavo z ovrednotenjem prispevka Narodnega doma k preobrazbi Maribora v kraj kulturnega dogajanja, v razigrano mesto.

Minili so časi, ko so mesta privabljala vlagatelje s ponudbo brezplačnih lokacij, ceneno delovno silo, subvencionirano energijo. Danes je važnejša kulturna podoba mesta, njegova simbolika, kar cenijo in potrebujejo ljudje iz »kreativnega razreda«, ki nezmotljivo prepoznajo nagnjenje mesta: do novosti, vključevanja, interkulturalnosti, različnosti in strpnosti. Bogastvo kulturnega dogajanja ali razigranost mesta je pri tem bistvena, ker

- izboljšuje kakovost življenja v mestu
- pospešuje ustvarjalnost
- omogoča nova partnerstva
- širi razgledanost

- prinaša ekonomske in socialne koristi
- krepi prepoznavnost doma in v svetu
- podpira civilne pobude.

Dogodki dodajajo programom stalnih kulturnih institucij fleksibilnost, odkrivajo nova fizična okolja za kulturne produkcije, ustvarjajo spektakel in atmosfero, privabljajo novo občinstvo in nudijo več za manj denarja. Privlačni so za ustvarjalce, ker jih usmerjajo k novim pristopom in rešitvam glede na izvajalsko okolje in čas, ki jim je na razpolago. Gledalcem pa nudijo stik, bližino in pogovor, kar v digitalnih razmerah še dodatno pogrešajo. Nastajajo nova mestna shajališča, zaupanja vredni prostori, spremenjen ritem mesta, doživetje globalne kulture. Dogaja se festivalizacija mesta, kar pomeni, da »vsi padejo noter«: ob nastopajočih tudi trgovci, gostinci, športniki, prosvetarji, knjižničarji, taksisti itd. Ter vsekakor občinstvo. Do tega ne pride kar s povečevanjem števila dogodkov, ampak se zgodi poseben preobrat, ki ni vselej napovedljiv. Pri Festivalu Lent je to najbolj zanesljivo Folkart.

Ob imenu Maribor neprimerno več ljudi pomisli na njegovo kulturno dogajanje kot pa na njegov nogomet in za Sharon Zukin je kultura že prevladujoči evfemizem, ki predstavlja mesto kot vsoto zanimivih doživetij v njem, od kulturne tradicije do visoke kulture in seveda popkulture. Narodni dom na ta način izpolnjuje smoter, zaradi katerega je bil ustanovljen.

Viri:

Konstantinović, R. (1969). *Filosofija palanke*. Treći program, 2.

Montalto, V., C. Moura, S. Langedijk, M. Saisana (2019). Culture count: An empirical approach to measure the cultural and creative vitality of European cities. *Cities*, 89, str. 167–185.

Pemič, M. (2019). Slovensko narodno gibanje in izvirna podoba Narodnega doma v Mariboru. *Zgodovinski časopis*, 73 (3–4), str. 412–441.

Richards, G., in R. Palmer (2010). *Why cities need to be eventful*. Eventful Cities.

Stavbar, V. (2002). Narodni dom Maribor. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 73=38 (1), str. 75–89.

Zukin, S. (1996). *The Culture of Cities*. Willey-Blackwell.

Weaver, G. (1986). Understanding Cultural 'Iceberg'. V: R. Paige (ur.), *Cros-Cultural Orientation*. Rowman & Littlefield.

1924

PRVA PRENOVA NARODNEGA DOMA

Ob petindvajseti obletnici otvoritve so do oktobra 1924 prenovili skoraj vse prostore, vključno z veliko slavnostno dvorano.



Udeleženci jugoslovanskega profsorskega združenja 12. kongresa, 1931

29. 10. 1926

ODKRITJE SPOMENICE IN OSTALIH DOKUMENTOV O GRADNJI NARODNEGA DOMA

V noči z 29. na 30. oktober 1926 je vihar odlomil konico stolpa z jabolkom in pločevinasto vetrnico, ki je padla na še nedokončani prizidek stopnišča. Večje škode ni napravila. Zapis o popravilu so dodali k prvotnim dokumentom v tulcu s spomenico ter tulec vrnili v konico kupole.

Narodni dom Maribor,

SREDIŠČE IN POVEZOVALEC KULTURNEGA DOGAJANJA

ŠPELA VALADŽIJA

Zgodovina Narodnega doma s poudarkom na prelomnih dogodkih v obdobju 1898–2022

Posojilnica, uspešna denarna zadruga na Štajerskem, je na križišču takratne Nagýjeve in Kopališke ulice v Mariboru do konca leta 1898 zaključila z gradnjo stavbe po načrtih arhitekta Jana Vejrycha, ki so jo poimenovali Narodni dom. Na nemškem shodu so pridobitev Slovencev označili za »grad, ki se dviguje v sredini nemške trdnjave«, saj so nemške meščane Maribora slovenske prireditve v novi javni razkošni stavbi vznemirjale. (Hartman, 1998)

Stavba je že s svojo zunanostjo dvigovala narodno zavest, veljala je za reprezentativno poslopje takratnega Maribora in imela velik pomen za slovenski del mariborskega prebivalstva, slovenska kulturna društva in nadaljnji kulturni razvoj.

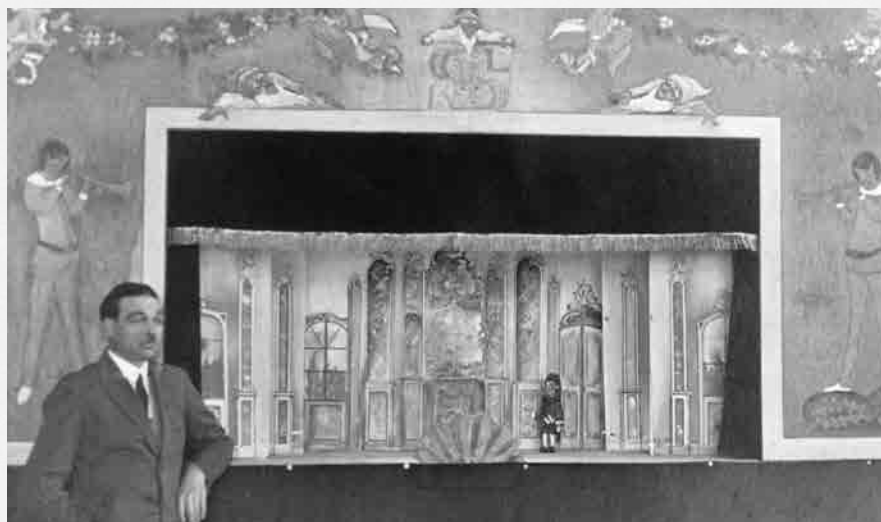
(Potočnik, 2003) Posojilničarji so v njej prvič zborovali 26. februarja 1899. Narodna slovanska čitalnica v Mariboru, osrednje slovensko društvo, ki je spodbujalo uporabo slovenskega jezika in skrbelo, da so se Slovenci v tem duhu »izobraževali in razveselevali«, pa se je v Narodni dom vselila 1. maja 1899. Čitalnica je bila temelj slovenske gledališke in glasbene dejavnosti in je do prve svetovne vojne postala središče slovenskega družabnega in kulturnega življenja. 30. novembra 1899 so odprli vrata Narodnega doma tudi občinstvu vseh stanov. (Stavbar, 2002) *Omne tulit punctum*, »ploskanja vseh je deležen«, tako se konča hvalnica pestremu kulturnemu dogajanju ob otvoritveni slovesnosti, ki jo je pripravila Slovanska čitalnica in se je je udeležilo več kot tisoč obiskovalcev, kot tudi ob prireditvi, ki jo je teden dni kasneje priredilo Bralno in pevsko društvo Maribor. Ta je bila namenjena tudi otrokom, ki jih je obiskal Miklavž. (Društveno življenje, 1899)

V Narodnem domu so poleg Posojilnice, Slovanske čitalnice, Bralnega in pevskega društva Maribor imeli svoje prostore tudi Zgodovinsko društvo za slovensko Štajersko z muzejem v mali dvorani v drugem nadstropju, knjižnico in zametkom arhiva ter društvo Sokol. (Hartman, 2001) V kletnih prostorih so se sestajali dijaki. V sklopu Slovanske čitalnice je bila ustanovljena Ljudska knjižnica, prva slovenska javna knjižnica v Mariboru. (Hartman, 1998) Prirejali so gledališke predstave, koncerte, zborovanja, predavanja, vsako leto veliko narodno veselico Ciril-Metodove družbe, plese in plesne tečaje za slovensko mladino. Tudi za gledališko dejavnost je izgradnja Narodnega doma pomenila prelomnico v delovanju. Sprva sta slovenski gledališki skupini čitalnice in bralnega društva delovali ločeno. Gledališke predstave obeh društev so bile izredno priljubljene, občinstvo je prihajalo iz bližnje in daljne okolice.

1950

USTANOVLJENO LUTKOVNO
MARIONETNO GLEDALIŠČE SOKOL
MARIBOR MATICA

Gledališče je delovalo pod vodstvom Vojeslava Ipavca v Narodnem domu do leta 1941.



Župni lutkovni oder v Narodnem domu Maribor, 1930

Leta 1909 sta se skupini združili v Dramatično društvo, kar je pomenilo razmah za družabno in kulturno življenje v Narodnem domu. Društvo, ki je nosilo ime Slovensko gledališče, si je zadalo nalogo, da poveže vse mariborske Slovence. Predstave so bile dobro obiskane, nanje so prihajali celo iz Prekmurja, Prlekije in Dravskega polja. Občinstvo je sestavljalo slovensko izobraženstvo s slovenskim meščanstvom, ki je sedelo v parterju. Z zanimanjem so na predstave prihajali delavci, služkinje in hlapci, ki so si predstavo ogledali iz galerije, dijaki, ki so bili najbolj zvesto občinstvo, pa so napolnili stojišča. (Potočnik, 2003) Ena izmed najbolj obiskanih predstav pred prvo svetovno vojno je bila gledališka igra *Ben Hur*; 2. marca 1913 se je v gledališko dvorano strnilo kar 1020 obiskovalcev, nekaj jih je ostalo celo pred njo. V Slovenskem gledališču so prirejali tudi predstave za otroke, saj so bili prepričani, da s tem pripomorejo k zgodnjemu oblikovanju nacionalne zavesti. (Ferlež, 2019) Večinoma so bila poročila oziroma kritike o predstavah hvalnice igranju v Narodnem domu – na eni strani kot vabilo občinstvu, naj obiskujejo slovenske predstave, na drugi pa pripomoček v boju za slovensko kulturo in proti nemškemu preganjanju le-te. V tem vzdušju so se društva povezala in 19. aprila 1914, ob 500-letnici ustoličenja zadnjega koroškega vojvode, pripravila slovesnost s sijajem, »ki ga Maribor še ni videl«. S tem so opozarjali na nekdanjo politično neodvisnost Slovencev. (Potočnik, 2003)

Z vojaško zasedbo Narodnega doma so društva izgubila svoj prostor. Mnogi člani društev so bili vpoklicani v vojsko. Tudi knjižnica in muzej sta prenehala delovati. (Stavbar, 2002; Potočnik, 2003) 18. novembra 1914 so odborniki Dramatičnega društva sklenili »z ozirom na vojne razmere začasno opustiti gledališke predstave«. (Hartman, 1996) Slovenci v Mariboru so že od začetka leta 1918 ponovno krepili svoje nacionalne akcije in oživili delo slovenskih društev. Po štiriletnem premoru so sredi poletja priredili koncert obnovljenega pevskega zbora Slovanske čitalnice, ki je nastopil v gostilniških prostorih Narodnega doma, ker je vojaštvo še vedno zasedalo dvorane. 18. avgusta se je v Narodnem domu zbralo več kot tisoč ljudi, predvsem Slovencev, ki so počastili rojstni dan cesarja Karla I., čeprav so trdno stali za prihodnjo jugoslovansko državo. Dramatičnemu društvu se prve mesece po zlomu monarhije ni posrečilo pripraviti predstav, saj se mnogi igralci še niso vrnili iz vojne, oder in dvorana v Narodnem domu pa še nista bila urejena, primanjkovalo je tudi goriva in razsvetljave. (Hartman, 2002)

V Narodnem domu so jeseni 1918 potekale priprave na vojaški prevzem oblasti v Mariboru in na Štajerskem. 26. septembra 1918 je bil ustanovljen Narodni svet za Štajersko, ki je 1. novembra 1918 v Narodnem domu majorja Rudolfa Maistra povišal v generala z nalogo, naj ubrani mesto in slovensko Štajersko. Posojilnica je z dvema milijonoma kron finančno omogoči-

la delovanje slovenske vojske. Vse do konca leta 1918 je vojska zasedala Narodni dom, potem ko ga je Maribor ponovno dobil v svojo last. (Hartman, 1998; Stavbar, 2002)

Dramatično društvo je tako po štirih letih premora konec leta 1918 organiziralo silvestrski večer s petjem in godbo. Po vojni tudi mariborski Narodni dom ni imel več vloge nacionalnega, kulturnega in družabnega središča Slovencev. (Stavbar, 2002) Gledališke dejavnosti so se prenesle v gledališko stavbo, ki je imela tehnično bolje opremljen oder, kazinska pa je odprla svoja vrata mnogim dejavnostim, ki so se prej odvijale v Narodnem domu. (Hartman, 1998)

Tako v narodnostnem kot v kulturnem pogledu je bila pomembna ustanovitev Vojne godbe za Spodnji Štajer, ki jo je ustanovil general Rudolf Maister v propagandne in reprezentativne namene. V Narodnem domu je izvajala promenadne in ljudske koncerte. Svoj prvi simfonični koncert so priredili 24. marca 1919 v Götzovi dvorani. Na naslednjem koncertu se jim je pridružil violinski virtuoz Zlatko Baloković, ki je imel nekaj dni prej samostojni koncert v Narodnem domu, kjer so se prav tako odvijali koncerti klasične glasbe. (Godina, 1985; Potočnik, 2003) Odmevne koncerte je v Narodnem domu pripravljala tudi glasbena šola, ki je po dveh letih delovanja prešla v pristojnost Glasbene matice. Ko je istega leta v Maribor prišel skladatelj Oskar Dev, se je na njegov poziv maja 1919 zbralo za prve pevske

1939

USTANOVljENO GLEDALIŠČE MLADEGA RODU

Junija 1939 je bilo ustanovljeno društvo Gledališče mladega rodu, ki je uprizarjalo pedagoška in umetnostno visoko vrednotena dela dramske literature za mladino in predstave z ročnimi lutkami.

1941–1945

NEMŠKA OKUPACIJA MARIBORA

Z nemško okupacijo Maribora so z odlokom urada pooblaščenca državnega komisariata za utrjevanje nemštva zaplenili Narodni dom že 7. maja 1941, nato pa ga predali v uporabo deželi Štajerski. Po naročilu iz leta 1942 je dobilo lastninske pravice do stavbe mesto Maribor. Med okupacijo so v njej delovale različne službe Štajerske domovinske zveze. Vanjo so dovažali knjige, zaplenjene iz slovenskih knjižnic na Štajerskem, ki so jih sežigali, veliko jih je bilo uničenih tudi med bombardiranjem 14. oktobra 1944, ostale pa so se porazgubile takoj po vojni, ko so se skozi porušeno stavbo valile množice beguncev, ujetnikov in vojakov.

1946

USTANOVljENA KONCERTNA POSLOVALNICA MARIBOR

vaje v mali dvorani Narodnega doma toliko pevcev, da je zmanjkalo not. Moški zbor je štel 114 članov in se je javnosti prvič predstavil 25. maja 1919, ob prevozu posmrtnih ostankov Petra Zrinjskega in Krsta Frankopana z Dunaja v Zagreb. Po tem nastopu so pevci začeli z rednimi vajami in so postavili temelj za Glasbeno matico, ki je bila ustanovljena 5. septembra 1919. Postala je vodilna ustanova slovenskega glasbenega življenja na slovenskem Štajerskem. Svoje delovanje na pevskem, šolskem in orkestralnem področju je razširila na izdajanje novih glasbenih publikacij in s koncertnim birojem še na področje prirejanja koncertov. Koncertni biro je skrbel za dvig glasbene kulture tako, da je prirejal koncerte domačih in tujih glasbenih umetnikov, ki jih je časovno usklajeval z drugimi društvi. (Potočnik, 2003)

V Narodnem domu so bili še naprej poslovni prostori Posojilnice. V prvih letih po prevratu je bila Slovanska čitalnica še vedno pomemben center družabnega življenja v mestu, vendar se je v novih razmerah krog njenega delovanja zožil na Ljudsko knjižnico in čitalnico. 1. januarja 1919 so vrnil nekdanje prostore, ker pa niso bili ogrevani, so bili pogoji za delo pozimi leta 1920 neustrejni in je niso niti odprli. Leta 1921 je minevalo 60 let od ustanovitve Slovanske čitalnice in društvo si je zadalo, da prenove in odpre Ljudsko knjižnico, za kar je bilo potrebno nabaviti omare, opremo, nove knjige in nastaviti stalnega knjižničarja. Finančno jim je pomagala Posojilnica. Sprva sta se združili društvena in Ljudska knjižnica, nato so za mladinski oddelek uvedli posebno izposojno in prav tako posebne sokolske izkaznice. Čeprav je število članov naraščalo, so jih pestile finančne težave in so imeli le skromen izbor časopisja. Leta 1927 je Posojilnica sklenila stavbo preurediti, zato se je morala Ljudska knjižnica preseliti v pritličje. S finančno pomočjo čitalničarjev so knjižnico lepo uredili, da je dajala velemestni vtis. V začetku leta 1932 je Slovanska čitalnica odprla v čakalnici Ljudske knjižnice še Čitalnico za revije. Ne glede na finančne težave,

Vsa leta nazaj, do upokojitve, sem prihajal na Festival Lent, če ne za dlje, vsaj za dan ali dva. Vedno sem se čudil številčno majhni ekipi Narodnega doma, ki ji ob bogatem celoletnem programu uspe ob zaključku sezone narediti še festival, kot vrhunec svoje dejavnosti. Ta kulturni dogodek ni le lepo darilo obiskovalkam in obiskovalcem, pač pa tudi sporočilo srednje-evropski javnosti o svojevrstni kulturni prebojnosti Maribora. Ni čudno, da na festival radi prihajajo ljudje z one strani meje.

Že zgodaj sem ugotovil, da ta ekipa zmore vse to tudi zato, ker jo vodi osebnost s svetovljansko vizijo, prepojeno z vrednotami humanizma, in z vero v osvobajajočo moč umetnosti. Vladimirju ekipa verjame, saj ji vedno stoji ob strani in nikoli ne zataji.

Ekipa je vedela, da ga lahko izgubi ob pridobljeni kandidaturi za evropsko prestolnico kulture (EPK), in sicer predvsem zaradi njegovih zaslug. Vem, ker sem bil zraven, ko se je odločalo; bil sem na ljubljanskem bregu. Vsi so pričakovali, da jih bo zapustil in odšel na čelo zavoda Maribor 2012. Vladimir se je temu izzivu izognil, zanj je še naprej ostala največja ljubezen Narodni dom z Lentom. Ostal je z ekipo, čeprav bi bilo morda za Maribor bolje, da bi v realnem času zagrabil za krmilo EPK.

Iz Ljubljane sporočam ljudem v Mariboru, da so lahko ponosni na Vladimirja in srečni, ker bo s svojo sijajno ekipo še pet let skrbel za Narodni dom, Lent in Dvorano Union.

*Mitja Rotovnik,
direktor Cankarjevega doma v letih 1982–2014*

18. 5. 1946

PRVA DVA KONCERTA KONCERTNE POSLOVALNICE

Koncerta v izvedbi Tržaške filharmonije, Jakov Cipci, dirigent, Giusto Capponi, viola; Dvorana Union.



Koncertni list

1946–1991

DOM JUGOSLOVANSKE ARMADE

Po koncu druge svetovne vojne je stavbo Narodnega doma prevzela vojska, jo popravila in jo preimenovala v Dom Jugoslovanske armade (med Mariborčani Dom JLA/JNA). Pravni položaj stavbe so 22. septembra 1946 v nejasnih okoliščinah uredili z odločitvijo izrednega občnega zbora Posojilnice, da Posojilnica vojski podari stavbo Narodnega doma, in sicer v zameno za druge stavbe.



Obrnjena spominska plošča v avli Narodnega doma, 1993

saj tudi od Posojilnice ni več prejela podpore, je Slovanska čitalnica obstajala do aprila 1941, ko jo je odpravila okupacijska oblast. (Potočnik, 2003, 2005)

V stavbi so med vojnama imeli prostore še Sokol-Matica, mariborska sokolska župa in sokolska Kreditna zadruga pa Jugoslovansko-češko-slovaška liga, narodno-obrambni organizaciji Jadranska straža in Narodna odbrana, Slovensko žensko društvo in Dramatično društvo. V zahodnem delu stavbe je bil sedež liberalno usmerjene Zveze kulturnih društev, medtem ko so v prvem nadstropju delovali dijaško društvo Napredek ter akademski društvi Triglav in Jadran. (Hartman, 1998; Potočnik 2003)

Plesi so v Mariboru predstavljali eno izmed najbolj priljubljenih oblik druženja. Prirejala so jih društva in združenja, ki so bila pogosto politično obarvana. Mariborčani so bili željni zabave in so se udeleževali tudi prireditve, četudi se z njihovo politično usmerjenostjo niso strinjali. Člani Društva mariborskih akademikov so 5. januarja 1920 v Narodnem domu organizirali prvi mariborski »elitni ples«, ki je nato do druge svetovne vojne vsako leto na ta dan odvarjal sezono plesov v Dvorani Union. Ti plesi so sodili med najpomembnejše družabne in kulturne dogodke v mestu. Prireditelji, tudi »neelitnih plesov«, so se kar kosali, kdo bo pripravil izvirnejšo dekoracijo, za katero so med drugim skrbeli »veselični načelnik« inž. arh. Jelenc in drugi arhi-

tekti. Plesali so tako standardne plesne kot tudi novosti, ki so se pojavile v posameznih plesnih sezonah. Za plesne vaje so dijaki 7. in 8. razreda najeli plesnega mojstra in največkrat malo dvorano Narodnega doma. Zelo priljubljeni so bili tudi nedeljski popoldanski plesi za mladino v Narodnem domu. Pripravili so kratki kulturni program, ki mu je sledil ples za srednješolsko mladino. Društvo Sokol je v Narodnem domu vsako leto pripravljalo odmevna silvestrovanja, pustovanje na pustni torek in miklavževanje za otroke in odrasle. (Godina, 1985) Člani društva Jadran, izseljenci iz Primorja, so bili znani po uspešni pevski dejavnosti, priljubljeni prireditvi Jadranska noč, javnih veselica na prostem in ostalih kulturnih dogodkih. Ker so želeli obiskovalcem približati del kraškega okolja, so v galerijskih prostorih Narodnega doma postavili kraško hišo z originalnim ognjiščem in kletjo, kjer so prodajali teran, dalmatinska vina, morske ribe in kraški pršut. Tako so se na krožnikih Mariborčanov znašle tipične primorske jedi. Praznovali so tudi vse osebne praznike ožjih članov vladajoče družine Karađorđević. (Potočnik, 2003) Zgodovinsko društvo pa je od leta 1930 dalje prirejalo družabne večere zgodovinarjev in prijateljev zgodovine. (Potočnik, 2005)

Pred prvo prenovo Narodnega doma, ob petindvajseti obletnici otvoritve, je stanje v njem opisal časnik *Jutro*: »Krasna parketna tla so vo-jaki čistili z vodo, ki so je toliko polivali, da je spodnje tramovje vse strohnelo. Tudi sicer so

slavnostno poslikane stene naravnost demolirali, oder ves okradli in sploh uničili, kar se je dalo«. Do oktobra 1924 so prenovili skoraj vse prostore, tudi veliko slavnostno dvorano. V restavracijskih prostorih so odstranili steno med večjo in kmečko sobo ter s tem pridobili dvorano za večje prireditve. Gostincu, ki je kasneje želel še razširiti prostore, je sresko poglavarstvo odobrilo razširitve pod določenimi pogoji, med katerimi je bil zanimiv zlasti naslednji: »V vsak prostor za goste se mora postaviti higijenični pljuvalnik in nad njim nad steno napis: *Ne pljuvaj na tla.*« (Stavbar, 2002) Leta 1931 je Posojilnica dala predelati oder v veliki dvorani, da je bil primeren samo še za manjše uprizoritve in nastope, na račun odra pa so v drugem nadstropju povečali malo dvorano. (Hartman, 1998)

Češki klub je pozimi 1921/1922 v Narodnem domu za češke otroke v Mariboru ustanovil lutkovno gledališče in marca 1922 skupaj s Sokolom pričel pripravljati slovenske predstave. Prosvetni odsek je v mali dvorani Narodnega doma nadaljeval z lutkovnimi predstavami tudi v naslednjih sezonah. Delo lutkovnega gledališča se je razmahnilo in postalo priljubljeno v tridesetih letih. Po letu 1930 so v Narodnem domu na novem odru vsako drugo nedeljo pripravljali predstave za otroke. Bili so ena redkih institucij, ki je skrbela za razvedrilo in vzgojo otrok, tudi za otroke iz mladinskega doma ter sirotišnice. Letno so pripravili do trideset lutkovnih predstav. V povprečju si je predstavo ogledalo 180 obisko-

1950–1965

SIMFONIČNI ORKESTER
MARIBORSKE FILHARMONIJE

Pomemben nosilec domačega koncertnega dogajanja in osrednje gonilo glasbenega razcveta mesta je bil med letoma 1950 in 1965 Simfonični orkester Mariborske filharmonije. Nastal je na pobudo dirigenta Demetrija Žebreta in ob podpori ustanovitelja in takratnega vodje mariborske Koncertne poslovalnice, Ferda Filipiča. V petnajstih letih ustvarjanja je orkester nastopil kar 98-krat.

15. 5. 1950

PRVI KONCERT MARIBORSKE
FILHARMONIJE

Simfonični
orkester
Mariborske
filharmonije,
Demetrij
Žebre, dirigent;
Dvorana Union.



Simfonični orkester Mariborske filharmonije, 1954

valcev. (Potočnik, 2003) Junija 1939 je bilo ustanovljeno društvo Gledališče mladega rodu, ki je uprizarjalo repertoar za mladino, uvedlo pa je predstave ročnih lutk. Uprizarjalo je pedagoška in umetnostno vredna dela dramske literature za mladino ter posredovalo umetnostno vzgojo in vzgajalo. Za to so skrbeli artistični odsek, pedagoško-psihološki odsek in organizatorični odsek. V Narodnem domu so kot prvo odigrali predstavo *Martin Krpan* Frana Levstika, ki je požela velik uspeh. (Potočnik, 2003)

Ko se je začela druga svetovna vojna, je šef civilne uprave, dr. Sigfried Uiberreither, aprila 1941 izdal odločbo, da morajo vsa društva, organizacije in združenja na slovenskem Štajerskem takoj prenehati z delom. (Potočnik, 2003) Z nemško okupacijo Maribora so z odlokom urada pooblaščenca državnega komisariata za utrjevanje nemštva 7. maja 1941 zaplenili Narodni dom in ga nato predali v uporabo deželi Štajerski. Med okupacijo so v njem delovale različne službe Štajerske domovinske zveze. Od poletja 1942 je bila stavba sedež urada za slovenske knjige in, poleg velike kazinske dvorane, zbirni center za zaplenjene knjige z območja Maribora in slovenske Štajerske. Njihovo delo je bilo na eni strani sortiranje in odbiranje knjig za avstrijske in nemške knjižnice ter ustanove, na drugi pa uničevanje slovenskih knjig. Odbrane knjige so spravljali v lesene zaboje in jih odvažali, ker pa jih niso mogli odpeljati vseh naenkrat, so jih skladiščili v kegljišču na dvorišču Narodnega

doma. Prevoz knjig je preprečila prekinitev prometa in bomba, ki je 14. oktobra 1944 padla na knjige. Tiste, ki so ostale nepoškodovane, je uničila množica beguncev in vojnih ujetnikov, ki so od maja 1944 živeli v prostorih Narodnega doma in so knjige uporabljali namesto pohoštva in kot kurjavo. (Stavbar, 2002) Po spletu okoliščin se je v Narodni dom vrnila knjižnica iz leta 1924, z naslovom *Listki*, napisal in podpisal jo je Ksaver Meško. Miloš Pregel jo je leta 2004 poslal Narodnemu domu Maribor s pismom, v katerem je opisal, kako je knjigo rešil pred sežigom: »Priložena knjižica je bila enota knjižnice Narodnega doma v Mariboru (pred 2. svetovno vojno). Spomladi leta 1941 sem hodil v 2. razred Državne III. deške ljudske šole v Mariboru, na Ruški cesti. Nekega dne, par dni po začetku pouka pod okupatorjem, je v šolo prišel vojak z nekim papirjem in cel razred z učiteljem vred je moral oditi čez most v Narodni dom. Tam je na dvorišču gorela grmada knjig; premer ognja je bil 2–2,5 m. Datum bi moral biti nekje celo zabeležen. Šli smo na konec levih arkad v 1. nadstropju, kjer je velika dvorana, tam pa je bila tudi velika sobana s stalažami, na katerih so ležale razmetane knjige. Videlo se je, da so bile nekatere stalaže že izpraznjene. V kotu sem na tleh opazil kakšnih 10 knjig in eno sem nameraval skriti v grmovje čez cesto (pri zobni ambulanti). Ko sem šel mimo arkad, je iz neke temne niše (mogoče stopnišča?) stopil oficir, s palico potrkal po knjigi in moral sem jo dati na tla, kjer so ležale že tri slične knjige. Nato sem se vrnil v sobo in nabral

revije Naš dom in Živa ter jih nesel na ogenj. Pričujočo knjižico pa sem vseeno skril za srajco. Od takrat me je ta knjižica spremljala povsod, vse do danes. Ponosen sem nanjo.« (Pregel, 2004)

Kmalu po osvoboditvi se je pričela kulturna obnova Maribora. Ferdo Filipič, prvi vodja Koncertne poslovalnice, ustanovitelj Kulturno-umetniškega društva Jože Hermanko in upravnik *Večera* (takrat imenovanega *Vestnik*), je z nepredstavljenimi voljo in organizacijskimi sposobnostmi nadaljeval z ob vojni prekinjeno mariborsko glasbeno zgodovino. Koncertna poslovalnica Maribor je kot prva na Slovenskem začela delovati spomladi 1946, sprva v obliki Koncertnega biroja Glasbene matice, ki se je nato preimenovala v KUD Jože Hermanko. (Salmič Kovačič, 2016) Prva dva koncerta Koncertne poslovalnice Glasbene matice v Mariboru, ki jih je 18. marca 1946 izvedla Tržaška filharmonija pod vodstvom Jakova Cipcija v takratni Dvorani Telovadnega društva Maribor (Dvorani Union), sta Mariborčane, tako mladino na popoldanskem kot ostalo občinstvo na večernem koncertu, navdušila. (Koncertna poslovalnica Glasbene matice v Mariboru, 1946) Iz *Vestnika* izvemo, da so že več dni »Mariborčani nestrpno pričakovali Tržaško filharmonijo in na vsakem koraku si slišal, kako so se ljudje pogovarjali o prihodu dragih gostov. V ponedeljek se je že ob 12. uri začela prva zbirati na Trgu svobode mladina in kmalu zatem se je napolnil ves trg. Tržačani so prispeli z malo zamudo, toda kljub temu jih je množica na trgu čakala.

22. 11. 1955

PETER PEARS, TENOR,
BENJAMIN BRITTEN, KLAVIR;
KAZINSKA DVORANA

Osrednja osebnost britanske glasbe, skladatelj, dirigent in pianist Benjamin Britten, je v svojem bogatem opusu ustvaril več kot 800 orkestralnih, komornih in predvsem vokalnih del.

10. 4. 1956

ČEŠKA FILHARMONIJA,
KAREL ANČERL, DIRIGENT;
DVORANA UNION

Med prenovno strehe so sneli pločevinasto kupolo, jo razstavili in pri tem v vrhu konice z vetrnico pod jabolkom naleteli na pol metra dolg cinkasti tulec. V njem so našli spomenico, datirano z 10. julijem 1898, češki časopis Svetozor, ki je izšel 1. julija 1898, in dokument o popravilu iz leta 1926.

11. 6. 1964

MED PRENOVO NAJDENI
DOKUMENTI O GRADNJI
NARODNEGA DOMA

Ko je prispel prvi avtobus, je kar završalo po trgu in z burnim vzklikanjem so ljudje pozdravili Tržačane. Navdušenja in vzklikanja ni hotelo biti konec.« (Sprejem Tržaške filharmonije v Mariboru, 1946) Ko je bila Koncertna poslovalnica že uveljavljena organizatorica koncertnih dogodkov, so na pobudo dirigenta Demetrija Žebreta in ob podpori Ferda Filipiča ustanovili Mariborsko filharmonijo. Prvi koncert so priredili 13. marca 1950 in nato je do leta 1965 bogatila mestne programe simfonične glasbe, dokler ni zaradi finančnih težav prenehala delovati. (Salmič Kovačič, 2016) 10. novembra 1965 so mariborski glasbeni delavci ustanovili društvo Glasbena mladina Maribor, prvo takšno v Sloveniji. Ključna osebnost pri njenem osnovanju in delovanju je bil skladatelj Aleksander Lajovic. Delovala je kot enakovredni partner Koncertne poslovalnice. »Glasba naj najde pot k mladini in mladina bo našla pot h glasbi,« so bile besede, ki so jih takrat zapisali kot svoje vodilo, dogodek pa pospremili s koncertom solistov zagrebške Opere, »ki so zapeli odlomke iz štirih komičnih oper in tako mladini pokazali način podajanja glasbe. Koncert je mladina sprejela s toplim aplavzom«. (Glasbena mladina Maribor, 1965; Pirš, 2020) Ob deseti obletnici so 15. decembra 1975 na Radiu Maribor prvič predvajali oddajo z naslovom *Glasbena mladina*. Na sporedu je bila enkrat mesečno in je trajala pol ure. Koncept oddaje je bil odvisen od dogodkov v organizaciji Glasbene mladine Maribor, Koncertne poslovalnice Maribor ter od drugih dogodkov, povezanih

z glasbenim življenjem. Ustvarjalci oddaj so bili člani Glasbene mladine Maribor. (Radio Maribor, 1975) Leta 1969 je bil na pobudo pianista Janka Šetinca in v sodelovanju z dr. Sergejem Vrišerjem pri Koncertni poslovalnici ustanovljen Festival baročne glasbe, ugledna mariborska prireditve, ki se je razvila iz večerov baročne glasbe v mariborskem gradu. Ob njem in zanj je bil ustanovljen ansambel Collegium musicum. V prvih tridesetih letih po vojni je koncertno življenje s Koncertno poslovalnico Maribor doživelo izrazit vzpon. Tako število koncertov kot tudi občinstvo so se iz leta v leto množili. Mariborčani so imeli priložnost doživeti vrhunske domače in tuje soliste, orkestre ter komorne skupine. Po smrti Ferda Filipiča (1978) je vodstvo Koncertne poslovalnice Maribor prevzela Marjeta Čurman. V tem obdobju (1978–1992) je Koncertna poslovalnica poleg Glasbene mladine Maribor in Lutkovnega gledališča delovala kot delovna enota v kulturni organizaciji Kulturne dejavnosti Rotovž. (Salmič Kovačič, 2016)

Narodni dom je po vojni prevzela Jugoslovanska ljudska armada, in sicer v nejasnih okoliščinah po odločitvi izrednega občnega zbora Posojilnice v Mariboru. Na drugo stran spominske plošče v avli so v srbohrvaščini zapisali, da so mariborski meščani stavbo podarili vojski, ki jo je popravila in preimenovala v Dom JLA. (Hartman, 1998) Ustanova je bila od takrat dalje namenjena organiziranju in razvijanju izobraževalne, kulturno-prosvetne, družbeno-zabavne in športne dejav-

nosti za pripadnike JLA in njihove člane ter tudi za Mariborčane. V njej so se odvijale filmske in gledališke predstave, kulturno-umetniške prireditve, literarni večeri, akademije, kvizi, koncerti resne, narodne in zabavne glasbe ter razstave. V letu 1975 so našeli 130.000 obiskovalcev različnih prireditev. (Stavbar, 2002) Med zanimivejšimi prireditvami, ki jih je v tem času gostil Dom JLA, je bil Festival Kurirček, ki se je odvijal v Mariboru v letih 1963–1992 in je bil največji izmed literarnih, glasbenih in likovnih festivalov za otroke ter mladino na ozemlju nekdanje Jugoslavije. V počastitev dneva JLA v Domu JLA so 17. in 18. decembra 1962 priredili pet literarnih nastopov za vojake ter mariborsko osnovnošolsko in srednješolsko mladino, katerih se je udeležilo 3.000 otrok in 500 odraslih. Festival Kurirček je skrbel za prepoznavnost literature, širil pomen branja in pismenosti med mladimi ter jim omogočil osebni stik s pisatelji in pesniki. (Mikić, 2014)

V šestdesetih letih 20. stoletja je bila stavba Narodnega doma potrebna temeljitega popravila. V *Večeru* so poročali, »da jo že dalj časa skrbno obnavljajo in pazijo, da bi ohranili prvotnost, kar je še posebno važno pri obnovitvenih delih baročne dvorane, ene izmed najlepših na Slovenskem. Dela v dvorani potekajo počasi, saj je potrebno s posebno pazljivostjo renovirati štukature, kar vse opravljajo v sodelovanju z mariborskim Zavodom za spomeniško varstvo. Prenovili so celotno stavbo, izdelana je bila nova kupola stol-

10. 11. 1965

USTANOVLJENA GLASBENA
MLADINA MARIBOR

V obnovljeni dvorani Centra za glasbeno vzgojo je bilo ustanovljeno društvo Glasbena mladina Maribor, prvo v Sloveniji. Glasbena mladina Maribor je postala del zveze Glasbenih mladlin (Jeunesses Musicales International), najpomembnejše svetovne mladinske glasbene organizacije. Ob deseti obletnici Glasbene mladine Maribor so na Radiu Maribor predvajali mesečno oddajo z naslovom *Glasbena mladina*.



Večer, 11. 11. 1965

pa, napeljali so centralno kurjavo in klimatsko napravo.« Med prenovo strehe so sneli pločevinasto kupolo in jo razstavili ter pri tem naleteli v vrhu konice z vetrnico pod jabolkom na pol metra dolg cinkast tulec. V njem so našli *Spomenico*, ki je datirana z 10. julijem 1898 in vsebuje zapis: »Taj hram stavila je leta 1897 in 1898 Posojilnica v Mariboru po načrtih arhitekta Jana Veyricha v Pragi slovenskemu ljudstvu v mestu in okolici.« Podpisani so zavedni Slovenci, člani stavbinskega in posojilniškega odbora ter člani nadzorstva. V tulcu je bil shranjen tudi češki časopis *Svetozor*, ki je izšel 1. julija 1898 in je poročal, da je bila stavba zgrajena v češki renesansi, velika dvorana pa v mirnem baroku. Članek omenja še freske slikarja Ladislava Novaka, ki niso bile izvedene. Zanimivo je, da se je v tulcu znašel tudi zapis o viharju iz leta 1926: »V noči od 29. na 30. okt. 1926 je vihar odlomil železno konico stolpa z jabolkom in pločevinasto veternico, [ki] je padla na novi še v delu se nahajajoči prizidek stopnišča. Napravila ni večje škode. Vsa popravila sta napravile tvrdke: Ivan Živic, stavbno podjetje in Fr. Karba, klepar v Mariboru.« (Posojilnica Maribor, 1926) V pisarni Narodnega doma so spomladi 1964 najdbi prisostvovali načelnik Doma JLA, major Milovan Godina, ravnatelj Pokrajinskega muzeja, dr. Sergej Vrišer, in prof. Bogo Teply. (Podkrajšek, 1964) Tretjič so jih ponovno odkrili ob obnovi leta 1993, priloženi pa so jim bili dokumenti, časopisni članki in fotografije o prenovi iz leta 1964 ter kovanci. Najdbo je nato prevzel Pokrajinski arhiv Mari-

bor, v novi bakreni tulec pa so vstavili mikrofilme, na katerih so najdbe. (Skalicky, 1993)

Najverjetneje si mladi, ki so si želeli druženja ob ohranjanju kulturnega izročila, niso predstavljali, kako bodo vplivali na potek kulturne zgodovine Maribora, ko so 21. maja 1964 ustanovili Kulturno-umetniško društvo Študent. To je bil začetek kulturnega delovanja študentov v Mariboru. Neprekinjeno do danes delujeta sekciji Akademsko folklorna skupina Študent in Akademski pevski zbor Maribor, poleg njiju pa so med drugim delovale tudi gledališka in likovna sekcija ter sekcija za sodobni ples. Iz KUD-a Študent prihaja vrsta priznanih kulturnikov, ki so in še nadaljujejo svojo ustvarjalno oziroma poklicno pot in poslanstvo v različnih kulturnih institucijah in društvih po Sloveniji. Leta 1989 je ob petindvajsetletnici KUD-a Študent Akademsko folklorna skupina Študent organizirala prvi Mednarodni folklorni festival in ga podarila mestu Maribor. (Kordelc, 2010) Sklepni nastop domačih in tujih folklornih skupin je na Vojašniškem trgu požel navdušenje. (Skalicky, 1989) Naslednje leto so ga poimenovali Folk art in je postal del svetovnega festivalskega združenja CIOFF®. Leta 1991 je Folkart zaznamoval osamosvojitve Slovenije. Svečana otvoritev se je začela s povorko nastopajočih od Trga svobode, kjer je potekala osrednja prireditev ob razglasitvi samostojne države, do Rotovškega trga, kjer je bilo glavno prizorišče Folkarta. Ko so ga pripravljali, so na odru izobešili zastavo Socialistične republike Slovenije, ki

Kultura in šport sta identiteta našega mesta. Tako kot je Ljudski vrt sinonim za šport, je Narodni dom sinonim za kulturo. Vrata v svet kulture, ne samo skozi okno Festivala Lent, se mnogim odpirajo v Narodnem domu. Že 30 let. Verjamem, da bodo ta vrata v svet kulture ponesla še mnoga imena, hkrati pa nam mnogim namenila mnogo različnih kulturnih udejstvovanj. Zato – še na mnoga leta in hvala za prvih 30 let, Narodni dom.

*Gregor Lednik,
direktor Področja tržnega
komuniciranja, Zavarovalnica Sava*

1969–1995

FESTIVAL BAROČNE GLASBE

Med 19. majem in 10. junijem ter 15. septembrom in 17. oktobrom 1969 je potekal prvi Festival baročne glasbe, novost mariborske kulture, ki je nastala pri Koncertni poslovalnici Maribor. Pobudnika festivala sta bila dr. Sergej Vrišer in pianist Janko Šetinc. Festival, ki se je razvil iz večerov baročne glasbe v mariborskem gradu, se je v petindvajsetih letih uveljavil kot ugledna prireditev klasične glasbe v mestu. Ustanovljen je bil tudi Collegium musicum Maribor, ansambel Festivala baročne glasbe, osrednji festivalski ansambel, ki je združeval najodličnejše domače poustvarjalce.



Collegium Musicum, 1983

jo je na večerni otvoritvi že zamenjala zastava samostojne Republike Slovenije. Zaradi vojne so po dveh dneh festival prekinili in odpovedali vse prireditve ter hkrati organizirali držno reševalno akcijo, da so se lahko gostujoče skupine vrnile domov. (Ilec, 1991; Mencinger, 1991)

Ko se je Jugoslovanska ljudska armada leta 1991 umikala iz Slovenije, je mariborski Narodni dom predala Teritorialni obrambi. Nato je prešel v pristojnost Ministrstva za obrambo Republike Slovenije, ki ga je dalo v upravljanje mariborski občini. (Hartman, 1998)

Skupščina občine Maribor je 30. junija 1992 sprejela odlok o ustanovitvi javnega zavoda Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor, ki je bil 10. septembra 1992 vpisan v register. Nadaljeval in nadgradil je tradicijo najpomembnejših programov kulturnega življenja v mestu: Koncertne poslovalnice (1946), najstarejše na področju nekdanje Jugoslavije, Glasbene mladine Maribor (1965), Festivala baročne glasbe (1969), ki se je leta 1993 preimenoval v Glasbeni september in leta 2008 v Festival Maribor, ter tudi že do takrat uveljavljenega Folkarta (1989). Oktobra 1992 je Narodni dom pod vodstvom Vladimirja Rukavine in z vizijo oživitve kulturne dediščine, da se povrne življenje meščanom in mestu, začel s prvo sezono delovanja. Takrat je stavba doživela tudi prenovo. Novoustanovljeni zavod je sprva še deloval v mestni hiši Rotovž in se je v Narodni dom preselil na slovenski kul-

turni praznik, 8. februarja 1993. Takrat je stavba Narodnega doma zares ponovna postala središče kulturnega dogajanja. (Narodni dom Maribor, b. d.)

30. novembra 1993 so ob proslavi petinsedemdesete obletnice bojev za severno mejo odkrili prvotno prvo stran spominske plošče v avli, ki jo je leta 1946 JLA obrnila. Na njej so navedeni zašlužni v »ravnateljstvu posojilnice, nadzorništvu in stavbinskem odboru« ter arhitekt Jan Vejrych. (Stavbar, 2002)

Leta 1993 je zavod poleg ostalih prireditev oživil še Mariborsko filharmonijo, ki je delovala med leti 1993 in 2004, in organiziral prvi Festival Lent, ki je postal največji festival na prostem v Sloveniji ter eden največjih v Evropi. Z njim so razvili inovativni model, s katerim so povezali kulturo s sponzorji ter s tem omogočili, da je postal kakovostni kulturni program na voljo brezplačno oziroma po simbolični ceni z nakupom festivalske vstopnice (lente).

Danes Narodni dom Maribor uresničuje poslanstvo s prirejanjem gostovanj vrhunskih svetovnih simfoničnih in komornih orkestrov ter solistov v okviru Orkestrskega in Komornega cikla, s kulturnim izobraževanjem otrok in mladine v okviru Mladinskega cikla, ki sledi tradiciji Glasbene mladine Maribor, Kulturnega dnevnika, Art kampa in gledališkega abonmaja Kekec, z organizacijo glasbenih projektov v okviru cikla

Jazz v Narodnem domu in koncertov za izven, z abonmajem Komedija v Narodnem domu ter predstavami v lastni produkciji in v koprodukciji. Vodil je projekt za pridobitev naziva Evropska prestolnica kulture Maribor 2012, opravljal naloge začasnega sekretariata Evropske prestolnice kulture Maribor 2012 in leta 2013 postal skrbnik naziva. Z upravljanjem objektov mariborske kulturne dediščine (Narodni dom, Dvorana Union, Karantena, Vetrinjski dvor, Vodni in Sodni stolp) je omogočil pogoje za delovanje nevladnim organizacijam ter lastnim in gostujočim programom. (Narodni dom Maribor, b. d.) Tudi v času epidemije covida-19 je s prvimi kulturnimi dogodki, kot so bili koncerti s turna, ki smo jih spremljali od doma, in tudi s prvimi, ki smo jih doživeli ponovno v živo, omogočil, da so bile kulturne dobrine dostopne čim širšemu krogu občinstva tudi v letih 2020 in 2021. Z Glasbenimi balkoni je Narodni dom Maribor leta 2021 v sklopu akcije »Pet pred dvanajsto! V boju za kulturo« opozoril na stanje kulture, kulturnih institucij, ustvarjalcev in kulturnih delavcev, ki jih je epidemija potisnila na rob preživetja, in na obiskovalce, ki jim je bil onemogočen dostop do kulturnih prireditev. Uspelo jim je, da so se na državni ravni povezali s podobno mislečimi in združeno nastopili v boju za kulturo. (Rukavina, 2021)

In ravno z bojem za slovensko kulturo se je vse skupaj pričelo. Pa vendar več krizam svetovnih razsežnosti, ki spremljajo kulturo še danes, navkljub opazimo, da so si tako v preteklosti kot

2. 5. 1972	SWJATOSLAV RICHTER, KLAVIR; DVORANA UNION
22. 8. 1972	MOSKOVSKA FILHARMONIJA, KIRIL KONDRŠIN, DIRIGENT; DVORANA UNION,
2. 10. 1973	LENINGRAJSKA FILHARMONIJA, NEEME JÄRVI, DIRIGENT, VIKTORIJA POSTNIKOVA, KLAVIR; DVORANA UNION
10. 1. 1975	MOSKOVSKI DRŽAVNI SIMFONIČNI ORKESTER, VERONIKA DUDAROVA, DIRIGENTKA, FARHAD BADAJBEJLI, KLAVIR; DVORANA UNION
17. 5. 1976	SIMFONIČNI ORKESTER RADIO STUTTGART, SERGIU CELIBIDACHE, DIRIGENT; DVORANA UNION

danes predani kulturni delavci prizadevali za to, da se po vsakem uničenju ponovno vzpostavi in obnovi kulturno življenje v mestu Maribor. Tako Narodni dom Maribor še danes odpira vrata idejam, jih združuje in širi s pomočjo kakovostnih kulturnih programov, namenjenih tako otrokom kot odraslim, ter na tak način opravlja svoje poslanstvo. Tudi nekoč je bila ideja, ki se je razvila iz gorečega iskanja doma, s katerim bi omogočili slovenski kulturni in gospodarski razvoj, in to v času, ko je v Mariboru prevladovalo nemško meščanstvo in so bile nemške vse kulturne institucije. Izkazalo se je, da je imela ta ideja več podpornikov kot nasprotnikov, in tako še danes Narodni dom, ki ni samo zgradba, služi namenu, za katerega je bil postavljen. Je dom, v katerem se prepletajo kultura mesta Maribor, uveljavljena slovenska in svetovna kultura ter tudi tista, ki še nastaja, in obiskovalci, željni kulturnega vrveža.

Viri za prispevek in časovnico:

- Ferlež, J. (2019). Gledališče v Mariboru pred letom 1919. *Sto let Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru 1919–2019*. Slovensko narodno gledališče Maribor, Umetniški kabinet Primož Premzl.
- Glasbena mladina Maribor (1965). Večer, XXI (262), str. 4.
- Glasbena mladina Maribor (1975). Radio Maribor, 15. 12. 1975. (Sinopsis oddaje.)
- Godina, M. (1985). Maribor 1919–1941. Oris družabnega življenja. *Dialogi*, XXII (10). Založba Obzorja.
- Hartman, B. (1996). *Zgodovina slovenskega dramskega gledališča v Mariboru do druge svetovne vojne*. Založba Obzorja.
- Hartman, B. (1998). *Sto let Narodnega doma*. Narodni dom Maribor.
- Hartman, B. (2001). Dr. Pavel Turner in študijska knjižnica v Mariboru. *Studia Historica Slovenica*, 1 (1), str. 109–116. Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča v Mariboru.
- Hartman, B. (2001). Prekrat v Mariboru 1918/1919. *Studia Historica Slovenica*, 2 (1), str. 179–227. Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča v Mariboru.
- Koncertna poslovalnica Glasbene matice v Mariboru (1946). *Dva simfonična koncerta* (Koncertni list). Mariborska tiskarna.
- Kordelc, K. (2010). *Primerjava med akademsko in vaško folklorno skupino*. (Diplomsko delo.) Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Mikić, M. (2014). Festival Kurirček. *Mladi za napredek Maribora*. https://zpm-mb.si/wp-content/uploads/2015/03/S%C5%A0_Zgodovina_Festival_Kurir%C4%8Dek.pdf
- Narodni dom Maribor (b. d.). <https://www.nd-mb.si/informacije/narodni-dom-maribor/o-nas>

- Pemič, M. (2017). Novoodkriti dokumenti iz 90. let 19. stoletja za mariborski Narodni dom iz arhivov in zbirk v Pragi in Mariboru. Bilten SUZD, 36 (3). <http://www.suzd.si/bilten/prispevki/1524-bilten-suzd-36-2017-03>
- Pirš, M. (2020). 55 let žlahtnega poslanstva. *Kaj, Kje, Kdaj*, 2020 (12). Narodni dom Maribor.
- Podkrajšek, B. (1964). Najdeni dokumenti o gradnji Narodnega doma. Večer, XX (123), str. 3 in 6.
- Posojilnica Maribor (1926). SI_PAM/0916. Pokrajinski arhiv Maribor.
- Potočnik, D. (2003). *Kulturno dogajanje v Mariboru v letih 1918–1941*. Založba Litera.
- Potočnik, D. (2005). Mariborska društva pred drugo svetovno vojno. *Studia Historica Slovenica*, 5 (1–2–3), str. 347–386. Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča v Mariboru.
- Potočnik, D. (2006). Maribor med leti 1918–1941. *Studia Historica Slovenica*, 6 (2–3), str. 403–419. Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča v Mariboru.
- Renoviranje Narodnega doma (1924). *Jutro*, 5 (183), str. 4.
- Rukavina, V. (2021). Kultura živi. *Kaj, Kje, Kdaj*, 2021 (1). Narodni dom Maribor.
- Salmič Kovačič, K. (2016). Zvezdno nebo nad Mariborom. *70 let Koncertne poslovalnice Maribor*. Narodni dom Maribor, str. 30–36.
- Društveno življenje (1899). *Slovenski gospodar*, 1899 (49), str. 3–4.
- Skalicky, B. (1993). Dragoceni dokument v 'jabolku'. *Večer*, XLIX (246), str. 9.
- Sprejem Tržaške filharmonije v Mariboru (1946). Vestnik, 2 (29), str. 3.
- Stavbar, V. (2002). Narodni dom v Mariboru. *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 73 (1), str. 77–88.

1978–1992

KULTURNE DEJAVNOSTI ROTOVŽ

Pod okriljem mestne organizacije Kulturne dejavnosti Rotovž so do leta 1992 delovale samostojne delovne enote: Koncertna poslovalnica, Glasbena mladina Maribor in Lutkovno gledališče. Od 1. decembra 1991 do 30. septembra 1992 je bil Vladimir Rukavina direktor Kulturnih dejavnosti Rotovž. Leta 1992 je prenehala z delovanjem in mesto je ustanovilo dva samostojna zavoda: Lutkovno gledališče Maribor in Narodni dom Maribor, ki nadaljuje s programom Koncertne poslovalnice in Glasbene mladine Maribor.

17. 5. 1978

SIMFONIČNI ORKESTER BBC LONDON,
CHARLES MACKERRAS, DIRIGENT,
FELICITY PALMER, SOPRAN;
DVORANA UNION

29. 8. 1979

LENINGRAJSKA FILHARMONIJA,
ALEKSANDAR DMITRIJEV, DIRIGENT,
LEV MIHAJLOV, TROBENTA,
VLADIMIR KRAJNJEV, KLAVIR;
DVORANA UNION



Leningrajska filharmonija, Aleksandar Dmitrijev, dirigent, 1979



Gašper Krajnc: Narodni dom Maribor središče kulturnega dogajanja od 1899, 2022





Vlado Kreslin, 1993, Igor Napast, Večer



Svetlana Makarovič, 1993, Igor Napast, Večer



Voalá!, 2010, Boštjan Lah





Danski komorni orkester, Ádám Fischer, 2019, Dejan Bulut



Miša Majski, 2005, Nebojša Tejić





Dorđe Balašević, 2018, Marko Pigac

Primorski dečko

V NARODNEM DOMU

TONE PARTLJIČ

Šestnajstletnemu Pepiju so sosedje v železničarski koloniji, kjer je oče končno dobil službeno stanovanje v vrsti tistih enakih tovarniških hiš, pravili *primorski pubec*. To ga je prav jezilo. Kakšen *pubec*! Fant ali dečko so mu pravili v Povžanah in šoli v Materiji. In zakaj še po dveh letih bivanja v Mariboru vedno dodajajo *primorski*? Ali zato, da se ve, da je prišlek? In je to potrebno zmerom poudariti? Še dobro, da mu niso pravili »Čič«, kakor skoraj vsem drugim Primorcem, ki so pribežali na Štajersko pred fašisti. Pa četudi so bili doma prav iz samega Trsta. Ko so očetu nekoč sodelavci v železničarskih delavnicah rekli: »Pohiti, Čič!« je izgubil živce in prav glasno vsem povedal, da je Slovenec ... »Poslušajte enkrat za zmerom! Res je bil praded Jozo potomec Uskokov, ampak moji starši so že več sto let istrski Slovenci, mama pa celo s Krasa. Kak Čič, orkodio! Sploh veste, kje je Čičarija? Sem ponosen Slovenec, ne tako kot vi, ki še zmeraj priliznjeno gledate Avstrijce, čeprav ste v svoji Jugoslaviji. Mi, Slovenci iz Istre, smo zdaj pod Italijani, fašisti nas pretepajo in požigajo domo-

ve, pa te Lahe vseeno zmerom gledamo od zgoraj navzdol, ne pa kot vi, ki gledate te Nemce še vedno preveč vljudno od spodaj navzgor. Ti, Hanza, ko sva šla v nemško trgovino, si pozdravil *Guten Tag*, zdaj boš pa ti meni pravil Čič, orkodio! Mi Primorci bolj ljubimo Jugoslavijo kot vi, ki bi bili radi še zmerom pod Avstrijo ali zli-zani samo s Hrvati ali pa kar sami v neki svoji mini državi!« Je cela delavnica v tovarni vagonov utihnila.

Pepi se v marsičem doma ni strinjal z očetom, na ta njegov nastop sredi delavnice pa je bil ponosen. Po celi koloniji so govorili o očetovi vzkipljivosti in zdaj so že vsi vedeli, da ga je bolje pustiti pri miru. In res, tudi ne bi mogli reči, da je bil oče med prebivalci kolonije zelo priljubljen.

Pepi tudi ni čisto razumel, kaj je mislil Pukmajstrov Hanza, ki je rekel, naj raje pustijo pri miru tega usekanega Primorca Barbiča, saj je bil baje pred leti član Orjune. Ko je očeta vprašal, kaj je

imel z Orjuno, mu je rekel, da ga naj nikoli več ne sprašuje takih neumnosti.

Slišal pa je tudi o sebi, da ima toti primorski pubec »hudiča v riti«; in čeravno tudi tega najprej ni dobro razumel, se mu je zdelo, da gre za nekakšno tiho priznanje, ne očitek, in da s tem hudičem v riti mislijo njegovo radovednost, odločnost in fantovsko korajžo. Najbrž so namigovali na njegovo neprestano tekanje, naglico, radovednost, brskanje po stvareh, ki so jih drugi pustili pri miru. Vendar je čutil, da je v koloniji kar priljubljen, vsekakor bolj kot mrki oče.

Tudi na srednji trgovski akademiji je bil med boljšimi učenci, skupaj s profesorji je pripravljaj šolske proslave za državne praznike, potem celo kar sam. S sošolci iz razreda so nastopili na Vidov dan z Župančičevo pesmijo *Glad*; kar cel razred. Po njegovi zamisli sta se v glavnem tekstu izmenjavala dva recitatorja, moški in ženski glas, cel razred pa je bil deklamacijski zbor, tako kot v grških dramah. Profesor Kralj ga je zelo pohvalil.

24. 11. 1979
L'ENSEMBLE ORCHESTRAL DE PARIS,
JEAN-PIERRE WALLEZ, DIRIGENT,
MAURICE ANDRÉ, TROBENTA;
DVORANA UNION

28. 6. 1981
IVO POGORELIČ, KLAVIR;
DVORANA UNION

25. 5. 1984
DRŽAVNA FILHARMONIJA PORENJE-
PFALŠKO, LEIF SEGERSTAM, DIRIGENT,
HEIDRUN ANKERSEN, ALT;
DVORANA UNION

1989
1. MEDNARODNI FOLKLORNI
FESTIVAL MARIBOR

Člani Akademске folklorne skupine Študent iz Maribora so želeli ustvariti svoj festival in ga ob 25-letnici Kulturno umetniškega društva Študent (KUD Študent) podariti Mariborčanom. Kot uspešnega ga je že takoj vzela pod svoje okrilje svetovna nevladna organizacija CIOFF® (Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'Arts Traditionnels). Folkart je še danes edini slovenski festival, ki je uradno prepoznan s strani CIOFF-a.



1. Mednarodni folklorni festival Maribor, 1989

Razredničarka Germekova pa mu je vseeno dala ukor. Na tablo je enkrat napisala stavek: *Slovenski narod odklanja ruski komunizem*. Ni mislila prav politično, bolj zato, da bi si skupaj ogledali morebitne pravopisne posebnosti in veliko in malo začetnico. Vendar je Pepi uporniško prav glasno rekel: »Jaz ne vem dobro, kaj je komunizem, a ga ne odklanjam. Rajši pa sem slovenski komunist kot Korošcev klerikalec!« Ko je ukor zaradi neprimernega vedenja in političnih izjav prebral oče, je potegnil pas iz hlač, a ko je z žnolo zamahnil, Pepija že ni bilo več v majhni kuhinji ... Z biciklom je divjal h glavnemu mostu k Lončaričevemu Jožeku in ga vprašal, če lahko nočoj prespi pri njem ... Da je doma vihar.

V mestu je bilo veliko srednjih šol. Najbolj pomembne so bile klasična in realna gimnazija in trgovska akademija, toda še mnoge druge, različne glasbene, trgovske, kmetijske, učiteljske, gozdarske, obrtne, cerkvene ... šole. »Naj ima Ljubljana svojo univerzo in peščico študentov, mi imamo svojih tisoč in več dijakov, ki se ne učijo akademskih kabinetnih učenosti, ampak hodijo v šole za življenje. Zato se bo Maribor gospodarsko hitreje razvijal kot univerzitetna Ljubljana,« so govorili mestni možje. Vseeno pa so ob Dravi ustanovili še svojo Ljudsko univerzo.

Vsako jesen so dijaki iz okolice Maribora napolnili ulice. Bili so s Koroške, Pohorja, Dravskega polja, a največ iz Slovenskih goric in Prlekije. So prinašali v mesto mladost, neke vrste dijaške radosti,

zgodbe o dijaških ljubeznih, pisali so zaljubljene in domoljubne pesmi ... Nikoli ni bil dolgčas. V knjižnicah, gledališču, šolah ... so govorili, da bi lahko zaprli vrata, če bi ne bilo dijakov.

Včasih so jih povabili h kakemu honorarnemu delu, recimo v gledališču za odrske delavce. Prav Pepi in Jožek pa sta že nastopila na neki prireditvi v ariji zbora Nabucco; oblečena sta bila celo v gledališke kostume, kot mlada izraelska sužnja, in v zboru pela:

*Splavaj misel na krilih hitečih,
nad zelene ravni in bregove,
kjer dišijo na oljkah dišečih
blage sape z domačih livad ...*

To ni bila cela opera, ampak prireditve ob neki obletnici skladatelja Verdija. V gledališču so hoteli omogočiti tudi opernemu zboru in nekaterim najboljšim amaterskim pevcem, da sodelujejo v tej veličastni zborovski glasbi. Med sužnji so bili seveda moški, ženske in otroci; in med mladci sta nastopila tudi onadva, ki sta se šla sama ponuditi. Dirigent Mitrovič je rekel, naj bolj tiho pojeta, toda ravno Pepi se je na ves glas drl *dišijo na oljkah dišečih* in mislil na oljke okoli domače hiše v Povžanah. Oh, primorsko oljčno olje! V Mariboru je skoraj bruhal, ko je prvič poskusil štajersko črno gosto bučno olje. Je mami rekel, da so buče in bučno olje za prašiče, za Primorce pa samo oljčno olje ... »Tudi Kristus je jedel solate samo z oljčnim oljem!« je zatrjeval. Ko ga je mama vprašala, kje to piše, pa se ni mogel spomniti.

*Rad se spominjam Maribora,
Narodnega doma Maribor in
Glasbenega septembra, tega
srečnega, izjemnega festivala.*

*Iskrilo se je od energije in
ustvarjalnosti, sijajnih koncertov
in srčne publike, zavzetih vaj in
prijetnih druženj. Zame vsekakor
čudovita izkušnja časa, preživetega
z redko intenzivnostjo. Narodnemu
domu Maribor želim veliko uspeha,
navdiha, moči in vztrajnosti –
za nova desetletja vitalnosti in
kreativnosti!*

*Radovan Vlatković,
glasbenik, umetniški vodja festivala
Glasbeni september (2000–2003)*

1991

VRNITEV NARODNEGA DOMA
MESTU MARIBOR

Jugoslovanska narodna armada je Narodni dom ob umiku iz Slovenije predala Teritorialni obrambi, nato je prešel v pristojnost Ministrstva za obrambo Republike Slovenije, ki ga je dalo v upravljanje mestu Maribor.

10. 9. 1992

VPIS JAVNEGA ZAVODA
KULTURNO-PRIREDTVENI CENTER
NARODNI DOM MARIBOR V REGISTER

Zavod je ustanovilo mesto Maribor. Danes je kot ustanoviteljica zavoda vpisana Mestna občina Maribor (MOM).

Narodni dom bo upravljal javni zavod Kulturno-prireditveni center

Dom odprtih pobud

NOVO USTANOVljeni CENTER. DELNO SE BO FINANCIRAL IZ OBČINSKIH IN REPUBLIŠKIH PRORAČUNSKIH SREDSTEV. DENAR BO DO ISKALI PRI SPONZORJIH. PRI TEKAL PA BO TUDI SKOZI LASTNE DEJAVNOSTI. BO KOORDINIRAL IN ORGANIZIRAL KULTURNO IN PRIREDITVENO ŽIVLJENJE MESTA

Usoda nekdanjega Doma JLA, prej in kasneje pa znova Narodnega doma, je končno postala jasnejša in določena. Mariborski poslanci so namreč po dolgih polemikah, ki so se vleklye mesece, začele pa so jih še številne afeze in aferice, sprejeli odlok o ustanovitvi javnega zavoda, ki so ga (še samo z izbiro imena so bile težave) poimenovali Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor. Njegov direktor Vladimir Rukavina ga bo upravljal s pomočjo sveta Narodni dom, ki ga bo ustanovila mestna skupščina.

Kot smo že pisali, bodo dejavnosti centra kulturnogostinsko-družabnega značaja: »Naš namen je pod eno streho sprati, ki so namenjene celoviti promociji mesta, tovrstne dejavnosti bomo spremljali z ustreznimi ponudbo kulturnih in družabnih prireditev, obenem pa zagotavljali, da se v te namene v skladu s programsko zasnovno in razpoložljivimi termini izkoristijo zmogljivosti Narodnega doma. Najpomembnejša stvar pa je usklajevanje vsebin, ki bodo Narodnemu domu prinašale dobiček, s tistimi, ki bodo potrebne podpore.« Ena od spremljevalnih dejavnosti iz prve skupine bo gostinska ponudba – uredili bi kavarno, po možnosti tudi night club oziroma jazz club. Denar iz te spremljevalne dejavnosti bi center kot popolnoma neprofitna organizacija porabljal za druge dejavnosti.

Narodni dom treba odšteti 73 milijonov tolarjev. Ker tega denarja naenkrat ne bomo spravili skupaj, bomo najprej za plese usposobili veliko dvorano, razmislja Vladimir Rukavina in se poishoma jesi na občinarje, ki so tako dolgo odlašali z oddajo Narodnega doma v upravljanje. »Veliko več bi je lahko bilo storjeno, zdaj pa smo zamudili tisti ugodni trenutek, ko so se ljudje po januarski predaji doma iz rok obrambnega ministrstva v občinske identifikirali z usodo doma, z njegovo preteklostjo, ko se jim je zdel zelo potreben.«

Cepelj bo delovanje Kulturno-prireditvenega centra težilo k samofinanciranju, bo denar

Večer, 18. 7. 1992

Sam se je velikokrat potepal po Mariboru, najraje z biciklom, in ga na svojo roko spoznaval. Ko je videl splave na Lentu, je skoraj počil od smeha in pripovedoval, kake prekooceanske tovarne ladje so privezane v tržaškem pristanišču in na Reki, ti splavi pa so lesene rečne igrače. Pogosto ga je pot zanesla na Kalvarijo in dolgo je gledal mesto pod seboj. Moral je priznati, da je lepo, z Dravo, ki se je kar bleščala v soncu, in z zelenim, v jeseni pa lepo pisanim Pohorjem. S kolesom se je rad vozil po kostanjevem drevoredu, tam je iz zivalno vtaknil eno roko v žep, in če je videl kaka dekleta, žvižgal kako primorsko pesem. Včasih je vtaknil obe roki v žep in sploh ni držal krmila, otroci, ki so se igrali, pa so kričali: »Poglejte, toti pubec pa se vozi *frajhendlih*.«

Če se je vozil po mestnih ulicah, je zmerom zapeljal za frančiškansko cerkvijo dol k Dravi. Zmerom pa je obstal pred Narodnim domom in ga skoraj z zavistjo gledal, obenem pa besen mislil na slovenski Narodni dom v Trstu, ki so ga požgali italijanski fašisti. Njegov oče je bil ravno takrat na delu v Trstu in je potem doma najmanj stokrat ponovil zgodbo o plamenih, vročini in dimu. In seveda italijanski policiji, ki ni dovolila gasiti ... Furbe italijanske! Zelo si je želel vstopiti v Narodni dom, ker je slišal, da tam igrajo igre, da tam vadi in nastopa pevski zbor, da je notri slovanska čitalnica, da so tam novoletni plesi.

Potem je izvedel, da je v Narodnem domu tudi javna knjižnica. Knjige so bile na visokih policah, in predvsem za plezanje po lestvah da najemajo dijake, da dvakrat na teden pomagajo knjižničarju, gospodu doktorju Avgustu Reismanu, saj so hitro dosegli knjige na vrhu polic. Včasih so izposodili tudi dvesto knjig na večer. Dobijo celo manjše plačilo. Takoj je začel odpirati težka lesena vhodna vrata, z vsem telesom se je uprl, se čudil lepi notranjosti, iskal pravo pisarno, a so mu rekli, naj gre v prvo nadstropje ... Na raznih velikih vratih je pisalo Lutkovno gledališče, Gledališče mladih, Slovanska čitalnica, Plesna šola, Narodna posojilnica. »Saj tu je vendar cel Maribor!« si je rekel.

Gospa v pisarni, kjer je na vratih pisalo Slovanska čitalnica in Ljudska knjižnica, je rekla, naj pride v petek ob petih, poišče gospoda glavnega knjižničarja, doktorja Reimana, in on bo odločil ... V petek je poiskal v domu advokata, gospoda dr. Reimana, ki so ga spoštovali, ker je med prvo vojno branil Mariborčane pred avstrijskimi sodišči. Zdaj je poleg advokatske pisarne vodil še knjižnico. Ta ga je pogledal izpod očal in očitno mu je bil takoj simpatičen samozavestni dečko z malo poudarjenimi modrimi očmi in gostimi, neukročenimi in valujočimi lasmi. Ko mu je povedal, da je iz Istre, je prijazno rekel: »Kaj, primorski begunec si? Se mi je zdelo, da drugače in tudi bolj zvočno izgovarjaš glasove kot mi Štajerci.«

»Saj sem Primorec, tam govorimo drugače, naši

samoglasniki so sončni in zvočni, ker je že blizu sončni Mediteran!«

Gospod Reisman se je nasmehnil in rekel: »Ja, primorskim bratom pa moramo pomagati. Ker boš pa delal v knjižnici, te moram vprašati, če si sploh že prebral kako knjigo.«

»Gospod, mi imamo več deset knjig doma, druge smo pustili v Povžanah. Tata res ne bere knjig, razen Karla Maya, midva z mamo pa vse, kar dobiva v roke. Tudi naše Erjavca, Preglja, Bevka, Gregorčiča pa lahko začnem kar deklamirat ...«

»Boš kdaj drugič. No, zdaj pa vzemi v roke še tudi takega štajerskega pisatelja!«

»Katerega pa?«

»Nimam časa, da bi zdaj predaval, ljudje čakajo za pultom. Saj boš sam našel nove knjige, ki jih pišejo, in jih spoznal. Ravno zdaj novi mladi rod prav dobro piše. Boš že sam pogruntal. Saj ti verjamem in tudi vidi se, da si bister, Jože! Saj nisi jezen, če ti ne bom govoril Pepi?«

»Veste, še ljubše mi je, gospod! Tudi mami vsi pravijo Pepina, čeprav ji je ljubše, če jo kličemo tako, kot piše v rojstnem listu, namreč Josipina. Po lestvi pa plezam hitreje ko opica!«

Doktor se je nasmehnil ob res mediteranski zgovornosti in rekel: »Pridi, Jože, v torek ob štirih, boš pomagal, saj bomo do osmih zvečer izposojali knjige!« In je odhitel k tistim, ki so čakali, da bi vrnili ali si na novo izposodili knjige. Ob misli na fanta s Primorske mu je šlo kar malo na smeh. Pepi si je knjižnico še malo ogledoval. Videl je tudi dva fanta, ki sta iskala knjige, eden

1. 10. 1992	ZAČETEK PRVE SEZONE NARODNEGA DOMA MARIBOR	V prvi sezoni, od 1. oktobra 1992 do 24. junija 1993, je Narodni dom Maribor organiziral 138 prireditev, ki si jih je ogledalo 39.500 obiskovalcev. Leta 2012 si je dogodke ogledalo največ obiskovalcev, tj. 782.426, največ prireditev pa je bilo leta 2018: 2219.
6. 10. 1992	BIRGIT KOLAR, VIOLINA, LEONORE AUMEIER, KLAVIR; KAZINSKA DVORANA	Prvi koncert v organizaciji Koncertne poslovalnice pod okriljem Narodnega doma Maribor.
8. 2. 1993	SELITEV V STAVBO NARODNEGA DOMA	Zavod se je v stavbo Narodnega doma vselil na slovenski kulturni praznik, 8. februarja 1993. V prvem letu delovanja je 8 zaposlenih z zunanjimi sodelavci organiziralo 279 prireditev, ki jih je obiskalo več kot 243.000 obiskovalcev.
8. 2. 1993	PRVA PREDSTAVA CIKLUSA KOMEDIJA V NARODNEM DOMU, BALKAN SANTA CLAUS, GLEDALIŠČE GRAPEFRUIT, LJUBLJANA	

je bil visoko na lestvi, ampak sta ga gledala začudeno in malo vzvišeno, ko pa nista nič rekla, je kar brez pozdrava odšel.

Tako je torej, ne da bi o tem kaj povedal očetu, začel dvakrat na teden delati v knjižnici, včasih pa še kak dan, tudi ko knjižnica ni bila odprta, a je bilo potrebno shranjevati, odlagati, sortirati, vpisovati nove knjige. Mami se je seveda pohvalil in obljubil, da ji bo prinašal v branje zanimive knjige. Malo je bil vseeno presenečen, ko je čez nekaj tednov slišal tudi doktorja Reismana, kako je nekomu na hodniku rekel, da ima primorski fant *hudiča v riti*. Nasmehnil se je. Natančno si je že razgledal knjižnico. Ravnokar so jo presegli spet v pritličje, imela je tudi čitalnico, in v časopisu je prebral, da »*Ljudska knjižnica v Narodnem domu daje vele mestni vtis*«. Se je počutil tudi sam malo imeniten. Leta dvaindvajset je začela s štiri tisoč knjigami, zdaj, dobrih deset let kasneje, jih je bilo že prek enajst tisoč. Bile so shranjene v velikih lepih lesenih omarah, ki so jih izdelali s prostovoljnim delom mariborski mizarji, ki so tudi darovali les.

Bilo je tudi nekaj zabojev s ključavnicami, kjer so bile knjige, ki jih oblast ni dovolila posojati. Največ je bilo nemških, ki jih je izdajala Rote Fane Verlag, kar je pomenilo Založba Rdeča zastava. To sicer niso bile komunistične knjige, vendar enako nevarne, kajti bile so marksistične. Vendar je Pepi v kupu našel tudi drobno brošuro, Marxov *Komunistični manifest*. Pogledal je va-

njo, prebral prvi stavek: »Strah hodi po Evropi – strah komunizma.« Je raje kar hitro odložil knjigo na dno zaboja. Potem pa se je nasmehnil in si rekel: »Prav ima ta Marx, tudi mene je že strah,« in je zaklenil Rote Fane zaboj ... V dveh drugih zabojih so bile knjige beograjske založbe NOLIT, kar je pomenilo Nova literatura. To so bile levičarske, tudi marksistične knjige, nekatere celo prevedene iz ruščine, kjer je bila bolj ševistična revolucija, ki se je je beograjska oblast izogibala ko hudič križa ... Reisman mu je enkrat rekel: »Tu notri so knjige v zaporu. Jaz jim pravim knjige arestanti. Povohaj, Jože, iz te kišne smrdi po komunizmu! Ali pa diši, kakor kdo voha!« In je pomežiknil in se nasmehnil. Jože se je začudil: »To je pa čudno, Mussolini v Italiji in na Krasu zapira ljudi, v Jugoslaviji pa zapirajo knjige!«

Prvi med vsemi dijaki, ki so delali v knjižnici, je vedel, kje je kakšna knjiga. Mami se je pohvalil: »Enajst tisoč knjig imamo in za vsako vem, v kateri omari in na kateri polici stoji!«

»Da ne boš počil od napuha, Pepi,« ga je okarala mama.

»Če pa je res!«

In precej od te samohvale je bilo res. Hitro je spoznal tudi, kateri moški berejo Tarzana, kateri dijaki iščejo Karla Maya, katere dame si sposojajo ljubezenske romane, koga zanima alpinizem, kateri bralci hočejo dobiti potopise ... Ko opica je plezal po tistih lestvah. Počasi je bralce in bralke ločil po poklicih, nekatere po imenih.

Sam jim je ponujal knjige, za katere je slutil, da jih radi berejo.

Nekoč sta ga s prstom poklicala bolj v kot in proč od doktorja Reismana moška, ki sta bila mlada učitelja, potem je pogledal njune knjižnične izkaznice in si zapomnil, kako se pišeta. Bila sta Milan Apih in Franjo Vrunč ... Šepetaje sta rekla, naj jima posodi nekaj knjig iz tistih zaklenjenih zabojev. Rekel je, da ne sme. »Vse se sme, če si upaš, fant. Ti si Primorec, ti si upaš več kot štajerski posranci!« Potem sta povedala, da bi rada Engelsovo knjigo *Razvoj družine, privatne lastnine in države* in Marxov *Kapital* ... »Prihodnjič se postavite tu, dal vam bom v svoji zaprti torbi, moram pripraviti, a knjige morate vrniti samo meni, drugače bom letel iz knjižnice ... In torbo se seveda tudi.«

»Seveda,« je rekel Apih.

»No, moj papa pravi, da komunisti nič ne vračajo, da samo jemljejo!«

Moška sta se nasmejala, a čez en teden je prišel Vrunč in vzel knjige. Potem je prišla neka zagrebška študentka, Herta Haas, potem brezposelna učiteljica Branka Jurca pa Milica Šaup, neki Ante Novak ..., vsi so hoteli knjige iz zabojev. Apih ga je počakal pred domom, ko je končal z delom, in mu rekel: »Vidim, da že veš, da smo komunisti; nič se ne boj. Mi smo v ilegali. In ker vemo, kaj je ilegala, ne bo nihče izvedel. In ti si naš ilegalni knjižničar. Nihče ne sme slutiti, drugače se bomo vsi znašli v zaporih. To

1995–2004

USTANOVITEV DRUŠTVA MARIBORSKA FILHARMONIJA

Drugo obdobje delovanja Simfoničnega orkestra Mariborske filharmonije, ki je po 28 letih premora ponovno zaživela. Narodni dom Maribor je poskrbel za nadomestne izvajalce, soliste in dirigente ter skupaj s Slovenskim narodnim gledališčem Maribor zagotovil novo kakovost, s katero se je razvijal tudi operni orkester SNG Maribor. Simfonični orkester Mariborske filharmonije je deloval na zavidljivi izvajalski ravni, rušil običajne programske okvire in medse vabil že uveljavljene domače ustvarjalce in mlade nadarjene glasbenike, velika tuja imena klasične glasbe ter jazzovske ustvarjalce. Na 108 koncertih v 12 letih je Simfonični orkester Mariborske filharmonije poskrbel za polne koncertne dvorane in ostala prizorišča. Leta 2004 je prenehal z delovanjem.

1995

PROMENADNI KONCERTI V MESTNEM PARKU

Narodni dom Maribor je oživil tradicijo prirejanja promenadnih koncertov v Mestnem parku, tudi Nedeljskih koncertov v paviljonu Mestnega parka. Danes je to program Koncerti v parku.

s knjigami in nami pa je tajnost, čista konspiracija. Torej niti besede. Ilegala in konspiracija. Če boš to prestal, se lahko pogovarjamo naprej, razumeš!»

Seveda je to delal na skrivaj in tudi zelo redko, tiho in previdno. Zato pa je bil veliko bolj hrupen, ko je ponujal knjige o Tarzanu ali novejši slovenske knjige, Kranjčevu *Pesem s ceste*, *Pod svobodnim soncem* Frana Saleškega Finžgarja ali *Miklovo Zalo* ... Čutil je, da je priljubljen. Toda čutil je tudi, da so jih knjige na poseben način povezale, da s tistimi v zabojih delajo nekaj, kar škodi temu kralju Aleksandru ... Neki dan ga je med sposojanjem poklical dr. Reisman, mu pokazal gospoda v vrsti in rekel: »Bodi previden in še posebej prijazen s človekom, ki stoji v ozadju v oni vrsti, tisti s črnim klobukom. To je član odbora knjižnice, doktor Niko Vrabl, sicer pa ravnatelj mariborskih zaporov ... Mislim, da opazuje, kako delamo ...« Ko je videl v vrsti Branko Jurca, ji je neopazno odkimal in ni prevzel knjig, ki jih je želela vrniti. In v časopisu *Jutro* je že pisalo, da je baje mogoče v knjižnici dobiti tudi marksistične knjige. Potem se je v knjižnici potuhnil za nekaj tednov. Toda ni čisto miroval, saj so medtem s sošolci planirali novo veliko uporniško akcijo ...

Maks iz Ruš, ki je bil medtem izključen z učiteljskega, je sklical fante v nedeljo zvečer v magdalenskem parku. Ko je videl, da ni nikjer nikogar, ki bi jih opazoval, je izpod srajce potegnil

drobno brošuro in rekel: »Glejte, kaj imam! To je *Manifest, Komunistični manifest*. Marx in Engels. Poslušajte prvi stavek!« Ampak ga je prehitel Pepi in zdeklamiral: »Strah hodi po Evropi – strah komunizma!« Vsi so utihnili in ga presenečeni pogledali.

»Zdaj vidite, da nimam samo hudiča v riti, ampak nekaj tudi v glavi!« Potem je Maks *Manifest* posodil Cvetku s Pobreške ceste in rekel, da ga mora prebrati na skrivaj in vrniti njemu v roke čez dva dni. »Potem ga dobite tudi drugi. Vse pa mora biti ...« Spet ga je prehitel Pepi in rekel: »Stoprocentna konspiracija!« Tudi Maks, ki je bil njegov dober prijatelj, ga je začudeno pogledal ... A preden so se razšli, je vodja iz Ruš še rekel: »Preden bodo napočile počitnice, bo nekaj počilo. Smodnik bomo prižgali mi!« Potem jim je govoril in razložil, kako se morajo organizirati v trojke, da nobeden ne sme vedeti, v kakšni trojki dela njegov znanec, kajti zdaj se igrajo s svojo usodo. In Pepi da ima prav, ilegala in konspiracija!

V knjižnici je šlo vse po starem, le da je bil Pepi še bolj *ilegalen in konspirativen*. Opazil je, da tudi njegovi ilegalni izposojevalci prihajajo redkeje in so bolj previdni. Pred velikonočnimi prazniki ga je dr. Reisman vprašal:

»Ali greste kam za velikonočne praznike? Mislim, vaša družina. Na obisk?«

»Mama bi rada šla v Povžane, pa ne dobi dovoljenja italijanskega urada!«

»Če nimaš boljšega načrta in če ti bodo starši dovolili, pridi z biciklom na pisanko k meni v Počenik!«

»Kje pa je to?«

»V Goricah. Jakobski dol, tam pa na levo in vprašaj, kje je Počenik in familija Reisman. Boš poskusil našo šunko in potico ... Saj moraš spoznati okolico Maribora! Okoli tega mesta je najlepša slovenska okolica z vinogradi!«

»Ne verjamem, da bi bila lepša kot v naših Brdih!«

»Pridi pa boš videl. Eno uro z biciklom!«

Pepi je obljubil in, začuda, tudi oče ni imel nič proti. Rekel je sicer, da je ta advokat Reisman socialist in ti da so vsi pod vplivom avstrijskih socialdemokratov. Pepi mu je zastonj dopovedoval, da doktor nikakor ne mara Nemcev in da je bil ob prevratu na Maistrovi strani ... »Pa pojdi, samo da mi ne uničiš bicikla in se ne potolčeš!«

Pepi je vprašal Kovačičevega Jožeka, če gresta skupaj, pa je rekel, da mora domov k Tomažu pri Ormožu, saj morajo biti družine skupaj, ko se zajtrkuje žegen ...

V začetku aprila se je torej na velikonočni ponedeljek pognal s kolesom prek dravskega mosta, pomahal cerkvi svetega Jožefa na Studencih in rekel, ljubi Jezus, ki si od mrtvih vstal, hvala, da si naredil lepo vreme, in potem je gonil pedale proti Košakom, se spustil na drugo stran proti lepi dolini Pesnice, poganjal pedale tudi

Narodni dom Maribor je organiziral prvi Festival Lent. Na prizoriščih festivala, ki so jih razporedili po levem obrežju Drave na območju Lenta, so se v 14 dneh odvili: 5. Folkart, raznovrstni (tudi jazz) koncerti, opera, gledališke predstave, ulično gledališče in otroške prireditve. Festival Lent se je razvil v največji mednarodni multikulturni festival na prostem v Sloveniji in je eden največjih tovrstnih festivalov v Evropi. Je ena najbolj prepoznavnih znamk Maribora in vsako leto mesto za kratek čas spremeni v mednarodni svet kulture v malem. Že na začetku je Festival Lent vpeljal koncept visoke kulture in pop kulture, ki je dostopna najširšemu krogu občinstva po dostopni ceni, kar so omogočili tudi številni sponzorji. S povabilom umetnikom različnih umetniških zvrsti iz Slovenije, Evrope in celega sveta festival promovira kulturno izmenjavo. Festival Lent je bil eden temeljnih programov evropske prestolnice kulture Maribor 2012 (EPK Maribor 2012).



Glavni oder na Dravi, 2002

Vsi dogodki Festivala Lent od leta 1993 dalje so dostopni v spletni podatkovni bazi Arhiv Festivala Lent



navzdol, da je pomislil, da bi lahko bil tudi svetovni prvak v biciklizmu, štajerski pa tako že je, tako kar mimogrede, potem je zavil na desno pod železnico, vozil nekaj kilometrov ob reki Pesnici, obrasli z jelšami in vrbami, in potem pred Sveto Šmarjeto zavil na levo proti Jarenini, nekaj časa je bilo strmo, potem spet dolina in potem spet gor, porka fiks, je šlo težko. In čez eno uro je v Jakobu vprašal staro ženico, ki je šla od maše, kje je Počenik.

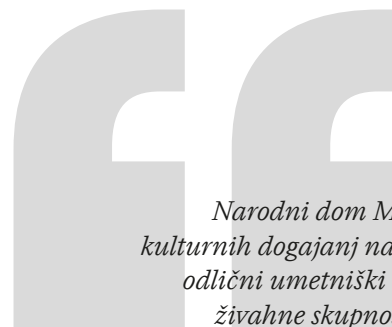
»A greš k advokatu Reismanu?« je vprašala.

»Ja, kako pa veste?«

»Vsi, ki jih tu ne poznamo in se jim pozna, da so iz mesta, grejo k Reismanu.«

In se je peljal naprej, vprašal še pri eni hiši in potem so mu pokazali kmečko hišo, ki ni bila zelo velika, a večja kot druge v okolici. Okolica in dvorišče sta bila lepo očiščena, zalajal je velik pes na verigi in na dvorišče je stopil njegov šef iz knjižnice. »No, si le prišel. Je bilo težko najti?« Odkimal je. Stopila je na prag še po domače, a lepo oblečena ženska in rekla: »No, pa si le prišel na žegen! Saj si ti Jože ali po tvoje Pepi? Mož mi je veliko govoril o tebi. Je rekel ...« »Da imam hudiča v riti, ne?« »Fant, na velikonočni ponedeljek ne smeš izreči take grde besede! Za kazen boš molil pred zajtrkom!«

In so šli v hišo, notri je sedela ob peči stara gospa, ki jo je doktor predstavil kot svojo mamo ... Molili so Očenaš in Zdravo Marijo, potem pa mu je ponudila beli kruh, na velikem belem krožniku pa so vabili hren, prekajena svinjska rebrca, kosi šunke, olupljena jajca, nalito je bilo tudi vino, zanj in za babico sicer le pol velikega kozarca ... Zdelo se mu je, da česa tako dobrega še ni jedel, in bil je pripravljen priznati, da istrska velikonočna pisanka ni boljša in bolj okusna. No, mogoče pršut vseeno ... Potem ga je doktor povabil v svojo sobe, kjer se je eno uro pasel po knjigah.



Narodni dom Maribor je od svojega nastanka v ospredju kulturnih dogajanj na različnih ravneh. Navdušujejo nas tako odlični umetniški dogodki kot tudi izkušnja povezanosti in živahne skupnosti, ki jo Narodni dom Maribor ustvarja.

To ni samo edinstvena ustanova v mestu – program Narodnega doma obsega nabor produkcij različnih glasbenih in uprizoritvenih zvrsti, v predanosti svojemu poslanstvu je uspel v Maribor privabiti najuglednejše mednarodne izvajalce, vztrajno je ustvarjal spodbudno okolje za izvedbo najrazličnejših dogodkov ter se odzival na pomembna družbena dogajanja. Ta predanost je značilna in impresivna.

Partnerstvo med Carmino Slovenico in Narodnim domom Maribor je skozi vseh trideset let živo na različnih poljih: od gostovanj na festivalu Glasbeni september, v koncertnih ciklih Mariborske filharmonije, na Festivalu Lent in v programih za mlade do praktične produkcijske podpore pri realizaciji projektov Carmine Slovenice. Vse odgovorno izvedeno in vse pospremljeno s humorjem.

Vsem nekdanjim in sedanjim, ki so vodili, oblikovali in vzdrževali Narodni dom v njegovem razvoju, izrekamo iskrene čestitke. Praznujemo dosežke preteklih let in se veselimo prihodnjih. Od svojih zgodnjih dni je bil sijajno voden in želimo mu, da se v prihodnjih desetletjih desetkratno razcveti.

Narodnemu domu Maribor in vsem njegovim zaposlenim želimo čudovito praznovanje obletnice!

*Karmina Šilec,
umetniška voditeljica Carmine Slovenice*

1995

**VELIKI ODER OB VODNEM STOLPU
(KASNEJE GLAVNI ODER NA DRAVI)**

Sprva skromno prizorišče, se je razvilo s pomočjo sponzorjev in oder na Dravi je postal simbol festivala. Leta 2015 je bil Glavni oder na Dravi prvič ukinjen zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, zato se je Jurčkov oder z Dravske ulice prestavil k Vodnemu stolpu. Tudi v letih 2016 in 2017 je bil festival izveden brez Glavnega odra na Dravi. Na željo in s sredstvi ustanoviteljice (MOM) se je vzpostavilo novo prizorišče na Trgu Leona Štuklja. Mestna občina Maribor se je leta 2018 odločila, da je treba Glavni oder vrniti na reko Dravo. V ta namen so obnovili pontone ter zgradili nov plavajoči oder v dimenzijah 30 x 30 m in nov montažni podest kot parter za obiskovalce, ki je omogočal spremljanje predstav sede in stoje, kar je dalo festivalu novo dimenzijo, saj so obiskovalci lahko tudi zaplesali. S tribunami je dogajanje na Glavnem odru na Dravi lahko spremljalo skoraj 3.000 obiskovalcev. Leta 2019 se je MOM odločila, da odra na Dravi ne bo več, zato se je Glavni oder preselil na Trg Leona Štuklja, v zalivu ob Vodnem stolpu pa sta bila na enem prizorišču združena Večerov in Jurčkov oder.

50. 11. 1995

**ODKRITJE PRVOTNE SPREDNJE STRANI
SPOMINSKE PLOŠČE
V AVLI NARODNEGA DOMA**

Ob proslavi 75. obletnice bojev za severno mejo so odkrili prvotno sprednjo stran spominske plošče v avli, ki jo je JLA leta 1946 obrnila, tako da je bila vidna le hrbtna stran, na katero so v srbohrvaščini zapisali, da so stavbo vojski podarili mariborski meščani. Na prvotni sprednji strani plošče so navedeni zaslužni v »ravnateljstvu posojilnice, nadzorništvu in stavbinskem odboru« ter arhitekt Jan Vejrych.

Ko je žena pripravljala kosilo, čeravno so bili še dolgo zelo siti od žegna, ga je doktor popeljal po počeniških sadovnjakih, travniku ob potoku, celo v gozd, od koder se pride v Vučjo jamo, sta stopila. Tam je ležala posekana bukev in čakala, da jo lastnik gozda razžaga in odpelje ... Gospod Reisman je sedel nanjo in seveda Pepi tudi.

»Dragi Jože Barbič, saj veš, da te imam rajši ko druge dijake, ki pomagajo v knjižnici. Veliko si dal skozi tam doli, ne le ti, cela družina, ko so Italijani dobili, ne dobili, ukradli slovensko Primorje. Dobro se učiš in tudi na knjige se spoznaš. Sam si videl, da ti ne gledam pod prste. Vseeno pa vidim, da si nekaj članov naše knjižnice ne sposoja več knjig pri meni ali tajnici, ampak na skrivaj pri tebi ... Postal si tudi preveč korajžen in v mestu se ve, da nekdo posoja tudi prepovedane knjige ... Sam ravnatelj zaporov je prišel pogledat. Je član odbora in ima pravico nadzirati. Govori se celo, da me bo on zamenjal kot ravnatelja knjižnice. Prenehaj s tem, Jože! In ta Apih in Vrunč in drugi, to so komunisti. Mi, socialisti, mislimo, da je potrebno pomagati delavcem, in se borimo tudi za njihove pravice in boljše zakone. Komunisti pa hočejo revolucijo, iščejo prelivanje krvi, hočejo oblast ... Fant, varuj se! Zato sem te povabil, da sem te lahko v miru opozoril. Ne igray se, jaz te ne bom mogel rešiti, če se bo med bralce vrnil kak detektiv ali ovaduh in te prinesel okoli in mu boš dal kako prepovedano knjigo ... Jože, nehaj s tem, ne gre le za tebe, gre tudi za našo knjižnico. Saj imamo še študijsko knjižnico in doktorja Glazerja, ampak tja večina najinih bralcev ne bo šla

..., jim je preobl. Ne, ne, nič. Ne govori, povedal sem ti, pa amen. Zdaj pa greva v hišo in pojeva še tisto župo.«

Bil je malo rdeč v lice. Rad bi vprašal, koliko časa je šef že to vedel, kdaj je vse skupaj opazil.

Ko se je proti večeru vozil v Maribor, je že vse dišalo po pomladi, novem listju in rožah in zaslišal je kukavico. V nahrbtniku je imel nekaj pisanke za starše. Bil je zamišljen. Ali ima doktor Reisman s Počenika prav? Nekaj že? Ampak ta svet je potrebno spremeniti! S prijaznimi, pametnimi, ljubeznivimi besedami socialistov ne bo šlo, zato bo potrebno nekaj drugega in zato je ljudi tako strah. Ene, da bi izgubili bogastvo, če ne celo življenja, druge pa zato, da ne bi bili še bolj nesrečni in ubogi. Ljudi je strah in v tisti brošuri tudi piše: »Strah hodi po Evropi ...« Okoli njega pa se je prebujala zemlja, poganjalo listje in cveteli beli zvončki ... Čisto drugače lepo je kot v Brdih in Istri. Jablane, slive, nikjer pa ni oljk. Slovenija je povsod po svoje lepa.

Ko je potem v mestu po Kopališki ulici gonil pedale, je bil utrujen, a vesel, da je blizu doma. In da stoji na desni ta lepi Narodni dom. In da lahko on vstopi vanj.

Tri mesece kasneje je sedel v preiskovalnem zaporu. Ne zaradi knjig in Ljudske knjižnice. Z drugimi dijaki in tudi neznanimi mladinci in

odraslimi iz drugih trojk je bil aretiran zaradi velike protidržavne akcije ... V noči z 22. na 23. april 1934 so po celem mestu odmetavali listke s sporočilom *Smrt kralju Aleksandru! Živela revolucija!*. Po dolгих preiskavah po domovih, zaslišanjih v preiskovalnem zaporu, zasliševanjih in pretepih so oblasti sprožile sodni proces. Med imeni Milan Apih, France Vrunč, Karl Audič, Marijan Vesenjaj, Drago Nemec, France Fijavž, Cvetko Zagorski, Janko Kanižar, Alojz Gerbec, Miroslav Gerbec, Ante Novak, Miroslav Novak, Sonja Kukovec, Mileva Sedlaček je bilo tudi ime Jože Pepi Barbič ...

Dan pred procesom so prišli k tistim, katerih starši so imeli denar, advokati, da bi jih branili pred tožilcem. K obtoženemu Pepiju je prisedel advokat Avgust Reisman in rekel: »Jože, jaz te bom zagovarjal. Zastonj. Ti samo tiho bodi!« In tedanji šef v knjižnici je dosegel, da je bil primorski dečko obsojen le pogojno in da je bil proces zvečine odpovedan in delno razveljavljen, ker je bilo največ obtožencev še mladoletnih. Dogodka se je prijel vzdevek Kindergarten proces. Vseeno je bil izključen iz šole in tudi v center mesta ni smel.

Doktor Reisman in primorski dečko Pepi sta se še kdaj srečala na ulici, a v knjižnici ne več. Dve leti kasneje je doktorja Reismana kot šef knjižnice zamenjal doktor Niko Vrabl, ravnatelj mariborskih zaporov. Pepi pa se je iz knjižnice preselil na gledališke odre.

1993/1994

PRVA SEZONA ABONMAJA KOMEDIJA V NARODNEM DOMU

Zaradi umetniške vizije Tomaža Pandurja je SNG Drama opustila lahkotnejše žanre. Narodni dom Maribor je vskočil kot Burgtheater in zapolnil nišo, kar je pomenilo novo kakovost na gledališkem področju v kulturnem življenju Maribora.

15. 4. 1994

SIMFONIČNI ORKESTER MARIBORSKE FILHARMONIJE, SAMO HUBAD, DIRIGENT, IGOR OZIM, VIOLINA; DVORANA UNION

Maestra Sama Hubada so Mariborčani vzeli za svojega. Kar devetintridesetkrat je stal za dirigentskim pultom koncertov v organizaciji Koncertne poslovalnice Maribor. Njegove nastope je občinstvo vselej nagradilo z dolгими aplavzi. Naklonjenost je bila obojestranska, kar potrjuje dirigentova odločitev leta 1994, da se od svoje bogate umetniške kariere poslovi prav v Mariboru v Dvorani Union.

1994

UVOD V FESTIVAL LENT PIŠE SE LETO

Že uveljavljeni množični rock koncert na Štajerskem na Snežnem stadionu, ki ga je ob zaključku šolskega leta organiziral Smiljan Kreže, je bil v letih 1994 in 1995 izveden v navezavi na program Festivala Lent, po letu 2014 pa se je pričel izvajati v okviru Festivala Lent, in sicer v Festivalni dvorani Lent, na Večerovem odru, na Trgu Leona Štuklja in Rotovškem trgu.

Epilog avtorja:

Jože Barbič, ki mu je v resnici ime Jože in je imel v realnosti zelo podoben priimek, se je rodil istega leta kot moja mama, torej je bil od mene starejši triindvajset let. Kljub temu sva tudi zaradi sodelovanja v gledališču, kjer je režiral tudi moje komedije, postala zelo tesna prijatelja. Zgodbo o svojem delu v Narodnem domu mi je sam pripovedoval. Imel je zelo težko in burno, a plodno življenje. Čeprav se je vrnil na Primorsko, je pokopan v Mariboru. Ko je umiral, sem ga obiskal v bolnici. S slabotnim glasom mi je rekel: »Pokopan bom v Mariboru v grobu s tatom in mamó. Ko bojo peljali mojo žaro iz krematorija v mariborsko pokopališko vežico, povej, da je moja zadnja želja, da jo peljejo čez nekdanjo železniško kolonijo pa mimo gledališča in Narodnega doma. V Narodnem domu sem bil knjižničar in zame je bil drugi dom in je imel dvojno vrednost. Spominjal me je na požgani Narodni dom v Trstu in na čas, ko je bil Maribor moj drugi dom. Saj boš uredil, ali ne?« Črni furgon pogrebne podjetja z žaro Pepija Barbiča, nekdanjega primorskega dečka, je maja 1996 postal pred Narodnim domom. Šofer je pet minut gledal na kazalec ročne ure in šele potem zavil na Pobrežje.

Spomnim se, kako smo na prvem Lentu vsak večer po koncu vseh koncertov pri Vodnem stolpu s sodelavci sedeli na lesenih klopih in nam je Sinek prinesel pijačo, mi pa smo si izmenjali vtise tistega dne in si zapisovali, kaj vse še moramo narediti naslednji dan. In kako smo vsak večer komaj čakali, da smo okoli polnoči od Večerovcev dobili v branje festivalsko stran, ki so jo drug dan objavili v tem dnevniku. Spomnim se tudi, da so nekaj let kasneje en večer na plavajočem odru na Dravi plesali in peli Maori, moški s značilnimi gibi borilnih veščin in bojevitimi kriki ter v bokih pozibavajoča se dekleta, ki so vila roke navzgor na vse strani neba, midve s sodelavko in cimro Alenko pa sva po celodnevem delu utrujeni obsedeli na stopnicah vzhodne tribune. Ko so nežno in ubrano zapela dekleta maorsko uspravanko, sva od ganjenosti jokali.

*Tina Vihar,
v Narodnem domu Maribor zaposlena od marca 1993;
producentka Mladinskega cikla, Salona glasbenih umetnikov
in Promenadnih koncertov v paviljonu Mestnega parka.*

1994–2007

FESTIVAL GLASBENI SEPTEMBER

Baročni festival se je leta 1994 preimenoval v Glasbeni september na pobudo Janka Šetince, ki je sprva ostal njegov umetniški vodja. Čeprav je bil zamišljen kot močno razširjen in izvajalsko okrepljen baročni festival, se je od tega koncepta vse bolj oddaljeval. Za Jankom Šetincem ga je nekaj let programsko usmerjal Radovan Vlatković (2000–2002), potem pa programski svet Koncertne poslovalnice, ki jo je v tem obdobju vodila Brigita Pavlič. S spremembo imena in vsebine se je prekinila dolgoletna tradicija baročnega festivala, a se je začela nova, ki je prinesla raznolike in sodobnejše vsebinske koncepte.



Glasbeni september, 1998

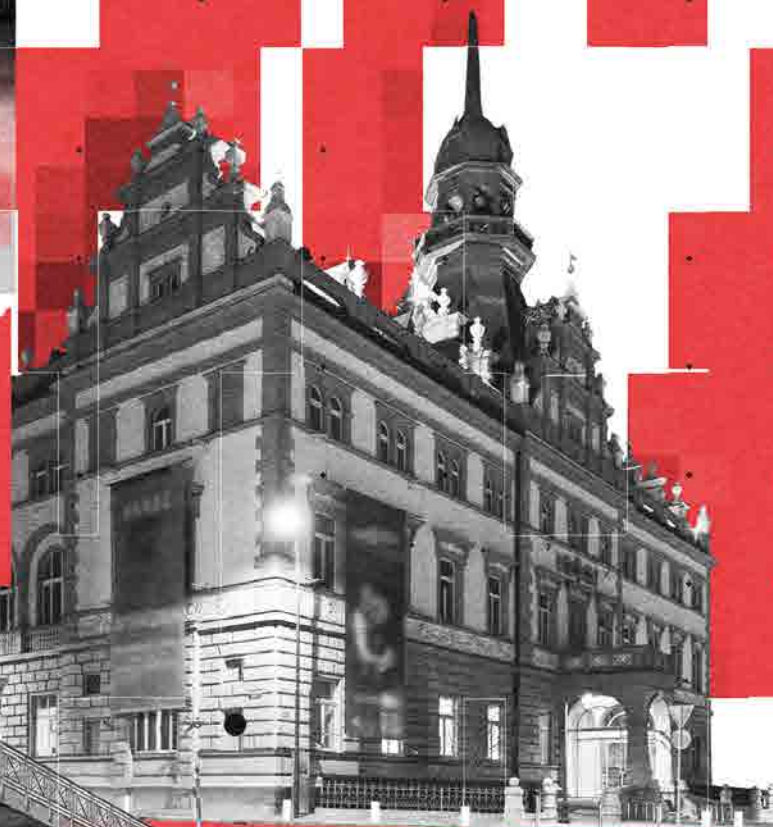


Vrata



MESTA





Dve

PISMI

NATAŠA KRAMBERGER

**na trgu rose luxemburg, berlin,
junij 2022**

dragi m.,

za vsako štiriperesno deteljico, ki jo najdem, se mi zgodijo štiri katastrofe. zadnje čase jih najdem približno sedem na dan, potem pa ima hudič mlade. ampak saj veš, kako je s tem. štiriperesna deteljica osreči, ne glede na vse. zlagam jih v beležke ali med račune v denarnico, kjer se sušijo, dokler ne grem v trgovino po kruh in se mi namesto denarja iz predalčka za kovance usujejo presušene bilke, krhke kot dobra misel. o, glejte, gospa, štiriperesna deteljica, rečem prodajalki, ki čaka na cente, ona pa ne reče nič, ker misli, da jo imam za norca. nimam pravega akcenta, da bi lahko kramljala pri blagajni; a kaj, ko sem tako zelo neorganizirana. kdo z malo več odgovornosti do lastne sreče bi štiriperesne de-

teljice iz mauerparka pazljivo zlagal v herbarije z mašno, jaz pa nehvaležno kot razvajen otrok, paf, v prvi kot, kjer je kakšen prepognjen papir, ki lahko služi kot hramba.

kako si, kje si, kaj počneš? pogrešam tvoj glas, prav fizično. ne morem se znebiti občutka, da mi življenje teče mimo kot vlak, ki takrat ponoči ni hotel priti. mislim: mariborska železniška postaja je vsekakor premajhna za svoje potenciale. levo ali desno, kaj pa tretja možnost? če bi prej prišel vlak za ljubljano, bi šla tja, a je prišel vlak za dunaj in evo. oprosti, da spet o tem. če bi ti prišel z morja malo prej, to z vlaki ne bi imelo nobenega pomena. ampak nisi in jaz nisem in zdaj nisva, no, sva. kako malo je treba, da štiriperesne deteljice postanejo obsesija. vzbujajo dolžnost sreče, medtem ko vse naokoli razpada na prafaktorje.

danes sem šla sedet pred mednarodno igralsko šolo pri postaji nordbahnhof, da bi pričakala tipico, ki mi je zažgala stanovanje. ob šestih zjutraj je dala na štedilnik pisker s piščancem in šla spat, vmes pa zaprla kuhinjska vrata in še vrata od spalnice. če soseda na poti v službo ne bi slišala požarnega alarma in poklicala gasilcev, bi najbrž umrla od zadušitve. pol dneva je bila v bolnici na kisiku. zgorelo ni nič, razen piskra, ker se je plin v nekem trenutku samodejno ugasnil. čudež. stanovanje pa ... ena sama črna kuhna. da lahko en pisker proizvede toliko dima! najbrž mi ni treba razlagati, da sem marca po stotih letih prepleskala vse sobe; za naravne glinene in apnene barve sem porabila toliko, da me še vedno boli glava.

luftam, luftam. smrad je povsod in stanovanjska agencija mi je po uradni dolžnosti poslala pismo, da takšen dim povzroča raka. v ureje-

1995

MINORITSKA CERKEV POSTANE
PRIZORIŠČE GLEDALIŠKIH PREDSTAV
IN KONCERTOV NA FESTIVALU LENT



Gospodična Semfina in gospod Mimo, 2000

1995

OTROŠKI LENT ZA MINORITSKO
CERKVIJO NA FESTIVALU LENT



Oder Minoriti, 1997

nih državah se človek lahko zanese na uradno dolžnost. ustrezná informácija je pol zdravja.

ko mi je soseda poslala zmeden sms o požaru v moji hiši, bi morala nemudoma na vlak za dunaj in dalje s spalnikom v berlin, a sem obtičala na mariborski postaji. popoldne, ko so jo končno odpustili iz bolnice, mi je najemnica v neutolažljivem joku razlagala v telefon, kako ji je na takšen način umrl najboljši prijatelj, kako trpi za nespečnostjo in nima pojma, zakaj ni slišala alarma, sploh ga ni slišala, niti približno ji ni prodril v možgane, morala je že biti v nezavešti, ko je zatulil. prevzela bo vso odgovornost, vso, vso, vso, prepleskala bo stanovanje, plačala stroške, zribala tla, vsako sliko na steni bo osvežila z alkoholom, tako je srečna, da je živa, madre mia, kako naj se zahvali sosedi, tisočkrat. potem je odložila slušalko, izklopila telefon in se vdrla v zemljo. vse, kar vem o njej, je, da ji je

ime teresa gonzales, 24 let, da je iz mehike in da v berlinu obiskuje mednarodno igralsko šolo pri postaji nordbahnhof.

v takih trenutkih je prav boleče, kako zelo sem iz province. ne morem si oprostiti, da me je skrbelo zanjo. šmrklja! nihče od ljudi, ki jih poznam, svojega stanovanja že zdavnaj več ne oddaja mlajšim od štirideset let. nobenih študentov, kaj šele študentk, zažgejo ti stanovanje in potem izginejo kot kafre. to niso osebe, ki bi bile sposobne samostojnega življenja. ne znajo čistiti, zato straniščno školjko uničijo s kislino, ki razžre keramiko, da se izločki zažrejo vanjo in jih nikoli več ne moreš odplakniti z eno samo porcijo kotlička. na pisalni mizi delajo prevale in polomijo tri noge od štirih ter vse predale, na stenah zamrzovalnika pa zaradi nenehnega odpiranja (kuhati znajo samo zamrznjene pice) zaredijo kubike ledu, da se hladilnik pregreje in

Če ne bi bilo Festivala Lent, v Mariboru ne bi poznali polentja. To je tisti prav poseben in geografsko omejen letni čas, ki nastopi dan po zaključku festivala. Morda bi ga lahko primerjali z italijanskim Ferragostom, saj se že prvi dan polentja trume Mariborčanov odpravijo na morje, izpraznjeno mesto pa se počasi zaziba v prijetno polentno dremavost in tišino.

S polentjem je nerazdružljivo povezana tako imenovana polentna utrujenost. Ta seveda nima nikakršne zveze s polento in pretiranim uživanjem te tradicionalne jedi iz koruznega zdroba, ampak je posledica lentanja. In tega smo Mariborčani v preteklih treh desetletjih Festivala Lent izpilili do popolnosti.

Vid Kmetič, Rajzefiber

1995

NA FESTIVALU LENT
MED DRUGIM ENRICO RAVA QUARTET
THE DUBLINERS

1995

SODNI STOLP Z JAZZOVSKIM
PROGRAMOM NA FESTIVALU LENT

Sodni stolp je postal festivalsko prizorišče in si z leti s premišljenimi programi in nizom nepozabnih koncertnih doživetij ustvaril povsem svojo festivalsko družino – krog zvestega občinstva, ki ceni žlahtni glasbeni izbor. Sodni stolp ustvarja posebno festivalsko atmosfero in je festivalska stalnica, z izjemo leta 2012, ko je bilo zaradi programa EPK Maribor 2012 vzpostavljeno prizorišče Špeglcelt na Benetkah, in leta 2020, ko so se zaradi obnove Sodnega stolpa koncerti izvajali v Minoritski cerkvi.



Janez Bončina Benč & Janezz, 2018

crkne.

črne stene, rakotvoren smrad, pokvarjen hladilnik, zlomljena miza in uničena straniščna školjka. kar rekordno za dva tedna podnajemniškega odnosa.

saj boš obdržala kavcijo, ne, je rekla soseda. kavcijo? stanovanje sem ji oddala za dva tedna. kaj pa se lahko zgodi v dveh tednih. reva je bila tako zelo mlada in tako zelo obupana. v berlinu je nemogoče najti stanovanje. razumeti je treba soljudi, še posebno mlajše; vsi smo že imeli slabe čase; vsak si zasluži priložnost; take oslarije, nevredne evropske prestolnice. nobene kavcije. niti ene mikro nano štiriperesne deteljice. medtem ko sem jo čakala pred šolo, za katero je rekla, da jo obiskuje, sem pomislila, da se kljub vsemu trudu, ki ga vlagam, nikoli ne bom usposobila za življenje.

enkrat smo šli z lenta andreja, glorijs, mirko in jaz. ves večer smo presedeli v festivalskem press šotoru in iz neznanega razloga sem imela obute štikle. šli smo v hrib od vodnega stolpa proti narodnemu domu in uživali trenutek, ko so festivalski ljudje zapirali odre in je potihnila

vsa glasba. nikjer žive duše, zgolj naši koraki. ko mirko pripomni: če katera ne zna hoditi v visokih petah, se vidi. ampak tudi sliši.

pogrešam tvoj glas, prav fizično. jutri potujem v amsterdam na literarno gostovanje. prevod moje knjige je izšel že pred tremi leti, a vmes je bil covid in šele zdaj bomo lahko priredili nekaj javnih branj in nadoknadili zamujeno. še ena oslarija. kar je zamujeno, je zamujeno; že narejeno, že izgubljeno; nadoknadiš lahko snov pri pouku matematike, ko si manjkal zaradi angine; življenje pa ...

železniška postaja v berlinu ima šestnajst peronov in vlake, ki vozijo v vse smeri. do nizozemske meje moram v vagonu nositi masko, od meje naprej jo lahko snamem. isti vlak, isti ljudje, isti virus, le kontrolorji so drugi. mislila sem, da stanovanja nikoli več ne bom oddala nikomur, v njem se vendarle sploh ne da dihati, a se je od nekod pojavila emma. emma je iz avstralije, do marca je živela v sankt petersburgu in delala kot prevajalka iz ruščine. ko se je začela vojna, je morala na vrat na nos spakirati in oditi, čeprav je v rusiji ravnokar kupila hišo. ker je cepljena s sputnikom, je njena država ni spustila domov,

saj tega cepiva ne priznava. ko je vojna, nikoli ni vojna za vse, ampak za nekatere je totalna. zdaj emma živi v mojem stanovanju, rakotvornem. dokler ima streho nad glavo, je rekla, je smrad ne moti. sploh pa je poletje in okna na stežaj odprta.

iz amsterdama bom šla naravnost domov. mislim domov na jug. utrujena sem od razvoja dogodkov. ko pridem na mariborsko železniško, mi je jasno, kje sem. levo ali desno, dve možnosti, nobenih komplikacij. vsekakor premajhno za vse potenciale, a potenciali so medalje za herbarije z mašno. zložiš jih na kredence in gor se nabira prah, ki ga obrišeš samo, ko pridejo obiski.

pridi kaj, če boš imel čas. sploh se ne spomnim, kdaj sem bila nazadnje na lentu.

te objemam,

n.

12. 4. 1996

**SIMFONIČNI ORKESTER
MARIBORSKE FILHARMONIJE,
NIKOLAJ ALEKSEJEV, DIRIGENT,
DUBRAVKA TOMŠIČ SREBOTNJAK,
KLAVIR**

Slavnostni koncert
ob 50. obletnici
Koncertne
poslovalnice.



Simfonični orkester Mariborske filharmonije in Dubravka Tomšič Srebotnjak, 1996

v karanteni, jurovski dol, julij 2022

dragi m.,

nenormalno je, kako te krave mukajo. zdaj naši veletrgovci z govedom poleg stare gradijo še novo štalo in sploh ne morem verjeti. nihče nič ne reče. šleparji ob desetih zvečer, šleparji opolnoči, šleparji ob treh jutraj. tudi jaz bi tulila kot bivol, če bi me ob takih urah prevažali naokoli. v resnici jaz tulim že, ker ne morem spati. ne morem in ne morem in ne morem, že tri dni in tri noči. švicam in si preoblačim pižame, kašljam, kreham, zbijam vročino, termometer pa kar noče pod 38. polona je rekla, da je nespečnost eden od simptomov trenutne različice, tudi njena sestra da ne spi. do nedavnega sem lahko zaspala, takoj ko sem imela pet minut časa, stoje, čepe, z glavo na kamnu namesto pojštra. včeraj sem sredi noči iz obupa zvlekla ležalnik za na plažo pod breze pred hišo, kao ven, na zrak, lakše se diše, pa me je zgolj zmrazilo, da sem morala nazaj v hišo po odejo (vsak korak se mi zdi kot pohod na triglav), in še po blazino, ker je bil ležalnik pretrd. potem sem se pokrivala, odkrivala, tulila v luno, preklinjala komarje, štela

Kaj je meni mesto Maribor?

Je mesto mojega rojstva, na Slovenski cesti 10, na novoletni dan 1939.

Je mesto mojega grenkega spomina na leto mojega otroštva 1950, na bivanje z mojim surovim pobožnjaškim dedekom Kovačičem.

Je mesto čudovite krstne uprizoritve moje drame Mrtvec pride po ljubico v gledališču Tespisov voz in v režiji Tomaža Pandurja.

Je mesto mojega prvega šansonskega recitala z naslovom Namesto rož v SNG Maribor in v režiji Tomaža Pandurja.

Je mesto moje enomesečne nesrečne ljubezenske avanture z nekim mariborskim glasbenikom.

Je mesto, kjer sem lahko samo enkrat nastopila s svojimi šansonskimi kolegi na koncertu v festivalski dvorani.

Je mesto, kjer je moja kolegica, vsestranska umetnica Afra Tesla, ustanovila rezidenco Svetlane Makarovič.

Je mesto kot vsako drugo slovensko mesto, kjer me polovica ljudi obožuje, druga polovica pa mi želi čimprejšnjo smrt.

Je mesto, ki se mi zdi z vsakim dnem dlje od Ljubljane.

Pozdravljen torej od daleč, Maribor.

Svetlana Makarovič

1996–2009

BRIGITA PAVLIČ KOT VODJA KONCERTNE POSLOVALNICE

Z Brigito Pavlič kot vodjo je Koncertna poslovalnica pomnožila koncertne dogodke, spremenila zunanjo podobo in oglaševalsko strategijo, uvedla komentarje pred koncerti in zanimive pogovore ter pritegnila k pisanju komentarjev mlajše muzikologe. Koncertna poslovalnica Maribor, ki jo od leta 2009 vodi muzikologinja Barbara Švrljuga Hergovich in ki se je kadrovsko okrepila s producenti, občinstvu še naprej skozi vse leto ponuja pestra glasbena doživetja v okviru Orkestrskega cikla, Komornega cikla in Mladinskega cikla.

IZIDE KAJ KJE KDAJ

1996

Aprila 1996 izide prva številka Kaj Kje Kdaj, mesečni napovednik dogodkov Narodnega doma Maribor, ki poleg najav prireditev poroča tudi o preteklih dogodkih.



Prva številka Kaj kje kdaj, 1996

Časopis
Kaj Kje Kdaj
je od leta
1996 dalje
dostopen na
povezavi



minute do zore in poslušala te uboge krave, ki so mukale, da je odmevalo po dolini.

oprosti za delirij, ampak kadar rečem vozač, ponavadi mislim na človeške živali. to zdaj da-leč presega vse moje predstave o zavezanosti cesti. češke, slovaške in madžarske krave, ki v jurovski dol pripotujejo sredi noči, da bodo čez nekaj mesecev odpotovale naprej v italijo, avstrijo ali libanon. na zakol. v tem pogledu ima jurovski dol zagotovo več direktnih povezav (ali bi morala reči zvez?) kot maribor, najbrž celo več kot ljubljana. no, človek se na zveze, četudi direktne, nikoli ne more povsem zanesti. direktna vez od rojstva do smrti še nikoli ni bila bolj globalna. na lokalni ravni, če veš, kaj mislim.

ta tvoj guru, ki živi od svetlobe, me je spravil v smeh. morala sem si predstavljati, kako pod kakšnim tajnim borom na skrivaj zoblješ pinjole iz storžev ali od lakote srebaš morsko sol s kamnov, potem pa sem se spomnila, da dejansko tudi jaz poznam človeka, ki živi od sonca, le občasno spiye kozarček vodke ali vina. vse sorte ljudi imamo, vse sorte hranil. no, ta človek postno tehniko drži zase, ne sili vseh, ki k njemu pridejo na obisk, da stradajo, to se mi zdi še kar pomembno. kako dolgo pa še misliš ostati tam? držim pesti, da se vrneš živ in zdrav, in če

bom živa in zdrava tudi jaz, te peljem na sendvič. ali pa bi raje vodko in vino?

imela sem strašne namene, kako bom vsem svojim prijateljicam iz otroštva napisala pismo o parkiranem avtobusu, potem pa je prišel ta covid. če sem iskrena, najbrž tudi brez njega ne bi bilo nič s pismi, preprosto ne zmorem odpreti računalnika. odpor imam, to mora biti od vročine. ne telesne, zunanje. delam si utvare, da bo pozimi bolje, čeprav že zdaj vem, da bom do takrat tako zabasana z zaostanki, da bo odpor še večji in glavobol še hujši in katastrofa totalna.

preden sem šla z ležalnikom pod breze, sem včeraj ponoči v afektu vendarle napisala nekaj mejlov: same odpovedi. to je tisti pravi cancel culture. izbriši, česar ne zmoreš. bolni človek bolje vidi ali kaj. z vsakim dnem vročine (telesne, pa tudi zunanje) mi je bolj jasno, kako je vse v meni pregreto. najbrž bi lahko šla spat tudi v hladilnik, pa ne bi pomagalo. v hladilnico s kravjimi polovicami. eh, ne. to je bila slaba šala. res slaba. pozabi. saj vem, lahko bi izbrisala, ampak zadnje čase se moram tako boriti za vsak zapisani stavek, da bi bilo črtanje besed, ki so enkrat že našle pot do ekrana, grozljivo pljuvanje v lastno skledo. včasih se sprašujem, koliko

oslarij najde pot v časopise in knjige, ker imajo piske, pisci slab dan, pa moram hitro nehati. spomnim se, kako sem enkrat preživela ves dan s pripravljavci ognjemeta na lentu, potem pa sem o tem napisala reportažo, ki sem ji dala tako bedast naslov, da se je mirko še leta delal norca iz mene. morala sem iti pogledat v večerov arhiv: nisem se mogla spomniti, ali smo naslov pred objavo spremenili ali ne. seveda smo ga. no, mirko ga je, še verjetneje pa glorijska. ne le slab dan, piska ima lahko tudi slabo stoletje: če ima za seboj urednike, ki držijo štango, se je možno izogniti sramotam.

če sem že pri arhivih. kako čudno je brati dvajset let mlajšo verzijo sebe. dvajset? dvaindvajset pravzaprav. težko mi je ob teh številkah. težko ubožjo mater.

ker te še kar pogrešam, sem sredi noči začela pisati tudi pismo zate, potem pa me je preplavila takšna mrzlica, da sem se morala strezniti: moje telo vendar ne ve, da pisma prijateljem niso delo. drža je ista, tipkovnica je ista, sedež je enako trd in misli podobno zakrnele. zdaj po neprespani noči skušam nadaljevati, kjer sem ostala, in razgreti termometer v ustih potrjuje, da sem še zmeraj tam, kjer sem bila. tu.

18. 5. 1996

16. KONGRES ZDRUŽENJA EVROPSKIH FESTIVALSKIH MEST

Narodni dom
Maribor in Petovio
Vivat sta gostila 16.
Kongres Zdrženja
evropskih
festivalskih mest
(FECC), kar je bilo
veliko priznanje za
Maribor in Ptuj in
hkrati priložnost
za promocijo
slovenske kulture.

1996

JAZZLENT NA PRIZORIŠČU OB ŽIČKEM DVORU

Prvo prizorišče JazzLenta je bilo ob Žičkem dvoru, leta 2002 je prizorišče JazzLenta postal Rotovski trg, naslednje leto oder Minoriti, leta 2008 dvorišče Starega radia na Vojašniškem trgu in leta 2014 avditorij Lutkovnega gledališča Maribor, Minoriti. Leta 2008 je bil JazzLent priključen programu JazzPodij. Ta glasbeni projekt posebnega pomena za slovensko jazzovsko glasbo vsako leto izbere po enega slovenskega glasbenika jazzovske smeri ter predstavi najbolj kreativno, raznovrstno in kakovostno glasbeno osebnost jazzovske glasbe v Sloveniji.

1996

JURČKOV ODER NA FESTIVALU LENT

Oder v Dravski ulici se je preimenoval v Jurčkov oder v spomin na Jureta Lipuša, ki je do svoje smrti leta 1995 na svojstven način zaznamoval Festival Lent. Leta 2015 Jurčkov oder ob Vodnem stolpu nadomesti Glavni oder na Dravi.



Vlado Kreslin, 1993

avtobus! vprašati moram kajo in mašo, ker je možno, da si samo domišljam. ampak res se mi zdi, da je bil pred roškarjevo bajto v našem otroštvu parkiran delavski avtobus z lesenimi sedeži. vsekakor je bil parkiran tovornjak TAM, več kot eno leto ali celo dve ali celo tri (čas je čudna kategorija). nasedel je ob cesti kot potopljena barka na čereh, le da ni bil barka, ampak opuščeno delovno orodje mojega očeta. tudi o tem ti moram kdaj še kaj napisati; bil je lep tovornjak, estetski, rozabež kot majhni pujski, veliko lepši od govejih šleparjev, ki jih opazujem v teh nočeh. obstaja veliko razlogov, zakaj je nekega lepega dne v mojem otroštvu nasedel ob cesti kot razbitina, a me ne brigajo dosti. zadostuje mi spomin, da smo se lahko v njegovi kripi, kakor smo rekle majhni rozabež prikolici, precej učinkovito skrile pred vsemi pogledi. tudi moj brat se je skrival z nami, ampak on je bil mlajši, še pravi otrok.

veliko bolj kot tovornjak me bega avtobus. ne vem, ali je resničen ali pa sem si ga preslikala iz kakšnega filma, tako živo, da ga vidim kot lastni spomin. v vsakem primeru sanjarim, da bom nekoč, ko bom velika in bogata, ob makadamu, ki vodi do moje kmetije, za veke vekov parkirala oranžnobež avtobus z lesenimi sedeži, v katerem bom ustanovila vas/mesto z imenom vozači. namesto koles bo imel korenine in

namesto volana šank. na sedežih bodo živeli ljudje, ki jih imam rada, vozači, pripravljeni na izlet čez krajine, ki jih ustvarja čas. recimo moj deda, ki je delal v metalni in se je s takim avtobusom vsako jutro in vsak večer od ponedeljka do sobote, včasih tudi v nedeljo, vozil na relaciji jurovski dol–maribor. zveza je bila direktna in učinkovita, povsem drugače kot zdaj, ko nam usta (kot razgreti termometer) polni trajnostni razvoj, javni promet pa je nasedel v območju znanstvene fantastike.

bojim se, da bo moral moj delavski avtobus z lesenimi sedeži v jurovski dol prispeti po isti poti kot uboge krave, ki v nočeh, ko zaradi vročine ne morem spati, tulijo kot bivoli in odštevajo mesece, ki so jim ostali od življenja. a možno je, da ne. možno je, da v kakšnem skritem kotu kakšne opustele garaže v melju ali košakah ždi primerek sorte, ki bi zmogla oplemenititi naš makadam. oranžnobež. rjav. zelo verjetno zarjavel. mogoče pa še dela.

najbrž je čas za premik (tako je s tem, ko si vozač).

kdaj si rekel, da prideš?

n.

»Rodil sem se na oblaku in začel padati. Nato sem zaspal. Ko sem se zbudil, sem srečal vesoljca in ga vprašal, ti tudi padaš?«

To je čudovita kratka zgodba, ki se mi je za vedno vtisnila v spomin. Napisal jo je osemletnik na delavnici kreativnega pisanja Jaz, snežinka Marsove Čitalnice na dvorišču za Kulturni dnevnik. Srečna mentorica! Upam, da ga občutki lahкости, padanja, čudenja in srečanja z vesoljci nikoli ne zapustijo. Ta vesela drobtinica je ena mnogih iz mojega življenja, ki je povezano z Narodnim domom Maribor.

Vojka Miklavc,
pedagoginja, samozaposlena v kulturi; kot zunanja sodelavka Narodnega doma Maribor soustvarja programe Art kamp, Vilinsko mesto ter poustvarjalnice Kekec, Mladinski cikel in Kulturni dnevnik.

1996

PRVI FESTIVAL ULIČNEGA GLEDALIŠČA ANA DESETNICA NA FESTIVALU LENT

Predstave uličnega gledališča so na programu že od prvega Festivala Lent, leta 1996 pa je potekal prvič festival uličnega gledališča Ana Desetnica, ki se je začel prav na Festivalu Lent.



Jadra in Vetrovi, Xarxa Theater, 2000

Tri zgodbe

O VRATIH

HELENA ZEMLJIČ

I.

Nekje slišim da so zaradi vrat
prestavili most Zgradili novega
ker vrata niso okvirjala pravega
prostora jezika in kar spada
k temu Zdaj sta mostova dva
Eden hiter širok da nosi
veliko poti drug samo korake in še
ga zapirajo Da teče zelo tiho
reka pod njim kot da
je ne bi bilo Samo pozimi opotekajoče
luči rahlo mrzli nosovi in
sneg Mostova sta dva in
oba potrebuješ tako zelo
kot vrata ne vedo ničesar o jeziku
ki ga odpirajo

II.

Steklena vrata so najslabša izbira
ko pride do požara Četudi vidiš
skozi je svet brez ognja predaleč
Tvoji možgani ne morejo dojeti
da lahko varnost čutiš a je ne moreš
doseči Taka vrata nimajo kljuka
da bi se opekeli ni ovire da jih
ne bi mogel potisniti odstreiti
Zaletiš se kot muha ožgejo se ti
krila Zmožnost prehajanja skozi stene
prebrenči želja
po preživetju

III.

Obstaja prostor
tako nedokončan
da je ogenj
edina dragocenost
V njem je krik
enak jeziku
in to je vse
kar je
Nenehno se širi
da ga je zmeraj več
in manj
Ta prostor je edini
ki nima vrat

ŠPORTNI LENT

Festival Lent se
je prvič pridružil
telesno-kulturnemu
področju in pripravil
zanimivo paleto
športnih dogajanj.

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent
med drugim:
Stephane Grappelli;
Lester Bowie
Brass Fantasy & 7
Caribbean Steel
Drummers; Ray Charles
& The Raeletts.



Ray Charles, 1996

1996

1996

Majhna

KRONIKA SPOMINA

MATIC AČKO

I. poglavje

Grafit te ustavi kot stopnica
ploskve mesta niso več poravnane
beseda se zatika kot
vino rezko zaide v sapnik
nekaj moraš izkašljati
pripreti oči potem
zreš skozi in
mesto postaja le
mreža paličnih skic
le v koordinatah spomina
naivnih src
nadaljuješ po stopnišču
v višji spomin
razlika med tu in tam se
izmika meritvam
te spet ustavi na vrhu
kos ometa zaškrta pod
podplatom
vznemiri arbitrarno napetost
med zidovi ozkega prehoda
se znajdeš kot plovec v ožilju

zgoraj luč nad obokom
spodaj lasje skoraj njeni
zaidejo za obzidje
bereš rdeč grafit
se smehljaš
poznaš te besede
in one
mesto

II. poglavje

Tlak postaja valovit
pod težo temnečega se neba
tlakovci najmanjši kubični gradniki
te realnosti
silijo vsak v svojo smer
proti entropiji mesta
kot tudi ljudje
toliko hitijo
nekateri se še
vrtinčijo za zidovi
v vogalih intime in pločevink

prebijaš se
pluješ v pol-hotenju
odišavljenih teles
hočeš več od te glasbe
kot je mogoče
nekaj se ne odpira
v tebi zastaja
ni povezano s kom
temveč s čim
pločevinast spomin
pustiš se nositi
njej in njim
znova in znova
skoraj smo
tam

III. poglavje

Za steklenimi lesenimi
jeklenimi vrati
vstopaš v drugo persono sebe
ki postaja pod lučmi

5. 7. 1996

OTVORITEV KIBERNETIČNEGA
LABORATORIJA - KIBLA

Multimedijski center KIBLA (KiberSRCeLab) je bil projekt, ki je nastal v sodelovanju Narodnega doma Maribor in Zavoda za odprto družbo (Open Society Institut) in je bil prvi cyber cafe v Sloveniji. Poleg Kiber kavarne sta delovala tudi Galerija KIBLA in Študentski informacijski center. Od leta 1998 je Multimedijski center KIBLA samostojna organizacija, ki deluje pod imenom KID KIBLA (Kulturno-izobraževalno društvo KIBLA) in ima svoj sedež in del svojih prostorov v Narodnem domu.



Vačer, 11. 7. 1996

glasba zaobjame vonj prostora
v odsevih se prepoznavamo
povsem na novo v
anonimnosti znanih obrazov
zvok harmonike se odbija drugače
ker veš kaj
je bilo
na balkonu
nihče ni skočil
nikoli te ne bo pustilo
spomini se vrtinčijo
v zlatih okvirjih čakajoč
na belem stopnišču
koraki skoraj njeni vzhajajo
iz pritličja
od obokov
in lestencev
se širi
akustika
časov

IV. poglavje

Smo plesali veš
daleč od svojih zibelk
daleč od tistih let
prispemo nikoli
reka nas zgolj pregnete
reciklira naše poti
brez končnih destinacij

za vrati čaka
noč razgrajuje meje
ograje se skrivaj redčijo
robci plešejo s plastenkami
plemena opazovalcev se
mešajo advokati samote
zatavajo v zamolklih
ritmih križajoč se
v vetru le
šepet novih slutenj
nevidno nas preganja
stiska tvoj
dih v sencah
preizprašuješ
svojo zapuščino
kaj ostane zdrobljeno
v režah med
tlakovci pozabiš
le da
v sanjah
spet najdeš
skoraj

26. 1. 1997

PREMIERA PREDSTAVE SLUŽKINJI

Prva lastna produkcija izmed mnogih, ki so pomembno popestrile mariborsko kulturno dogajanje. Leta 1997 je posebno nagrado 32. Borštnikovega srečanja po presoji žirije prejel Brane Šturbej, in sicer za vlogo Claire. Režija Janusz Kica, igrajo Brane Šturbej, Alojz Svete, Radko Polič.



Služkinji, 1997

51. 1. 1997

SIMFONIČNI ORKESTER
MARIBORSKE FILHARMONIJE,
WOLFGANG SEELIGER, DIRIGENT,
BRANIMIR SLOKAR, POZAVNA;
DVORANA UNION

Brez

NASLOVA

MILA KODRIČ CIZERL

*

stopim skozi vrata na ulico,
ki je še nedograjena.
ki še diši po švicu, po zelhanem, po soncu, po dežju.
ta dim ne pohabi in ne pomanjša.
skozi okna slišim ljubljenje, kuhanje, glasbo in umivanje.
ta ulica je ozka. razpada in zvija se ob
nežnih pritiskih otroških rok.
vsak nosi ogledalo –
pritrđi ga na steno, če odsev kaže dovolj jasno.

včasih si predstavljam, da je zadnja opeka, ki manjka,
moj korak.

*

sedim na stopnišču mesta.
z mano je prijatelj, ki prezira bombe, in
prijateljica, ki misli, da so naravni pojav.
na moja vrata potrka detektiv s smešnimi brki.

sedim na stopnišču mesta.
dežuje. in kot v sanjah, kot bi plavala v medu,
se oklepam stopnic,

da ne zdrsim v reko.

ne bi rada, da me odnese tok.
tukaj bi rada ostala za vedno.
majhna gruča nas je na stopnicah.
detektiv odpre vrata in nas vpraša,
kaj smo naredili s stopnicami,
in potem seže čez mizo in
mi poda kozarec vode. sprejem ga in
v njem vidim reko. v njem vidim tok.
vidim kamne na dnu in travo. vidim ribo.
in vidim samo sebe, kako me odnaša.

kot bi sanjala, kot bi plavala v medu.
ta topla reka, ki ni med.
ne bi rada, da me odnese tok.

tuliti začne sirena.
jaz pa gledam te okrušene stopnice, na katerih sedimo.
ne bi rada, da me odnese tok.
oklepam se stopnic in vse
je prav tam, kjer mora biti.

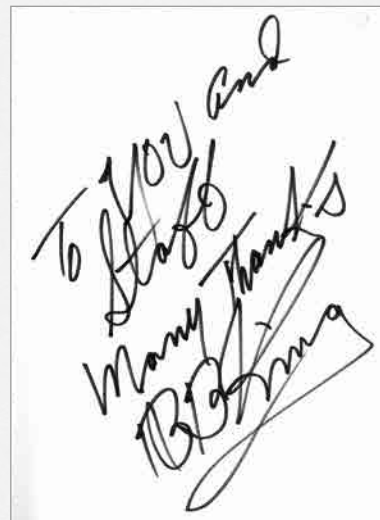
1997

CIKLUS MLADINSKIH KONCERTOV

V sodelovanju
Glasbene mladine
Maribor z Opero in
baletom SNG Maribor
so s Simfoničnim
orkestrom Mariborske
filharmonije izvedli
koncerte za mladino.

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent
med drugim: Jimmy
Witherspoon; Paquito
D'Rivera & The United
Nations Orchestra
(ponovno leta 1998);
Maynard Ferguson;
B. B. King & Band; José
Feliciano & Band.



Knjiga vtisov, 1997

*

ko te čakam, vedno krušim stopnice.
ko sem prišla, so bile že okrušene in
nikoli si nisem mogla pomagati,
da ne bi zagrizla v nekaj še ne-dokončanega.

in v vseh letih čakanja sem do konca okrušila že vsako,
razen najvišje.
in zdaj sem ujeta na najvišji stopnici
in te čakam.

vse je prav tam, kjer mora biti.

nikoli se ne zdi, da sem ujeta,
ker te rada čakam.
vidim te, kako peščiš čez lent,
gor in dol in gor in dol.
s slušalkami v ušesih, s knjigo v roki
in s sončnimi očali, ki ti držijo lase z oči.

gledam te, kako nastajaš pred mano,
gledam, kako pišeš v svoj zvezek.
noge sem stisnila k trupu, obraz pa nagnila k nebu.
sedim na najvišji stopnici pred vrati,
ti pa se sprehajaš po lentu.
mimo kafičev, mimo dvorišč, mimo stolpa.
gor in dol in gor in dol,
gor in dol in gor in dol.

vem, da slišiš glasbo.
vem, da plavaš skozi med.

vem, da je vse tam, kjer mora biti.

*

se spomniš prvih sobot v mesecu?
siren ob dvanajstih,
ki so zamajale stene najinega bloka?
popokali so temelji in šipe cvilile –
ostala sva na praznem nadstropju.
na drugem koncu mesta je enak blok, tudi brez sten.

prvič sama peljem mimo tega bloka
in skozi to mesto
in mimo okrušenih stopnic, kjer sem napisala svojo prvo pesem.
ljubezen in pozornost bi naj bili ista stvar.

za mojo hišo je potok.
prav takšen kot ta reka, ki jo vidim s stopnic.
doma sem lahko vsepovsod. najraje sem doma na tej stopnici,
kjer je vse prav tam, kjer mora biti.

no, se spomniš teh siren, prvih sobot v mesecu?
namesto njih je zdaj glasba.
vsako prvo soboto v mesecu ob dvanajstih.
nekje sredi tega mesta smo našli drevo, na katerem so sadeži,
in se odločili, da bomo plesali.

1997

NA SPLETNI STRANI FESTIVALA
LENT PRENOS DOGODKOV V ŽIVO Z
GLAVNEGA ODRA NA DRAVI

Nad prvim
streaming
prenosom iz
Slovenije so
bili navdušeni
tudi gledalci iz
Združenih držav
Amerike.

15. 5. 1998

OTVORITEV GLASBENEGA KLUBA
NARODNEGA DOMA

S prenovo Sodnega
stolpa se je izgubil
prostor za jazz
koncerte. Ti so se
odtlej odvijali v kleti
Narodnega doma.



Ohad Talmor Newsreel, 2020

Poezija

S TURNA

TOM VEBER

Stojim pred to hišo
 veličastno stavbo z nešteti okni
 zavitimi v odsev zgodovine
 kot oči se odpirajo
 proti majhni postavi
 na drugi strani ceste
 morda se mi smeji
 morda se mi roga
 morda se tudi ne zmeni zame
 in za mojo zgodovino
ne poznam te
a ti poznaš mene?
 kdo sem jaz
 majhen človeček
 ki se želi s svojimi rokami
 dotakniti tvojih spominov
 a mi dovoliš da potrkam
 da vstopim
 čisto po tiho in neopazno
 bi podrsal s svojimi stopali
 po tvojih prastarih tleh
 svoja drobna ušesa
 bi prislonil ob tvoje silne stene

in prisluhnil mrmranju
 pozabljenih časov
 ko je po tvoji notranjosti zrak krožil
 mehkeje morda bolj voljno
 ko so po tvojih tleh drobencjale
 druga stopala
 druge usode
 in se je razlegal vse do konice turna
 smeh
 iz ust ljudi
 ki jih ne bom nikoli spoznal
 izvedel njihovih imen
 in razloga za veselje

ko se te v mislih dotikam
 ko se sprašujem o pozabljenem času
 o vseh teh ljudeh
 utripajočih se srcih
 a lahko čutiš
 ko se mi glava polni s slikami
 starejšimi od mojega telesa in spominov
 a čutiš kako življenje
 pronica v življenje
 in se želi učiti

9. 5. 1998

PRVI KONCERT IZTOKA
 MLAKARJA V GLASBENEM KLUBU
 NARODNEGA DOMA

V letih 1998–2018 je Iztok Mlakar nastopil na 74 koncertih in predstavah v klubu Narodnega doma, Sodnem stolpu, na Malem odru, Odru Rotovž, v Veliki dvorani Narodnega doma in Dvorani Union. Vsak njegov koncert v Glasbenem klubu Narodnega doma je bil v trenutku razprodan.

1998

VEČEROV ODER PRI STARI TRTI
 NA FESTIVALU LENT



Večerov oder, 2012

o zgodovini
o bajnih trenutkih
večnosti.

Precej človeško je
da ljudje pripisujemo človeške lastnosti
živalim rastlinam predmetom in stavbam
vsemu na kar smo na tak ali drugačen način čustveno navezani
ali gojimo posebno afiniteto ali zanimanje

stavbe tako na primer nimajo srčnega utripa
tudi ust ali rok ne
ne vedo kako ali po čem so poimenovane
kakšno funkcijo opravljajo
in zakaj se točno ob določenih dnevih in urah
v njihovih notranjostih drenjajo trume ljudi

če želiš tako nekaj izvedeti o zgodovini Narodnega doma
se ne moreš kar postaviti v sprejemnico ali eno izmed dvoran in zaklicati
»Ej Narodni dom te je bilo kaj strah med drugo svetovno vojno
da bi te katera od bomb zadela v glavo?« ali
»Ej Narodni a si se kdaj zapletel s katerim drugim Narodnim domom a je
bilo kaj drame bojda se s celjskim Narodnim domom več ne pogovarjata?«
zgodovina stavb se beleži v različnih dokumentih in zapisih
ki so jih napisale človeške roke
in mislile človeške glave

Narodnega doma danes ne bi bilo brez marljivih in požrtvovalnih ljudi
ki so ga zgradili iz popolnega ničla opeko za opeko steno za steno
mu vdahnili vsebino in poslanstvo
ga napolnili z umetnostjo
da je naposled postal zbirališče
dom naroda
dom ljudi

Narodnega doma ni brez kulture ki jo ustvarjajo ljudje za ljudi

Narodnega doma ne bo brez ljudi
ki bodo tudi v prihodnosti hodili v te dvorane
za par ur kje ob strani pustili
težke potovalke vsakdana
in se naslonili ne mehke valove glasbe
za hip smuknili v tuja telesa
v tuje svetove
se za par trenutkov zazrli
v sunkovite poteze čopiča
ujete trenutke drugih perspektiv
drugih življenj
preden jim ne bo na čelo spet potrkala realnost
in misel na zadnji avtobus.

Narodni dom
ni samo Narodni dom
visoka stavba na ulici kneza Koclja z lepo ohranjeno fasado
Narodni dom je tudi festival Lent
Vetrinjski dvor
in Unionska dvorana
Narodni dom ni samo prostor
iz opek in cementa
je prostor idej
spletišče preteklosti sedanjosti in prihodnosti
stičišče ljudi z vizijo
in skupnim poslanstvom
nuditi dom Umetnosti

in kaj sta Kultura in Umetnost brez ljudi
brez živega žilavega življenja
brez potnih rok

1998

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim:
Chico Freeman (ponovno leta 2007);
Dr. John; Tania Maria; Brad Mehldau
Trio; James Brown; Ray Anderson
(ponovno leta 2010); Les McCann.

1998

ODPRTA PLESNA SCENA NA
FESTIVALU LENT

Odprta Plesna scena je
od leta 1992 del rednega
programskega sklopa
Javnega sklada RS za
kulturne dejavnosti –
Območna izpostava Maribor
ter stalnica Festivala Lent od
leta 1998. Predstavlja različne
domače in gostujoče sodobne
plesne presežke. Je priložnost
za prepoznavanje vrhunskih
mladih umetnikov, aktualnih
razmišljanj, izmenjavo idej in
promocijo sodobne plesne
umetnosti.



Fight Bright, 2019

nabijanja srčnega utripa
sopihanja po stopnicah
ko pet minut pred začetkom predstave
vrže ven vso elektriko
le dve zelo lepi besedi v razpisni dokumentaciji
umetniki pa smo
v temi

Narodni dom
danes ni le dom mariborskega naroda
ta dom danes seže v svet
tako se plete
povezuje
in plemeniti
z ljudmi
in institucijami
iz tujih mest in držav
je mozaik najrazličnejših kultur narodnosti pogledov in filozofij

Narodni dom je glasba in gledališče
ples in svetišče
vsega kulturnega
je dom
je jezik
je pogled
v svet
.

Poezija s turna

Naj se nad mesto dvigne pesem
mogočna naj se razplameni
čez vse kote in krajce
pesem svetla kot so svetle zvezde

na večer ko si zaljubljeni zrejo v oči
naj potegne na plano vse zlagano
temne sence in postave
naj jih presvetli
da se spremenijo v biserne kapljice rose
na pomladno jutro
ko se z vetrom začnejo prebujati
drobne želje
hotenja

pesem svetla
naj prižge iskro upanja
v vsakem ki tava
po poteh brez luči
brez miru in izpolnitve

naj se pesem kulture širi po vseh cestah
naj seže globoko v srca v naše domove
da se prebudi želja po ustvarjanju
da roke spet poprimejo za čopič ali za violino
da težke čevlje vsakdana zamenjajo čevlji za ples
da se glava prepolna sveta
za hip ustavi v zdaj
in spet zagleda
barve
pesem dvigni nam obraze
da se kotički ustnic spet obrnejo v nebo
odtujene roke zopet sklenejo v objem
da se ljudje na dveh bregovih
zopet združijo
v eno.

8. 12. 1998

PREMIERA PREDSTAVE
ŠPUK POGUM

Uspešna gledališka
predstava za
otroke v produkciji
Narodnega doma
Maribor, ki je
navduševala tudi
odrasle. Režija
Matjaž Latin, po
predlogi Mateje
Koležnik in Gregorja
Fona, igrajo Milada
Kalezič, Irena Varga,
Jure Ivanušič.

1999

PRIZORIŠČA FESTIVALA LENT
SE RAZŠIRIJO NA GLAVNI TRG IN
MESTNE ULICE

1999

JAZZGETO -
PROSTORČEK ZA JAM SESSION
ZA ODROM JAZZLENTA

1999

OTROŠKI FOLKART
NA FESTIVALU LENT

Otroški Folkart,
ki ga organizirata
Javni sklad RS za
kulturne dejavnosti
– Območna
izpostava Maribor
in Zveza kulturnih
društev Maribor,
predstavlja tako
tuje kot slovenske
otroške folklorne
skupine. Priznava
ga svetovna
folklorna festivalska
organizacija CIOFF.

1999

PRIZORIŠČE KGB
NA FESTIVALU LENT

Brbotanje neznanega ali

KAKO JE MESTO SHODILO

BOŠTJAN NARAT

Leto 1994. Z Urošem sva bila stara sedemnajst let. V Maribor sva prišla zaradi Lenta, zaradi festivala. Dobro, Maribor je moje rodno mesto in vanj se neprestano vračam že celo svoje življenje – ali je ta vrnitev v resnici možna, je vprašanje posebne vrste, o njem morda malo kasneje –, ampak ta konkretni obisk ni imel nikakršne zveze z mojimi rojenicami. Če bi bil Lent lociran na bregu Savinje, bi šla pač v Celje, če bi bil ob morju, bi sedla na vlak za Koper, mesto ni bilo pomembno, pomemben je bil festival. Hotela sva dihat ta zrak, želela sva si biti del dogajanja.

Festivalski program je bil za naju drugotnega pomena. Malo zato, ker je bil proračun radikalno omejen, Maribor pa šele prva postojanka na najini ambiciozno zastavljeni poti. Hotela sva štopat po Evropi, prepotovat staro celino po dolgem in počez in koncertne vstopnice so bile v najinem zelo megljeno zastavljenem razrezu stroškov vpisane pod rubriko »brez tega se da«. Drugi razlog je bil manj banalen: ni naju zanimala vsebina, lovila sva občutke. Biti del občin-

stva je bilo premalo, hotela sva biti del festivala.

Ta dvojnost me še danes navdušuje. Festival-ski dogodki so nekaj posebnega, ne glede na to, ali gre za koncerte, gledališke predstave, filmske projekcije ali ulične performanse. Res je, da vsak dogodek formira neko skupnost – ljudje, ki dve uri skupaj sedijo v gledališki ali koncertni dvorani, delijo izkušnjo in ta izkušnja je lahko velika, pomembna, bistvena. A skupnost, ki jo ustvarja festival, ima v vsakem primeru precej večji potencial. Množica dogodkov, njihova časovna zgoščenost in prostorska bližina, skoraj nagrmdenost – festivalska skupnost ima lahko neizmerno družbeno in politično moč. Festival je prostor, kjer se lahko nekaj zgodi. Oziroma: festival je prostor, kjer se lahko zgodi marsikaj.

Nagrmdenost je malo hecna beseda, ampak se mi dopade in je za opis dogajanja na Lentu gotovo najboljša. Če hočeš videti bend v njegovi popolni izvedbi, greš na koncert v okviru koncertne turnee – tam so zadeve izpiljene in kontrolirane

do potankosti in prostora za presenečenja, pozitivna ali negativna, je precej malo. Če pa ga hočeš doživeti v njegovi bolj surovi in morda iskreni različici, pojdi na festival. Hrup z bližnjih odrov, reka ljudi, ki neprestano potuje od prizorišča do prizorišča, manj časa za pripravo – pravila igre so tudi za nastopajoče v kontekstu festivala precej drugačna. In ta nevidna, a še kako resnična meja med odrom in občinstvom se zdi tu bolj porozna. Na festivalu smo vsi skupaj.

Z Urošem sva to idejo festivalske skupnosti vzela zelo resno, zato sva v Maribor prišla obožena s svojima kitarama. Lepota festivala je tudi v tem, da so ljudje povsod, ne samo na prizoriščih, vsi ti ljudje pa hodijo naokrog odprtih oči in ušes, ves čas v lačnem pričakovanju dveh anonimnih mladih zvezd v nastajanju. Reakcije mimoidočih ob najinih uličnih nastopih tega sicer niso potrjevale, ampak njihova brezbrižnost nama poguma ni vzela. Saj bo, saj se bo zgodilo, saj naju bo kdo opazil. Ne pozabimo, na festivalu se lahko zgodi marsikaj.

1999

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Reggie Workman (ponovno leta 2009); Chucho Valdes; Benny Golson.

50. 11. 1999

100-LETNICA NARODNEGA DOMA

Ob 100-letnici stavbe Narodnega doma sta bila v sodelovanju s Filatelističnim in numizmatičnim društvom Tabor, Maribor izdana priložnostna kuverta in poštni žig, s katerim so 30. novembra 1999 žigosali pošto, odposlano na tisti dan.

2000

ZAČETEK CIKLA JAZZ V NARODNEM DOMU

Maribor je bil kar nekaj let zelo pomemben del mojega življenja. Čeprav majceno mesto, je tudi po zaslugi Narodnega doma Maribor ponudba kulture v njem izjemna. Povabilo za vodenje Festivala Maribor sem z veseljem sprejel in se v delo povsem zaljubil. Festival Maribor sem videl kot laboratorij, preizkušali smo ideje in predstavljali meje. Občinstvo je to sprejelo in uživalo. Drznejši kot smo bili, boljši so bili odzivi. Tako odprtost najdeš le v kulturno visoko osveščeni sredini.

*Richard Tognetti,
umetniški vodja Festivala Maribor
(2008–2015)*

Povzeto po pogovoru v Sense of Place
(www.abc.net.au/radionational, 6. 7. 2019)

In dejansko naju je nekdo opazil. Ura je bila že pozna, blizu polnoči, prireditve so se v glavnem zaključile, ljudi je bilo vedno manj, midva z Urošem pa sva se znašla pod oboki starega mosta. Najina glasbeno izostrena ušesa so takoj zaznala izjemno akustiko prostora in v trenutku je padla odločitev, da festivalskemu dnevu v slovo užgeva še eno. Katero bova? *Child in time* od Deep purple, to sva danes samo šestkrat.

Danes me v tisti najvišji legi legendarnega dre-tja Iana Gillana zmanjka, leta in pokajeni čiki so naredili svoje, ampak takrat sem komad de-jansko zmoget v celoti, in na to sem bil neizmer-no ponosen. S svojimi vokalnimi akrobacijami sem vedno naredil vtis, vedno sem bil opažen. Izvedba pod oboki starega mosta ni bila v tem pogledu nobena izjema. Komad se je komaj dob-ro razvil, ko sta se od nekod vzela dva policaja.

Kaj pa je z nama? Kaj sva malo nora? Ne veva, koliko je ura? Kaj se te tak derema?! Plazu bolj ali manj smiselnih vprašanj je sledila zahteva

po dokumentih ter popis podatkov. Ko sta or-gana opravila svoje, sta nama zabičala, naj se spokava domov. Soočena z brezprizivnostjo sis-tema, sva sklonila glavi in ubogala. Jutri je nov dan in najina pot se je šele začejala.

V naslednjih štiriindvajsetih urah sva postavila svojevrsten rekord: popisana sva bila petkrat, in to v treh različnih državah. Polnočnemu sre-čanju pod mostom je sledila jutranja situacija na mariborski železniški postaji. Tja naju je pri-peljal moj oče, za trenutek skočil na bankomat, midva pa sva po nesreči sprožila avtomobilski alarm. In že je bil tu človek v uniformi. Rešil naju je ata, ki se je pogovoril z gospodom mi-ličnikom, nama pa dal denar za karto do Duna-ja. Ker sva šparala, sva kupila karti do Gradca in šla naprej na štop. Palec sva molela v zrak na avtocestnem dovozu, kjer tega seveda ne bi smela početi, zato sva bila popisana še enkrat. Ko sva končno prilezla do avstrijskega glavnega mesta, sva takoj pičila na Stephansplatz, da s svojima kitarama zasluživa kak šiling. Zelo pri-

27. 5. 2000

SALON MARIBORSKIH GLASBENIH UMETNIKOV V NARODNEM DOMU

Salon mariborskih glasbenih umetnikov je nastal v sodelovanju z Društvom orkestrskih glasbenikov Maribor in je bil zasnovan kot koncertni maraton, na katerem se je v treh dvorinah Narodnega doma v šestih urah predstavilo enajst mariborskih komornih zasedb, in to od tria do salonskega orkestra.

1. 7. 2000

TERRAFOLK NA FESTIVALU LENT

Skupina Terrafolk je nastala na Festivalu Lent. Vodja Koncertne poslovalnice Brigita Pavlič je zaradi odpovedi koncerta članoma zasedbe Terra Mystica, pihalcu Boštjanu Gombaču in kitaristu Danijelu Černetu, predlagala, naj združita moči z violinistom All Capone Štrajh Tria, Bojanom Cvetrežnikom.

2000

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Monty Alexander; Ray Brown; Alfredo De La Fé & Orchestra; Dhafer Youssef (ponovno leta 2008 in 2012); Bélla Fleck & The Flecktones.

jazen predstavnik oblasti nama je razložil, da lahko to počneva samo pod strogo določenimi pogoji, ki jih kakopak nisva izpolnjevala. In je, spet, pobral najine podatke. Spokala sva se na vlak do Bratislave, kjer so naju že na železniški postaji policisti popisali še petič. Kar tako, ker sva bila pač dva mulca, ki sredi noči v tujem mestu ne vesta, kam bi se dala.

Pa da ne ostanem zgolj pri anekdoti – soočnje dveh s festivalskim vzdušjem okuženih bitij s sistemom je zanimivo in beremo ter mislimo ga lahko v širšem kontekstu. Fenomen festivala se zdi v svojem izvornem pomenu praznovanja povsem neškodljiv – fešta kot fešta, a kot že rečeno, ima dogodek velik družbeni in politični potencial. Že samo dejstvo, da festivalsko dogajanje privabi množico ljudi, je vse prej kot nedolžno. Vsi ti ljudje namreč ne pridejo samo zaradi fešte, zaradi piva in čevapčičev, zberejo se zaradi kulture in umetnosti. Umetnost, sploh če jo mislimo v polnokrvnem pomenu besede, pa je pogosto vsaj malo »škodljiva«. Umetnost rada hodi po robu, pritiska na nevrvalgične točke družbenega in človeškega tkiva ter raziskuje slabo raziskane in temačne sfere našega bivanja. V tem smislu nas vselej iztirja, vedno nas meče iz ravnotežja, udobja in rutine. Dokler se to dogaja na intimnem nivoju, gre za moj oziroma tvoj problem. Ko pa postane ta izkušnja kolektivna ... Ja, festival je prostor, v katerem se lahko zgodi marsikaj.

Seveda se ta potencial le redko realizira, a to pomembnosti njegovega obstoja ne zmanjšuje. Festival brbota – verjetno je bil ravno zato leta 1994 za dva sedemnajstletnika iz Ljubljane mariborski Lent tako vznemirljiv. Kot da bi skupaj z vrenjem festivala brbotala tudi Drava in ves čas po malem grozila, da prestopi bregove. Morda je bil način, na katerega sva mejo prestopila midva, radikalno infantilni: polnočno dretje prežvečene rock klasike pod oboki starega mosta, to je svetlobna leta daleč od smiselne uporabe ali relevantne umetniške geste. A lekcija je bila kljub temu jasna. Oblast festival opazuje z budnim očesom, to vedno je in vedno bo počela. Malo zato, ker je skrb za red in mir pač njena služba in poštene ljudje morajo spat. Malo pa zato, ker ve, da se lahko na festivalu zgodi marsikaj. In ta »marsikaj« spada v sfero neznanega.

Neznano brbota na mnogotere načine, politični vidik, zaradi katerega oblast vedno je in vedno bo skrbno bedela nad festivalskim dogajanjem, je samo eden izmed mnogih. Verjetno je najpomembnejši in najzanimivejši, ko festival mislimo kot družbeni fenomen, sam pa pri svojih sedemnajstih o tej dimenziji nisem razmišljal, vse skupaj sem doživljal na precej bolj intimnem nivoju.

Mnogo let kasneje sem naletel na knjigo *Homo ludens*. V njej nizozemski zgodovinar in filozof Johan Huizinga natančno analizira fenomen

igre – zanj je to eden ključnih pojavov, s pomočjo katerega lahko razumemo človeško družbo in zgodovino. Po poti igre se loti praktično vsega: politike, vojne, prava, ekonomije, kulture, umetnosti, športa, družbenih odnosov, običajev, hierarhije ... Igra je način, na katerega živimo svoje družbene vloge in igramo svoja življenja. Kar je William Shakespeare zasnoval v enem stavku, kot znamenito poetično slutnjo o svetu kot odru in nas kot igralcih, je Johan Huizinga razvil v celovit sistem in kompleksno analizo.

Pojem igre je izjemno razvejan, ambivalenten in skoraj paradoksen. Na prvi pogled se igra kaže kot karseda sproščena dejavnost – v tem smislu jo razumemo kot zapravljanje časa, ki si ga lahko privoščijo neresni. Resna in zaposlena človeška bitja za igro nimajo časa.

Kaj pa, ko se vrže kocka, ko pade stava, ko se zasučeta ruleta ali celo bobenček revolverja? Kar naenkrat gre v igri krvavo zares. Oziroma: v igri je lahko marsikaj, naše premoženje ali celo naše življenje. Pa tudi če so primeri manj usodni, se ideja igre kot neresne, sproščene in pristočasne dejavnosti hitro izkaže za pomanjkljivo: »Otroci, nogometaši in šahisti igrajo v najgloblji resnosti in ne kažejo niti najmanjšega nagnjenja, da bi se pri tem smejali,« pravi Huizinga (2003, str. 15). Navidezna aporija, ki jo morda najlepše ubesedi Puškin v svojem motu k *Pikovi dami* (2000, str. 5):

2001

SALON MARIBORSKIH GLASBENIH UMETNIKOV UMEŠČEN V FESTIVAL LENT

S koncerti Salona mariborskih glasbenih umetnikov je postala novo festivalsko prizorišče Sinagoga. V naslednjih letih so bili koncerti še v Stolni cerkvi, cerkvi sv. Alojzija in Dvorani Union. V program Salona glasbenih umetnikov so od leta 2012 uvrščeni tudi prvonagrajenci Tekmovanja mladih slovenskih glasbenikov – TEMSIG, ki ga od leta 1972 organizira Zveza slovenskih glasbenih šol.



Godalni kvartet Feguš, 2001

2001

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Kenny Wheeler; Esbjörn Svensson; Alfredo Rodriguez & Los Acerekô.

2001/2002

ZAČETEK ABONMAJA MALI ODER

Z novim prizoriščem v kleti Narodnega doma je bil v sezoni 2001/2002 vzpostavljen gledališki abonma Mali oder, ki so ga sestavljale priljubljene monokomedije.

»V deževnih dneh
so se zbirali
često:
Stavili – naj jim bog odpusti! –
od sto
do dvesto,
in zmagovali
in pisali dolge
s kredo belo.
Tako so v deževnih dneh
opravljali
resno delo.«

V nasprotju z navidezno lahkotnostjo in sproščenostjo je tudi predznak svetosti, ki se res zdi bolj historične narave, a ni zato nič manj pomemben in zanimiv. Najlepši primer so seveda antične olimpijske igre, ki so imele po eni strani močno ritualno razsežnost, po drugi pa so pomenile začasno prekinitev vojn in sovražnosti. Resnost vojne se umakne neresnosti igre, čas iger je sveti čas miru.

Kaj pa svoboda? Tudi tu hitro trčimo ob ambivalenco, igra je namreč vedno podrejena strogemu sistemu pravil, ki jo v izhodišču sploh dela smiselno. To se kaže že na primeru igre, ki jo igrajo otroci, ta bojda najsvobodnejša bitja. Njihovo početje se na prvi pogled res zdi osvobodeno resnobe odraslega sveta, po drugi strani pa otroci tistega, ki pravil igre ne spoštuje, hitro izključijo iz kroga, ki je ujet v nekakšno čarovnijo in izvzet iz preostalega sveta (Huizinga, 1992, str. 18). Ta izvzetost se kaže

Nikoli ne bom pozabila občutka, ko sem kot novopečena Mariborčanka leta 2008 prvič kupila lento in v roke dobila program Festivala Lent – na enem listu, plahti s tabelo, kjer je bil v drobnem tisku razporejen program 16 dni na 15 (ali celo več) prizoriščih. V šoku sem jo nepremično in v tišini gledala vsaj petnajst minut, preden sem si priznala, da sama pač ne bom mogla izbrati, kaj vse bi šla poslušat.

Skozi leta sem se naučila, da se obisk Lenta drugače načrtuje. Da že spomladi, ko pricurljajo prve informacije o programu, mimogrede sprašuješ folk, ki ima večjo koncertno kilometrino kot ti, česa se veselijo (in oni svojega navdušenja itak ne morejo skrivati), da planiraš odhod na morje tako, da se ne prekriva z Lentom (a če si pameten, si vseeno vzameš dopust), da se dovolj zgodaj zmeniš za varstvo pri babici ali pa začneš otroke prav v času Lenta prepričevati, da so dovolj veliki, da so za kakšno urico, dve zvečer sami doma, da moraš vsako leto na Art kampu vsaj enkrat izgubiti vsaj enega otroka, dokler se ne naučiš, da je najbolj pametno, če se stacioniraš na promenadi s pivom in prijatelji ter poloviš svoje otroke, ko slučajno pridejo mimo ... Ali da ti ni treba ničesar planirati in se pač prepustiš festivalu, da te preplavi in ugrabi, da te nosi od parka do uličnega gledališča na Slomšku in huronskega smeha v Vetrinju do glasbe ob Dravi, da te v reki teles vozi med vedno drugače razporejenimi prizorišči po Lentu, da te omamlja in mede s kakofonijo zvokov, vonjev, obrazov in okusov, ki v tem času napolnijo mesto.

*Martina Magdič,
v Mariboru naturalizirana Slovakinja,
zavzeta organizatorka in izvršna producentka kulturnih prireditev*

8. 6. 2002

**SIMFONIJA ŠT. 8 –
»SIMFONIJA TISOČEV«**

Orkester Slovenske filharmonije, Simfonični orkester Mariborske filharmonije, Slovenski komorni zbor, Zbor Consortium musicum, Zbor Opere SNG Maribor, Mladinski pevski zbor RTV Slovenija, Zbor Carmina Slovenica, Zbor Junior Carmina Slovenica, Domžalski komorni zbor, Hartmut Haenchen, dirigent, Rita Cullis, sopran, Henrieta Lednarova, sopran, Mateja Arnež-Volčanšek, sopran, Julia Bernheimer, alt, Mirjam Kalin, alt, Wolfgang Milgramm, tenor, Jože Vidic, bariton, Anatoli Kotscherga, bas; Dvorana Tabor, Maribor. Simfonija št. 8 – »Simfonija tisočev« je bil veličasten dogodek, ki sta ga ob 300-letnici Slovenske filharmonije pripravili Slovenska filharmonija in Mariborska filharmonija. Nastopilo je kar 400 izvajalcev.



Simfonija št. 8 – »Simfonija tisočev«, 2002

v dejanski prostorski omejenosti – ris otroškega ristanca ali črta, ki omejuje nogometno igrišče, določata prostor igre na podoben način. Igra se dogaja znotraj, vse, kar je zunaj, z igro ni, ne more in ne sme biti neposredno povezano. Njena izvzetost pa je še očitnejša v časovnem smislu. Igra poteka v točno določenih časovnih okvirih, ki omejujejo veljavnost njenih pravil. Ko je igre konec, njena pravila niso več zavezujoča.

Igra je »nekaj drugega kot običajno življenje« (Huizinga, 1992, str. 31). In podobno bi lahko rekli za festival, za to kontrolirano brbotanje neznanega. Festival se dogaja znotraj te iste čudovite aporije in po neki ne povsem razumljivi, a še kako naravni poti vključuje vse omenjene paradokse in nasprotja. Ima svoja prizorišča in poti med njimi, svoj zemljevid, ima program in pravila, ima svoj začetek in konec – zdi se, kot da so vsi parametri jasni, celota pa kljub temu ostaja neubesedljiva. Kaj je v resnici festival? Pojma nimam, ampak mi je všeč.

Vračam se v čas, v konkreten čas, v leto 1994. Tretja izvedba Festivala Lent in jaz, sedem-najstletnik s kitaro, učbeniški primer pubertetnika z velikimi sanjami in še večjimi negotovostmi. No, da bi bil negotov v Mariboru, v resnici nisem potreboval pubertete. Moj odnos do rojstnega mesta je bil vselej malo travmatičen, verjetno predvsem zaradi tistega, kar se mi

je zapisalo na začetku: v Maribor sem se vračal, da bi vedno znova ugotovil, kako ta vrnitev ni možna. V tem mestu sem se rodil, in to je to. Potem pa sem postal Ljubljančan. Ko sem bil mlad, se je v Mariboru vselej našel kdo, ki mi je povedal, da je s tem nekaj narobe.

Začelo se je že prej, v otroštvu. Stric je ob mojem prihodu vedno najprej preveril, če mi med prsti na rokah poganja plavalna kožica. Izrazi, kot sta močvirnik in ljubljanska srajca, so bili izrečeni brez zlobe, pa so kljub temu malo boleli. In zakaj raje ne bi parkirali tu? Zaradi registrskih tablic? Ne razumem, ampak otrok sem in marsikaj mi še ni jasno.

Z osamosvojitvijo se je spremenilo veliko stvari, pa ne nujno na bolje. Maribor je padel v gospodarsko in atmosfersko depresijo, v tistih letih se mi je mesto zdelo neizmerno žalostno. Zdaj sem bil najstnik in zato za ta občutja še posebno dovzeten. In počutil sem se krivega – čisti nesmisel, ki pa je v mojem najstniškem umu vedno našel svoje mesto. Obiski pri družini? Dedek je še vedno za vse krivil komuniste, le da zdaj niso bili na udaru tisti iz Beograda, ampak oni iz Ljubljane. Jaz z vsem tem seveda nisem imel nobene zveze, a ob njegovih političnih traktatih sem se vseeno počutil nenavadno. Vsega je bila kriva Ljubljana, jaz pa sem bil Ljubljančan. In seveda sem vedel, da mi noče nič hudega – bil

je moj dedek in imel me je izjemno rad. Ampak ta čudni in nesmiselni občutek krivde se na to ni oziral.

V bistvu sva si bila Maribor in jaz v tistem času zelo podobna. Oba sva imela velike sanje in še večje negotovosti. Oba sva se prepogosto primerjala z drugimi in ob tem v sebi videla predvsem napake. Oba sva bila zakompleksana najstnika, ki poznata žalost. Nisva hodila, pač pa sva se spotikala.

Ampak Maribor je imel Lent. Maribor je ravno takrat, leta 1992, Lent dobil. Dobil je festival, ki je z enim zamahom razsul rahlo zamorjeno atmosfero in ob Dravo prinesel življenje. Življenje, ki je dobesedno brbotalo. In brbotanje se je začelo takrat, ko se je zdelo mesto najbolj mrtvo. Resda je imelo omejen rok trajanja, začelo in končalo se je skupaj s festivalom. A bilo je nekaj, bilo je veliko. Ne pozabimo, na festivalu se lahko zgodi marsikaj.

Če se za trenutek vrnem k obsesiji s primerjanjem: Ljubljana Lenta nima, nikoli ga ni imela in nikoli ga ne bo imela. Nikoli ne bo imela festivala, ki bi bil tako polnokrvno zraščен z mestnim tkivom in ki bi prodril do njegove sleherne celice. Ljubljana ima svoj Festival Ljubljana – oziroma Ljubljana Festival, spornih slovničnih odločitev na tem mestu ne bom komentiral –, ki bo zaradi

2002

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Esma Redžepova Teodosievskaja & Amala s komornim orkestrom (ponovno leta 2008); Taj Mahal and The Hula Blues Band; Sara Tavares.

25. 9. 2002

ORKESTER MARIJINEGA
GLEDALIŠČA IZ ST. PETERBURGA,
VALERIJ GERGIEV, DIRIGENT;
VELIKA DVORANA SNG MARIBOR

Slavnostni
koncert ob
10. obletnici
Narodnega
doma Maribor.



Orkester Marijinega gledališča iz St. Peterburga, Valerij Gergiev, dirigent, 2002

svojega rahlo malomeščanskega pridiha vedno last elit in turistov. Ima Jazz in Drugo godbo, ki sta sama po sebi izvrstna, a preveč nišna, da bi lahko nagovorila mesto kot celoto. Ljubljana ima še kopico festivalskih dogodkov, ki pa ne poznajo nagrmdenosti in ki brbotajo na povsem drugačen, precej manj intenziven način kot festival ob Dravi. Ljubljana nima Lenta.

Pa pustimo končno in enkrat za vselej to Ljubljano ob strani, naj leži tam, kjer je, na drugi strani krofovega povratnika – ne vem, komu sem ukradel to besedno zvezo, a zdi se mi preveč odlična, da je ne bi uporabil. Maribor je krasno mesto, ki se ne spotika več, vsaj ne tako pogosto in nerodno, kot je to počelo v devetdesetih. Maribor je samosvoja in živa prestolnica z odnosom do svoje zgodovine in vizijo lastne prihodnosti. Pogled v prihodnost mora biti utemeljen v spominu na preteklost, tudi na obdobja negotovosti, na čas spotikanja. S pomočjo Lenta je mesto na novo shodilo, ob brbotanju festivala je Maribor spet našel suveren korak. In odkorakal proti letu 2022.

In kaj zdaj? Kako končati in kako koračiti naprej? Kaj sebi in drugim, mestu in festivalu zaželeli za prihodnost? Na tem mestu si besedo jemljejo mravlje – one še kako dobro poznajo brbotanje življenja in potencial skupnosti. Takole pravijo tiste štiri črne, o katerih piše Anja Štefan:

Štiri črne mravlje so obirale grozdje.

»Leta tečejo,« je rekla prva. »Rosno mlade nismo več, naj nam je to všeč ali ne. Zorimo – kot grozdje.«

»Lepo,« je rekla druga – kajti zrelo grozdje je imela zelo rada.

»Ko sem bila mlada,« je dodala tretja, »je bilo v meni toliko svetlobe, toliko elana in moči. Zdaj jih včasih ni.«

»Mogoče res,« je primaknila četrta. »A ne verjamem v zorenje, ki le jemlje. Nekaj tudi da. Vsaj meni: jasno misel, dober nos in trdna tla.«

Jasna misel, dober nos in trdna tla. Naj bo to tudi moja želja mojemu mestu in mojemu festivalu.

Viri:

Huizinga, J. (1992). *Homo ludens*. Naprijed, Zagreb.

Huizinga, J. (2003). »O izvoru kulture v igri«. V: *Teorije igre pri Johanu Huizingi, Rogerju Cailloisu in Eugenu Finku*. Študentska založba, Ljubljana.

Puškin, A. S. (2000). *Pikova dama*. Gyrus, Ljubljana.

Štefan, A. (2022) *Štiri črne mravlje. Od jutra do jutra*. Mladinska knjiga, Ljubljana.

Ko sem bila še učiteljica na Osnovni šoli Angela Besednjaka, smo se lotili ambicioznega mednarodnega projekta Sanjaj svoje sanje, izdelaj jadrnico. Da bi projekt predstavili širši javnosti, smo se leta 2006 priključili otroškim delavnicam na Festivalu Lent, kjer so obiskovalci izdelali 222 ladij iz naravnih materialov, ki smo jih zadnji večer festivala opremili s svečkami in jih pred zaključnim ognjemetom spustili po Dravi. Odziv je bil fantastičen, iz teh začetkov je v prihodnjih letih nastal Zavod MARS, leta 2008 pa prvi Art kamp ter Kulturni dnevnik.

*Urška Košica,
producentka v Narodnem
domu Maribor*

2002/2005

CIKEL MLADI MLADIM
(DANES MLADINSKI CIKEL)

Cikel Mladi mladim je mladim omogočil obisk komornih mladinskih koncertov v okviru Glasbene mladine Maribor. Prednost so imeli mladi izvajalci, ki delujejo na področju Štajerske. V okviru tega cikla so organizirali tudi glasbene ure za osnovne in srednje šole. Redno so sodelovali z Glasbeno mladino Slovenije. V sezoni 2003/2004 je bil cikel preoblikovan v Abonmajski cikel za mlade, ki je združeval šest koncertov različnih glasbenih zvrsti. Na koncertih, ki so imeli izobraževalni značaj, so nastopali tudi priznani glasbeniki. Kasneje so zaradi porasta obiska uvedli posebne abonmajске rede: Pizzicato in Crescendo za otroke 1. in 2. triade osnovne šole ter Furioso za mladino 3. triade osnovne šole in srednješolce.



Tesla, 2019





Art kamp, 2013, Dejan Bulut



Píše se leto: S.A.R.S., 2014, Saša Huzjak





Folkart, Nova Zelandija, 2010, Dejan Bulut



Folkart, Severna Makedonija, 2019, Marko Vanovšek



Sprehod z bajko o svetlobi, 2017, Dejan Bulut







Vilde Frang, Nicolas Altstaedt, Marko Letonja, 2020, Dejan Bulut

KATJA BECK KOS
URŠKA BREZNIK
HANA REPŠE
MARKO BRUMEN
PETER TOMAŽ DOBRILA
KAROLINA BABIČ

Drage Urška, Hana in Katja, dragi Peter in Marko,¹

tukaj smo, skupaj v virtualnem prostoru v Drivu, v pisnem pogovoru, da v tej eksperimentalni obliki zapišemo nekaj svojih razmišljanj o vselej intrigantni temi odnosa med neodvisno oziroma neinstitucionalno kulturno sceno in institucionalno kulturo, tako v širšem smislu kot tudi v ožjem okolju mariborske kulturne scene in v še ožjem smislu, na primeru Narodnega doma Maribor. Razen Marka smo v tem trenutku vsi ostali udeleženci pogovora aktivni v nevladnih organizacijah ali kot samostojni ustvarjalci oz. s.p.-ji. Vsi imamo za sabo veliko izkušenj srečevanja neinstitucionalne in institucionalne kulture (jao, kako težke besede). Verjamem, da lahko vsi o tem odkrito govorimo, kaj je v tem razmerju dobrega, kaj ne deluje, kaj se da izboljšati, kaj je brezupno slabo, kaj je pogojno užitno, kaj je prav fajn. In ker so v Drivu ob robu besedila nastajali raznovrstni komentarji in poživljali naš pisni pogovor, smo se odločili, da tudi v verziji za objavo pogovora te komentarje ohranimo in povabimo bralce, da med branjem skočijo še na rob besedila, k našim ekskurzom in miselnim preskokom.

Preden smo začeli s pisnim pogovorom, smo se dobili na pijači v Vodnem stolpu, ne sicer vsi, in takoj globoko zabredli v razpravo o prostorih, o upravljanju in uporabi objektov javne kulturne infrastrukture ter o društvih in drugih organizacijah, ki so se in se še selijo po teh prostorih v Mariboru. Pa o osebnem doživljanju pretežno prekarnih zaposlitev na neodvisni sceni in o prehanju kadrov iz NVO-jev v javne zavode. Tudi o osebnih okoliščinah ljudi, ki se odločajo za takšne premike. Pa o tem, da ne vemo, kako pritegniti mlade k delovanju na neodvisni sceni. Bilo je toplo in prijetno. Moramo se pogosteje tako pogovarjati.

Marko Brumen

Fun fact: ne bi me bilo v kulturi, če ne bi kot študent najprej šankiral v Kibli, kjer je bil Peco. Od tam sem tako ali drugače bil tudi v Pekarni in drugih društvih in zavodih, potem s.p., Narodni dom Maribor je zgolj trenutna in ne nujno zadnja točka delovanja. Peco pa je medtem bil vmes tudi na Ministrstvu za kulturo in se je vrnil/moral vrniti. :-)

¹ Op. ur. V začetku poletja 2022 sem k pisanju tega skupnega pogovora povabila Katjo Beck Kos iz društva Hiša! in Rajzefibra, Urško Breznik iz Pekarne Magdalenske mreže, Hano Repše iz Zavoda Mars, Petra Tomaža Dobrilo iz KIBLE ter Marka Brumna iz Narodnega doma Maribor. Povabila sem tudi Žigo Brdnika, soustvarjalca GT22, pa mu je življenje v teh dneh prineslo toliko lepega, da se tega skupnega pisanja ni utegnil udeležiti. Hvala vsem za vaš čas in zanimivo dopisovanje.

2003

GLEDALIŠKE IN OTROŠKE PREDSTAVE
NA ODRU ROTOVŽ

Za gledališke in otroške predstave so leta 2003 vzpostavili Oder Rotovž, umeščen na Rotovški trg. Leta 2013 se je gledališki program selil v Stari radio, kjer si je prizorišče delil s programom JazzLenta. Nato sta se leta 2014 programa selila na letni oder Minoriti, novi amfiteater na dvorišču Lutkovnega gledališča Maribor.

2003

JAM SESSION V MINORITSKI CERKVI
NA FESTIVALU LENT

2003

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Mercedes Sosa; Olodum; Taraf De Haïdouks; Malia.

KAROLINA: Nič ne nastane kar tako. Nekaj se je dogajalo pred letom 1992, ko je bil ustanovljen javni zavod Narodni dom Maribor. Akademsko folklorna skupina pri KUD Študent je leta 1989 organizirala prvi festival Folkart. Vemo, da iz tega društva izhajajo nekateri posamezniki, ki so kasneje oblikovali gonilno silo tako Narodni dom kot Festivala Lent. Od leta 1978 je v Mariboru obstajala neka oblika krovne javne kulturne organizacije, t. i. Kulturne dejavnosti Rotovž, kjer so pod skupno streho delovale Koncertna poslovalnica, Glasbena mladina Maribor in Lutkovno gledališče. In leta 1991 je JLA ob umiku iz Slovenije predala stavbo Narodnega doma slovenski vojski, le-ta ministrstvu za obrambo, to pa nato mestu Maribor. Zanimiv preplet okoliščin v nekem trenutku na prehodu v oblikovanje nove države: društvo, entuziasti, javne kulturne organizacije, izpraznjeni objekt v vojaški rabi, mesto in še kakšna začimba. Premešano v talilnem loncu trenutka – in nastane Narodni dom. Na tem primeru lahko prepoznamo še vedno prisotne elemente na kulturni sceni v Sloveniji. Javne kulturne politike strukturirajo polje kulture v dvojnosti: javni zavodi, ki opravljajo določene javne službe na eni strani, na drugi strani pa neodvisna oziroma nevladna kulturniška in umetniška scena. In tudi, da zadeva sploh lahko funkcionira, da se razvija, da nastane kaj novega, da se preskoči kak okvir, potrebujemo mlade, potrebujemo nevladnike, entuziaste in potrebujemo pravi trenutek v zgodovini, ko se za kratek čas odprejo vrata novih možnosti. Kaj menite, kakšno je mesto javnih zavodov na področju kulture in kakšno je mesto neodvisne scene? Je smiselna ta dvojnost, ta delitev? Kakšno je razmerje med tema dvema ključnima tipoma akterjev, ko nekako ne moreta drug brez drugega, pa se vseeno pogosto obsojata ali izogibata drug drugemu, spet drugič pa odlično soustvarjata in tretjič vozita kako drugače? Kaj je pri tej dvojnosti, pri tem razmerju dobrega? In kaj slabega za razvoj kulture?

MARKO: Smiselno ali ne, tako je in verjetno tudi bo; dvojnost je posledica različnih pogojev in principov dela. Škoda je le, da iz te dvojnosti ne potegnemo tudi več prednosti, ki jih prinaša sodelovanje in fluidnost med obema koncema iste »palice«. Sodelovanje pa je vedno tudi vprašanje osebnih kemij in hotenj, ne glede na kulturne politike. Ki bi seveda lahko in morale biti bolj vključujoče in nagrajevati tovrstna povezovanja in sodelovanja ..., a so ta še vedno možna, če je dobra volja in interes na obeh straneh. Kulturnih politik tistega časa ne poznam, tudi akterjev ne, kdo je bil komu kdo – ampak osnovni peti element je očitno vedno zagnanost, ki včasih naleti na dobro podlago ..., včasih pa ne.

Katja Beck Kos

Marko, to je verjetno tista začimba, ki jo omenja Karolina v uvodu, in zagnanost omenja tudi Hana. Zagnanost in tudi osebna kemija, ki si jo omenil. Zame je vprašanje kulturne politike, ali lahko ta dva elementa – zagnanost in vsaj neko odprtost ključnih oseb/institucij za sodelovanje, če že ne moremo vplivati na osebno kemijo – vnesemo v sistem, da bosta sistemu imanentna in bosta tako vzpodbujala nova sodelovanja, ne pa da zaspimo vmes na obstoječih, vzpostavljenih povezavah, kanalih, sodelovanjih.

2004

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Eric Burdon & The Animals; David Byrne; Sierra Maestra.

2004/2005

OTROŠKA ABONMAJA KEKEC IN PIKA

Otroške gledališke predstave so bile prvič ponujene v sklopu abonmaja Kekec, in sicer za otroke do devetega leta, za starejše pa v okviru abonmaja Pika, ki je bil v sezoni 2006/2007 ukinjen. Abonma Kekec se s svojim izobraževalno-vzgojnim ciljem vključuje v kulturni razvojni program mesta Maribor, saj prispeva h krepitvi kulturnih vrednot, k višji kulturi bivanja in večji samozavesti, ustvarjalni naravnosti ter pozitivni identiteti najmlajših.



Heidi, 2019

HANA: Menim, da ima vsak svojo vlogo in sta obe pomembni. Vsak bije svoj boj v svojih okvirih in rešuje probleme, ki pri tem nastajajo – ker se na koncu ipak vedno vse vrti okoli sredstev za uresničevanje zastavljenih ciljev, medsebojne komunikacije in volje posameznikov, da to čim bolj izpeljejo. Na koncu se mi vedno zdi, da je kljub vsemu najpomembnejši človeški faktor, ki pa v NVO večinoma ne pušča prostora za tiste manj zagrizene, z željo po stabilnosti. Spet odvisno, kako je NVO strukturno zastavljen in kam stremi. Največkrat ga tvorijo istomisleči zagnani posamezniki z enega področja. V tem oziru vidim predvsem manko v profesionalizaciji podpornih kadrov, kot so računovodstvo, finance, pravna služba, marketing, nenazadnje management ... Veliko več NVO-jev nastaja na temelju prostovoljstva ali neplačanega dela in pridobivanja izkušenj s prakso kot pa na temelju zaposlovanja in plačanega sodelovanja s strokovnjaki s področja. Tudi tukaj nam Narodni dom velikokrat stoji ob strani, če sem konkretna, z neustavljivo voljo Stanke, ki je vedno pripravljena pomagati. Narodni dom nam nudi tudi tehnično podporo, saj sami nimamo opreme za izvedbo dogodkov. No, mi pa jim zelo radi tudi skuhamo dobro turško kavo, ko se oglašijo pri nas. :) Imam pa manj izkušenj z drugimi JZ. Veliko pripravljenost sodelovanja vidim tudi pri lutkovnem, ki pa je v poslanstvu veliko bolj ozko zastavljeno in morda zato drugače »odprto«.

KATJA: Slovenija v osnovi deluje po principu »nemškega sistema« kulturnega upravljanja, ki predpostavlja domače ansamble, npr. SNG-ji in filharmonije z lastnimi ansambli, zbori, orkestri in z lastno avtorsko produkcijo; in ne »beneluškega«, ki daje na voljo prostore ustvarjanja in uprizorjanja (gledališča, koncertne dvorane itd.) zasedbam, »kompanijam«, ki s svojimi avtorskimi predstavami/koncerti ... dokaj avtonomno krožijo po državi in se predstavljajo lokalnim publikam. Oba sistema imata seveda svoje prednosti in svoje slabosti. »Nemški sistem« daje večjo varnost ustvarjalcem s stalnimi zaposlitvami in s tem omogoča od trga neodvisni razvoj umetnosti, vendar pa zahteva finančno precej večji vložek in marsikdaj prinaša okostenelost institucij, neodzivnost na aktualne potrebe. In to lahko preprečimo z boljšim spodbujanjem sodelovanja med javnimi zavodi in NVO-ji. Narodni dom (kot tudi ostali občinski javni zavodi za kulturo v Sloveniji) predstavlja bolj »beneluški« princip, in kot tak je izjemno visoko profesionaliziran na področjih podpornega okolja umetnosti, tj. menedžmenta, tehnike, računovodstva ipd. Kar bi si želela, je, da javni zavodi in NVO-ji močnejše razvijajo svojo močno stran, svojo vlogo: da so javni zavodi kot tisti, ki skrbijo za stabilnost, podporno okolje, tehniko, menedžment, promocijo, prodajo, in NVO-ji kot tisti, ki skrbijo za nastanek in razvoj novih vsebin, eksperimentiranje. Take primere uspešnih sodelovanj poznamo po Evropi.

Hana Repše

No, tukaj bi se popravila – stabilnost sploh ni prava beseda. :) ... z željo po »cingat nogo« in biti plačan za to. Oziroma biti zadovoljen z uresničevanjem mejno minimalnih ciljev organizacije in ne iskati nečesa več.

Karolina Babič

@katja

Meniš, da se bodo močne javne institucije ohranile ali pa bodo velike družbene in tehnološke spremembe ter nove, recimo temu bolj »participativne prakse« bistveno spremenile temeljne »institucije«? To je bolj teoretsko vprašanje: kakšne bodo institucije 21. stoletja? Se bodo bolj zleile z uporabniki, s skupnostjo? Opažaš tendenco, da se robovi institucij nekako brišejo, postajajo manj ostri? _Dodeljeno osebi Katja Beck Kos_

Katja Beck Kos

Hm, morda imaš prav, brišejo se. Morda bi si tega celo želela. Povezovanje NVO-jev z javnimi zavodi vsekakor poteka tudi izven Slovenije in je bolj ali manj plodno. Prav tako je praksa vključevanja gledalcev, obiskovalcev trend že več kot 10 let, zame vsekakor pozitiven. Co-creation je »in«. Vprašanje je, ali za tem ne tiči ena zelo neoliberalna ideja povečevanja prekarnosti – obljubljanje svobode prekarcem, ki vnašajo sveže ideje v institucionalizirani svet, dokler ne izgorijo, ker ne morejo zadovoljiti vseh hkratnih projektnih partnerjev. Ja, vsekakor si želim, da se robovi zabrišejo in morda res postanejo javne institucije zgolj tiste, ki dajejo okvire delovanja in morda pomagajo pri promociji, vendar pa moramo zagotoviti tudi bolj stabilen status zunanjim sodelavcem.

Jazz festival IZZVEN so pripravili pobudniki koncertnega cikla Skrite note v okviru Multimedijskega centra KIBLA ter kasneje tudi ob sodelovanju in organizaciji Narodnega doma Maribor. Že od začetkov leta 2000 predstavlja sodobno glasbeno ponudbo z vsega sveta, ki izhaja pretežno iz kreativne tradicije jaza in etno glasbe ter njunega mešanja s sodobnimi vplivi. Leta 2004 sta KIBLA in Narodni dom Maribor prvič skupaj pripravila 5. Jazz festival IZZVEN. Festival v letih 2008–2010 zaradi pomanjkanja sredstev ni bil izveden. Po oživitvi festivala v letu 2011 je naslednje leto postal del programa EPK Maribor 2012.



IZZVEN, 2004

URŠKA: Se mi zdi, da se skozi obstoječa sodelovanja nevladnih organizacij in javnih zavodov vidi, da se ta večinoma zgodijo povsem organsko in so zato precej kakovostna. Morda se najdemo v vsebinah, morda v prostoru ali pa v skupnih zagovorniških aktivnostih. Menim, da je zlasti sodelovanje na zadnjem področju najžlahtnejše, saj se tukaj velikokrat lahko prepozna tovariški duh in občutek za skupno znotraj kulturne in umetniške skupnosti. Katja, se strinjam s tabo, da bi morala oba tipa akterjev imeti možnost nenehnega razvijanja svoje močne strani, kar bi moralo kot prioriteto prepoznati predvsem lokalno okolje (tj. občina).

PETER: Imamo kar dolgo zgodovino. Najstarejši doslej znani sledovi poselitve mariborskega okoliša segajo v pozno 5. tisočletje pr. n. št., v čas, ko se je porajala bakrena doba. Prva omemba naselja Maribor je iz leta 1204. Kljuboval je obleganjem Matija Korvina (kralja Matjaža, še vedno spečega pod Peco) leta 1480 in 1481 ter obleganjem Otomanskega cesarstva leta 1532 in 1683. Leta 1680 se je iz sosednjih dežel po Mariboru in okolici razširila kuga. V zahvalo za prenehanje kuge so mariborski prebivalci leta 1681 postavili kužni spomenik, ki so ga na Glavnem trgu v 18. stoletju nadomestili z današnjim kužnim znamenjem, delom Jožefa Štrauba.

Do druge svetovne vojne je bil najhitreje razvijajoče se mesto v državi. A med drugo svetovno vojno, ko ga je zavzel okupator, so ga zavezniški bombniki bombardirali, da je postal eno najbolj uničenih mest v Jugoslaviji, saj je bilo porušenih kar 47% vseh stavb. Večino nastale škode so uspeli popraviti šele do leta 1954. V okviru Jugoslavije je bil Maribor eno največjih gospodarskih in industrijskih središč v državi in regiji in je imel konec 80. oz. v začetku 90. let že okoli 120.000 prebivalcev, odtlej pa se njegova poseljenost polagoma zmanjšuje.

Hana Repše

Mislim, da se tudi to na nek način dogaja organsko in v krivuljah padca in vzpona organizacij – ki plujejo med uresničevanjem ciljev/poslanstva in potrebami/željami publik ... Sploh zadnje obdobje se mi zdi, da se je za vse pokazala nuja sprememb v delovanju in ponovnem preizpraševanju vsebin. Danes pa se mi zdi, da se ponovno postavlja v ospredje vprašanje (ponovne) gradnje publik. Se mi zdi, da smo v razcepu med tem, kaj publika želi in kaj publika potrebuje. In tukaj vidim veliko nujo po skupnem nastopu in močnejšo podporo/razumevanje problematik kulture občine.

Karolina Babič

@urska
Ja, to se mi zdi zelo pomembno vprašanje, ali financerji (občina, država, EU institucije) pri pogojih za financiranje dovolj dobro ločijo med temi različnimi vlogami institucionalne in neinstitucionalne kulture? Ali pa, prav nasprotno, preveč pritiskajo na vsako stran, da privzema funkcije in obliko druge, da se je nazadnje neodvisna scena vse bolj prisiljena institucionalizirati in da se javni zavodi na silo lotevajo ad hoc projektov izven svojega primarnega poslanstva?
Dodeljeno osebi Urška Breznik

Urška Breznik

Razen Službe za NVO pri Ministrstvu za javno upravo po mojem nobena izmed drugih institucij na lokalni ali državni ravni ne razume povsem razlike oziroma, recimo raje, ne razume pomena in vloge neinstitucionalne kulture (in posledično tudi ne vloge NVO). Sem prepričana, da se v določeni meri tudi JZ v lokalnem okolju prisiljuje v projekte, ki niso del njihovega primarnega poslanstva, nekateri JZ pa so (iz različnih razlogov) izgubili rdečo nit svojega delovanja in se iščejo skozi ad hoc projekte.

Marko Brumen

Peter, po mojem ta sicer eruditski odgovor nima nobene zveze z vprašanjem in temo in predlagam, da ga v imenu berljivosti izpustimo iz objave. @karolina

Karolina Babič

Hm, tudi jaz ne razumem, kaj je Petra vodilo pri tem zapisu, zgolj pozna ura ali namerna podatkovna intervencija?

Unknown Author

Reply to Karolina Babič (08.07.2022, 14:23): "..."
Dobro jutro. Hvala. Je namerna podatkovna intervencija, ki sporoča, da nismo od včeraj in da ima Maribor svojo zgodovino, ki priča, zakaj smo tukaj, kjer smo. Tudi Narodni dom je star 123 let in ne samo 30 let. In je ostal cel. To so dejstva, ki so pripeljala tudi do današnje »scene«, vladne ali nevladne. Pri čemer je nekdaj multikulturni in tolerantni Maribor uničil avstrijsko-nemški okupator, ki si je v vsej zgodovini mesta prvi in edini doslej privoščil genocid, etnocid in kulturocid. Upam, da se nikoli ne ponovi. Formalizmi gor ali dol, a posledice čutimo tudi mi. Ker ostali pišete pač o trenutnih situacijah, v glavnem o svojih stanjih. KIBLA ima 26 let, pred desetimi leti smo bili EPK in meni je šlo – drugače od ostalih aktualnih – za zgodovinski pogled.
*Op. ur.: »Unknown Author« je Peter.

2004

KONCERTNI CIKEL NOVI JAZZ V
NARODNEM DOMU

Koncertni cikel Novi Jazz v Narodnem domu je bil vzpostavljen zato, da bi mestu ponudil prireditve, ki bodo prepoznavne in zanimive za kulturno-turistično dogajanje ter obiskovalce iz širše (mednarodne) regije. Posebna pozornost je bila v programu namenjena ekskluzivnim projektom in svetovnim ali slovenskim premieram glasbenih del.

22. 5. 2005

PREMIERA PREDSTAVE
CINCO IN MARINKO

Predstava v koprodukciji
Narodnega doma
Maribor in Produkcije
Oskar. Avtor Mate
Matišič, režija Branko
Kraljevič, igrata Vlado
Novak in Konrad Pižorn.

2005

FEMI ANIKULAPO KUTI & THE POSITIVE
FORCE NA FESTIVALU LENT

KAROLINA: Novi pristopi in nove vsebine na področju kulture in umetnosti ter nova družbeno-kulturna gibanja večinoma nastajajo na neodvisni sceni, nato pa se skozi leta in desetletja pogosto postopoma premestijo v institucionalno kulturo, medtem ko neodvisna scena nadaljuje z oranjem novih polj ali pa kdaj celo užaljeno gleda za izgubljenim otrokom, ki je zalutal v mainstream. Kritični pogled na delovanje javnega zavoda Kino Šiška v Ljubljani, recimo, obtožuje rock sceno, da se je institucionalizirala. Kaj menite o tem? Ne nujno o tem primeru, ampak o tej tezi, da je nevladniška, neodvisna scena nekakšen inkubator, eksperimentator novih družbeno-kulturnih praks, ki se postopoma institucionalizirajo in s tem spreminjajo sistemsko strukturo družbe, torej njeno institucionalno strukturo. Lahko neodvisna scena sprejme takšno identiteto, funkcijo nekakšne začasne dojilje, ki mora potem »vrniti« otroka materi državi? Če pretiram v metafori. Meni se zdi, da je ta teza morda največji možni poklon neodvisni sceni. Ali pač?

MARKO: No, ja. Teorija ni ravno moje področje ..., ma se mi nevladna/neodvisna scena zdi še veliko več kot zgolj to, kar omenjaš. Vlogo in pomen majhnih NVO-jev, tudi ljubiteljskih, se po mojem kvečjemu podcenjuje. A po drugi strani si zlahka zamišljam tudi trajnejše oblike sodelovanja med obema sektorjema tudi na področju inkubiranja in raziskovanja, ki ohranjajo najboljše lastnosti obeh ..., ampak tu smo že na polju realpolitične fantastike. Ni pa nemogoče. Če sta razumevanje in dobra volja za iskanje rešitev »znotraj sistema« na obeh straneh.

HANA: Naši sodelavci odhajajo tudi v gospodarstvo. In ja, sploh na področju marketinga je zelo težko ohranjati kader, saj po izkušnjah v kulturi zlahka dobijo redno zaposlitev drugje. Na nek način smo morda NVO-ji res lahko odskočna deska za mlade, saj velikokrat nudimo prve izkušnje dela, tako skozi prostovoljstvo kot skozi druge oblike dela. Osebnostno mi je izziv bližnje prihodnosti zastaviti strategijo zavoda tako, da bo zmožni obdržati vsaj ključne kadre tudi bolj dolgoročno, a hkrati se mi zdi pomembno (morda kot pedagoginji), da ohranjamo ta prostor inkubatorja in razvoja novih idej in posledično vpeljevanja novih mladih v kulturni sektor.

KATJA: Na nek način je to naravni proces organizacij, večno vračanje enakega: najprej smo NVO, potem postanemo okorni, se institucionaliziramo in potem iščemo kreativni naboj. Kako je že tisto Nitzschejevo, @karolina, to boš ti vedela – najprej otrok, potem kamela, potem lev, potem pa spet otrok ... (no, morda smo nekateri zmeraj radi samo otroci in nas je strah levov ☺). Zanimivo pa je, kako so nastala Živa dvorišča, ideja je namreč nastala v okvirih Narodnega doma/Festivala Lent, ker so Goro in Marko in Gogo iskali povezave uličnega gledališča z lokalnimi danostmi za

Karolina Babič

Super, Marko, da si omenil ljubiteljsko kulturo. Ja, zelo nefer, da jo pogosto kar pozabimo omeniti, ko opisujemo polje neinstitucionalne kulture.

Katja Beck Kos

Marko, daj, razpiši se tukaj malo bolj. Katere trajnejše oblike si zlahka zamišljaš? Res bi rada videla tvoj vpogled.

Marko Brumen

Z vidika dela v JZ bi bili predvsem npr. redni termini à la »letna razstava« veliko; ljubiteljska društva bi vnaprej vedela, kaj in kako kaj početi, termini pa bi bili rezervirani in ne ad hoc najdeni kot umetnost mogočega. Da o npr. boljšem marketingu raznih pevskih šol in podobnih zaključnih produkcij ne govorim.

Katja Beck Kos

Hana, meni se takisto zdi, da ja, moramo skrbeti za stabilnost, ja, seveda, vendar hitro postanemo tudi preveč rigidni in preveč podobni JZ. In namesto ustvarjalnosti preveč fokusa namenimo pridobivanju financ in stabilnosti. Rahlo šizofreno. @hana, misliš, da bi bili bolj sproščeno ustvarjalni v (stabilnih) javnih zavodih?

Hana Repše

Ne vem – vsekakor je bolj stabilno. Sicer pa menim, da smo navadno bolj ustvarjalni izven cone udobja, ampak spet kakor kdo. :) Čudovito bi bilo, da bi imeli za nove vsebine nek odprti prostor za ustvarjanje s pravno in finančno-svetovalno, promocijsko podporo JZ. Menim, da za to polje delovanja ustvarjalci z našimi kompetencami vedno porabimo fulllll energije, saj jih pridobivamo predvsem skozi izkušnje ... Osebnostno bi mi zelo odgovarjalo, da imam za sabo infrastrukturo pravnikov, finančnikov, PR-ovcev, na katere se lahko obrnem, ki mi znajo pomagati in me usmerjati pri reševanju zagat pri dovoljenjih, »predfinanciranjih« in podobnih zadevah. :) Na nek način mi je fajn, da imam svobodo kreiranja novih vsebin, ker sem sama bolj štarter kot tisti, ki vztraja v kontinuiteti. Nam bi veliko pomenilo že to, da imamo za redne projekte podpisane večletne pogodbe. Sedaj je praksa, da se vsako leto znova in znova čaka do zadnjega ..., in ko pride čas tik pred zdajci, vedno slišimo klasično frazo »tako kot lani«.

Zaradi obnove Minoritske cerkve se je Mladinin oder leta 2011 selil v Jazz klub Satchmo, naslednje leto se je združil z odrom Creative Underground v kinu Udarnik, leta 2013 pa sta se združena vrnila v Jazz klub Satchmo, kjer sta ostala do leta 2019, ko je bilo prizorišče Mladininega odra na Malem odru Narodnega doma in se je praznovalo peto obletnico sodelovanja z oddajo za elektronsko glasbo RH 202 na radiu VAL 202.



Otium, 2008

takratni razpis Ministrstva za kulturo. Spisali so koncept, ga prijavi na MzK in potem ..., potem sem jaz dobila opis ideje na A4 strani in sem z Gorotom ob strani navdušena pričela odkrivati meni do takrat neznano dimenzijo mesta. In ja, producent Živih dvorišč je bil na začetku ljubljanski NVO, Gledališče Ane Monroe, kar je omogočal takratni čas pred EPK. To je pravzaprav ta sistem, ki bi ga bilo vredno zasledovati pri sodelovanju NVO-jev z javnimi zavodi: a) razpisi, ki spodbujajo eksperimentiranje in sodelovanje (poglejmo, koliko mednarodnih izmenjav je samo zato, ker obstaja Erasmus, da ne govorim o skupnosti Erasmus otrok!), b) javni zavod, ki ne samo rad sodeluje in prepozna vrednost NVO-jev, temveč se z njimi pogovarja iz oči v oči!, in c) proaktivnost in kreativnost NVO ustvarjalcev, ki razvijajo in oživijo idejo. Torej, ja, kulturna politika je marsikdaj odločilni faktor!

URŠKA: Nevladne organizacije imajo lahko dve funkciji, lahko ohranjajo status quo na določenem področju in preprečujejo dejanske, nujno potrebne spremembe (npr. poznamo NVO-je, ki jih neposredno podpirajo vlade, da izvajajo destabilizacijo držav ipd. in so dejansko torej že »institucionalizirani«), lahko pa so ključne za preživetje neke ideje, forme, solidarnostnih oblik delovanja in bivanja (spomnimo se, kaj se je z NVO v Sloveniji tako na polju kulture kakor na polju varstva narave, dela z begunci in prosilci za azil dogajalo pod minulo vlado). Kadar pride do institucionalizacije bodisi nekega NVO-ja bodisi neke njegove vsebine, je ključno prepoznati, ali ni šlo za apropiacijo te vsebine s strani javnega zavoda. V kolikor se to ni zgodilo, ni problema. Če pa smo temu priča, je normalno in prav, da pride do antagonizma. Kadar NVO-ji nastanejo od spodaj navzgor (kar tudi ni samoumevno), so skoraj zmeraj generator progresivnejših in bolj vključujočih oblik odnosov, procesov in vsebin.

KAROLINA: Urška, dotikaš se točno tega vprašanja, ki ima dve zelo različni dimenziji: če javni zavodi apropiirajo vsebino iz NVO in s tem vsebine, ki so jih NVO-ji v dobrem stiku s terenom prepoznali kot ključno potrebo skupnosti, postanejo del t. i. osnovnih storitev, ki jih država in lokalne skupnosti skozi javne službe nudijo prebivalcem, potem je to OK (pod pogojem, da so storitve kakovostno izvajane in da NVO-ji, ki so razvili te vsebine, niso v tem procesu povsem izrinjeni in uničeni). Kadar pa se apropiacija dogaja z namenom uničenja potenciala in transformativne moči civilne družbe, takrat je to politični napad na demokratični ustroj družbe, kot se je dogajalo v preteklih dveh letih s strani prejšnje vlade. A tudi pri prvi opciji ostaja odprta »velika rana«, saj prevzem vsebin iz neodvisne scene v javne zavode, ta mainstreaming, pogosto pusti za sabo družbeno-ekonomsko opustošenje skupin oseb in neodvisnih organizacij, ki po

Hana Repše
Urška, imaš prav, prevečkrat jemljem za samoumevno, da bi morala biti edina možna forma NVO od spodaj navzgor. :)

Hana Repše
Menim, da če ostanejo osebe, ki so bile gonilo teh vsebin, skupaj s projektom, se lahko to dobro obnese. Tako vsebine ohranijo pravo gonilo, stabilnost in malo boljšo pozicijo za razvoj. Mislim, da je razvoj iste vsebine lažji pod okriljem JZ, medtem ko so NVO zaradi razpisnih pogojev velikokrat primorani predvsem izumljati novosti in nimajo pravega prostora za dobro kontinuiteto s primerno rastjo.

Hana Repše
Lahko ostane rana, lahko pa jo razumemo kot prostor z boljšim referenčnim izhodiščem, da se NVO ponovno osmisli in pelje naprej drugo ali neko dopolnilno zgodbo.

Marko Brumen
@karolina, imaš kak dober konkreten primer take prakse?

Karolina Babič
Ja, primer so fablabi in coworkingi po Sloveniji, tako v MB kot v LJ imamo primere, ki so odmrli ali odmirajo, medtem ko so različne javne razvojne agencije in javni zavodi inkorporirali te vsebine, ki

2006

ARHIV KONCERTOV
KONCERTNE POSLOVALNICE

Podatkovna baza Arhiv koncertov Koncertne poslovalnice od leta 1946 do danes, ki so jo zbrali ob 60. obletnici Koncertne poslovalnice Maribor, je bila objavljena leta 2008 in je dostopna na



25. 9. 2006

PREMIERNA UPRIZORITEV PREDSTAVE
OD TIŠINE DO GLASBE

Predstava v produkciji Narodnega doma Maribor v sklopu Glasbenega septembra 2006 je avtorski projekt Jureta Ivanušiča in Marka Vezoviška.

2007

PARK DOŽIVETIJ IN OTROŠKI LENT V
MESTNEM PARKU NA FESTIVALU LENT

Predstave za otroke – Otroški Lent so se leta 2014 selile v Vetrinjski dvor.

svojem garaškem delu in ustvarjanju dolgoročno ostanejo praznih rok, saj z mainstreamingom njihovega dela postanejo povsem nekonkurenčni izvajalci in dokončno izrinjeni s trga, če se tako izrazimo. Kako se s tem fenomenom soočiti? Konec koncev je težko definirati neka »zaščitena polja« za neodvisno sceno. Ali pač?

URŠKA: Karolina, mislim, da ni toliko stvar v tem, da bi morala obstajati zaščitena polja, temveč gre bolj za razumevanje tega, kaj se v nekem (lokalnem) okolju dogaja. Posluh je potrebno imeti za to, kaj se dogaja in razvija v samoniklih okoljih, kjer stvari vzniknejo iz potreb in želja ter so praviloma pristnejše in radikalnejše. In kako te vsebine podpreti, ne da bi jih požrla birokracija, komerciala ali morda kak javni zavod, ki išče nove vsebine zase. Včasih je seveda povsem v redu, da neke vsebine pridejo pod javni zavod, ampak kot rečeno, le takrat, kadar se vsi akterji v lokalnem okolju glede tega strinjajo in ni nihče prikrajšan.

PETER: Maribor, kot ga imamo, je bil evropska prestolnica kulture 2012 s partnerskimi mesti Mursko Soboto, Novim mestom, Ptujem, Slovenj Gradcem in Velenjem. Povezujoče in združevalno. Z obilo trajnostnih dimenzij, ki so našemu mestu ponujale odgovore in odpirale poti. Zdi se, kot da smo po dolgoletnem premoru spet odprta in sodelujoča skupnost in vztrajamo ter trajajmo na tej poti. Definicije naj bodo, da o njih razpravljamo.

Ni enojnosti ali dvojnosti, ampak več-nost, danes lahko tudi drugače razumljena multipolar-nost, več-polnost, ki za razliko od izpraznjenosti in ničnosti odseva nianse tukajšnje umetnosti, ustvarjalnosti v sobivanju. Kot ni možna enoznačnost »javnega« in »nevladnega«, ni mogoče s formalnimi akti opredeliti »družbenega« in »zasebnega«, ko se vse prepleta, ne samo v kulturi, ampak na vseh področjih naših delovanj. Težko uporabim metafore, saj je naše početje nemetaforično in povsem realistično ter realno. Tukaj in zdaj. V tem prostor-času. Ni toliko vprašanj o doslej, kot je idej, premislekov, kako naprej. Še vedno vztrajamo pri odprtosti in sodelovanju. In trajamo 26 let.

KAROLINA: Kaj pa ljudje na neodvisni sceni? Stalno v precej prekarni situaciji, z zavidevanjem pogledujejo/pogledujemo k tistim z »ndč« pogodbami v javnih zavodih. Veliko neodvisnih ustvarjalcev in producentov v kulturi išče in čaka trenutek, ko lahko presedla v stabilnejše delovno oko-

so bile povsem »garažno« razvite, in so bila tudi evropska sredstva usmerjena v te javne izvajalce, ki so prevzeli te vsebine. Po eni strani OK, da imamo 3D printerje v knjižnicah, po drugi strani pa so mnogi svobodnjaki in nevladniki celo desetletje razvijali te programe, zdaj pa odpadli, ko so se za te vsebine pojavila resna evropska sredstva.

Multikultivator

Mislil sem na primere iz kulture, kjer bi se kaki programi prekopirali brez vključitve izvirnih ustvarjalcev ... Verjetno obstajajo, ma se jih nisem spomnil.

*Op. ur.: »Multikultivator« je Marko na drugem računalniku.

Multikultivator

Sam bi si predvsem želel več širine in duha na strani odločevalcev, da bi take prvotne, pionirske ustvarjalce bolj in bolje vključevali v te procese. Kulturna politika je in vedno bo zgolj črka na papirju – kulturno politiko v resnici uresničujejo(mo) ljudje. Ki s(m)o lahko črkobralski birokrati brez lastne pameti in idej ali pa kreativni producenti, ki razne potenciale povezujemo v nekaj več. Če naredim hiter skok nazaj na izhodišče: nastanek ND gotovo ni bil vpisan v temelje takratnih kulturnopolitičnih dokumentov – gotovo pa je obstajala ideja in politična volja, vizija. Zakaj je danes tega očitno manj – če pa že obstaja, pa lomasti kot medved med čebelami?

Unknown Author

Reply to Karolina Babič (08.07.2022, 14:24): "..."

2007

STAND-UP V NASKOVEM DVORCU
NA FESTIVALU LENT (DANES
STANDUPLINT)

Stand-up predstave so se leta 2009 selile na dvorišče gostišča Zlati Lev in leta 2011 v Vetrinjski dvor (prej Naskov dvorec).



Tadej Toš v živo, 2020

2007

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Joe Zawinul; Maceo Parker, Living Colour.

lje. Kaj menite, je to prehajanje zgolj izguba za neodvisno sceno? Ali pa morda ključno za javne službe, ki jih morajo zagotavljati javni zavodi? Skratka, kadri na področju kulture se razvijajo in pilijo na neodvisni sceni, potem pa se naveličajo prekarnosti in ob priložnosti presedlajo k javnemu zavodu. Je tako? Kaj je pri tem slabega? Kaj dobrega? Je sploh smiselno to prevpraševati? Verjetno ne moremo pričakovati, da bodo svobodnjaki iz principa svobodnjaki do groba, ali pač? In ali lahko javni zavodi interno vzgajajo svoje bodoče kadre, ali pa je bolje, da jih novačijo iz neodvisne scene? Kaj menite?

MARKO: Tako, kot pravi Peco ..., prehajanje iz enega sistema v drugega je nekaj normalnega oziroma bi moralo biti, pa se bojim, da je prehod iz javnega v zasebni sektor veliko manjši, predvsem zaradi nestabilnih pogojev dela in manjše socialne varnosti. Čeprav bi strokovno bil zelo koristen.

Meni osebno se zdi »interno vzgojeni kader« vsaj na kreativnem delu kulturne produkcije kar slaba izbira, vsa poanta raznolikih izkušenj in drugih, novih pogledov na produkcijo je izgubljena, če nekoga naučimo delati zgolj tako, kot se v neki hiši dela že »sto let«. Po drugi strani pa ima management javnih zavodov ob zadostnem financiranju vse možnosti, da trajneje sodeluje z zunanji sodelavkami, sodelavci in jim daje bistvene vsebinske kompetence pri ustvarjanju; ma je tudi to redka praksa.

HANA: Če izpustimo misel na »višji« cilj uresničevanja kulturnega javnega dobra, ob tem ne morem izpustiti razmisleka o praksah iz gospodarstva, ki jih v NVO na nek način premalo izkoristimo. Prekarnost je v kulturi res zelo prisotna, oblike zaposlitev niso stabilne, urnik ni nikoli 8 ur. Ampak na nek način gre vedno za preizpraševanje ponudbe in povpraševanja in pri tej igri v kulturi se mi zdi zelo pomembno tudi spoštovanje dela in delavca, ki pa se tudi v smislu plačila velikokrat izgubi. Bodisi zato, ker si prekarci sami ne znajo postaviti cene, ker gre tudi na tem področju za nenehno dilanje – čeprav bi bilo za vse strani veliko bolj enostavno in bolj transparentno, če bi obstajal cenik za zaščito projektnih/prekarnih delavcev. V tem oziru vidim večji problem na relaciji MOM-a in razpisov. Ob (ne toliko) široki paleti možnosti pa se posameznik vendarle na koncu sam odloča. Mislim, da ne sme postati samoumevno, da v nekem trenutku presedla v javni zavod in si tam na lovorikah preteklega dela kupi mir. Menim, da bi bilo pomembneje krepiti NVO strukture, da bi lahko tudi NVO-ji zagotavljali sorodno stabilnost. Oboji pa moramo delati z mislijo, da mlade kadre potrebujemo, če želimo, da scena živi.

Karolina Babič

@hana, tu spet deloma odpiraš, kar smo govorili na pijači: kako je z mladimi? Kako jih pritegniti k delu v nevladnih organizacijah, na neodvisno kulturno sceno? Verjetno je miselni in vrednotni okvir mladih tako drugačen, da o razlikah med delom na neodvisni sceni in v javnih zavodih ne razmišljajo na ta način. Ali pač? Pa še precej tega »digitalnega nomadstva« je med mladimi, kako jih torej vključiti v delo v kulturi, tako institucionalno kot neinstitucionalno?

Hana Repše

Mlade je verjetno treba prepoznavati tudi preko njihovih zanimanj ... Zadnjih nekaj let, ko delamo dijaško prakso, se srečujemo z dijaki, ki bi najraje delali z nami, vendar vseeno potrebujejo denar in zato poletje raje preživijo za šankom kot v kulturi. Mislim, da prostovoljstvo v kulturi ne bi smelo biti tako samoumevno. Mislim, da bi morali sami dajati večji poudarek na mlade in njihove potrebe. Sicer res potrebujejo izkušnje, ampak potrebujejo tudi denar, sploh če govorimo o dijakih, študentih, ki nimajo drugih socialnih transferjev.

29. 9. 2007

PREMIERA PREDSTAVE
TAŠČA MI JE C...

Predstava v
koprodukciji
Narodnega doma
Maribor in Adeo
filma. Avtor besedila
Georges Feydeau,
režiserka Janja
Glogovac.

8. 11. 2007

PREMIERA PREDSTAVE
ALI SE RESNICA IZPLAČA?

Avtorska
predstava Metke
Trdin v produkciji
Narodnega doma
Maribor.

KATJA: Za intermezzo: trenutno sem pravzaprav na letnem dopustu, pa vseeno pišem ta intervju ;), čeprav tega intervjuja ne jemljem kot delo ... Bi ga jemala, če bi bila zaposlena v JZ? Verjetno. Že precejkrat v zadnjih več kot 20 letih mojega dela v kulturi (s skoraj 20 let delovne dobe in 0 dni zaposlitve v javnem sektorju) sem se vprašala, ali se ne bi bilo lažje zaposliti v JZ in ne skrbeti glede tega, od kod prihaja denar na račun vsak mesec oziroma ali bo prišel naslednje mesece. In zmeraj znova sem se odločila za svojo pot. Zato mislim, da gre pri prehajanju tudi za osebne značilnosti oziroma vrednotne sisteme posameznikov, ki si želijo v trdnejše sisteme, ker tam lažje delujejo, lažje izpolnjujejo svoje poslanstvo, lažje realizirajo svoje vizije. Oboje potrebujemo! In čeprav nam ljudje, s katerimi smo delali, živeli, razvijali vsebine, torej »kadri«, ki odhajajo v JZ, zelo zelo manjkajo in jih pravzaprav ni mogoče popolnoma nadomestiti, ravno oni predstavljajo pomembno vstopno točko in stik med JZ in NVO, saj razumejo procese NVO-jev in JZ-jev. Zelo pomembni so v sistemu, kot ga poznamo zdaj! In morda največja napaka v pogledu tako NVO-jev in JZ-jev: vsi smo v kulturnem resorju, v istem zosu, torej imamo več skupnih interesov, kot je videti. Ali ne bi raje nastopili skupaj za dvig proračuna v celotnem resorju napram npr. ministrstvu za obrambo?

URŠKA: Verjetno je nekaj res odvisno od posamezničinega vrednostnega sistema, nekaj pa tudi od življenjskih okoliščin, v katerih se lahko znajde in jo prisilijo, da sprejme določeno odločitev.

Sama bi morda izpostavila dve stvari: zaradi okostenelosti delovanja javne uprave ali nekaterih javnih zavodov lahko postane oseba precej družbeno neangažirana in v vsem vidi predvsem nepremagljive ovire. Hkrati pa opažam, da v Mariboru ni velikega interesa za delo v nevladnih organizacijah. Slednje je verjetno povezano tudi z omenjenimi delovnimi pogoji in višino plače v tem polju.

PETER: Multimedijski center KIBLA je bil ustanovljen 4. julija 1996 in slavi 26 let. Ta dan smo v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji obhajali kot dan borcev. Na ta dan leta 1941 se je v Beogradu sestal CK KPJ in pozval k splošni ljudski vstaji. Praznik je bil uveden 26. junija 1956. V Sloveniji od leta 1991 ta dan ni več praznik. Okolje je širše od tega, ki ga vidimo. Razumevanje razlik, mestnih danosti in zmožnosti nas in kogarkoli, ki prihaja, je enako sprejemanju podobnosti v mariborskem kulturnem življenju, kakršno je. Poznamo se in počenjamo različne programe, najpomembneje pa je, da sodelujemo.

Karolina Babič

@katja, ampak ta »zos« verjetno ni isti; ali je? Mislim, tako NVO kot JZ imajo pri svojem delu resne težave zaradi stalnega odpiranja kulture na rob javnih politik, vendar pa so težave enih in drugih zelo različne. Ali vidiš to kot problem, da npr. zaposleni v JZ ne razumejo problemov NVO, medtem ko svobodnjaki in zaposleni v NVO ne razumejo, da tudi svet JZ ni ravno rožnat? :)

Katja Beck Kos

V vsakem primeru je za sektor bolje, da nastopa skupaj vsaj do svojih financierjev. S tem se nujno zgodi tudi večji pretok informacij, komunikacija, in posledično bolje razumemo izzive in prednosti ter navsezadnje vloge drug drugega. Morda je tukaj glavni izziv, ki odgovarja na nekaj že prej omenjenih izzivov: kakšna je vloga javnih zavodov in kakšna NVO-jev/samosvojnih delavcev v kulturi? Z jasnim določanjem tega morda tudi ne prihaja do neprimerne/napačne apropiacije vsebin s strani javnih zavodov ipd., v smislu, da javni zavod poskrbi za prostore in promocijo, NVO-ji pa za razvoj kvalitativnih vsebin.

Hana Repše

Menim, da je to eden od ključnih problemov. Če bi lahko zagotavljali redne plače – vsaj minimalne, potem verjamem, da bi se več ljudi odločilo sodelovati. A kako do tega? Torej smo spet pri občutku stabilnosti.

Marko Brumen

Ne razumem relevance tega. Peco?

Karolina Babič

Ta stavek daje zanimiv kontekst našemu pogovoru. Sicer pa kaže, da si, Peter, zavzel držo »metadiskurza« v tem skupinskem pogovoru.

Unknown Author

Reply to Karolina Babič (08.07.2022, 14:24): "..."
Da. Za zgodovinski pogled.

Unknown Author

Reply to Marko Brumen (05.07.2022, 10:49): "..."
Mi sodelujemo z vsemi, tako z JZ kot z NVO, pa s podjetji, državo, občino ipd., kar se mi zdi pomembno, saj je jasno iz vseh pisanj, da teče pretok kadrov iz NVO-jev v vse smeri; a tudi ko delajo drugod, Marko, ti na primer v ND, še vedno sodelujemo. Ali pa kdorkoli kjerkoli.

20. 1. 2008

PRVE POUSTVARJALNICE PO OTROŠKI PREDSTAVI ABONMAJA KEKEC

Po otroški predstavi Jajce v sklopu abonmaja Kekec so bile v sodelovanju z Zavodom MARS Maribor, ki se posveča neformalnemu izobraževanju v kulturi, izvedene otroške kreativne delavnice na temo predstave ter navdušile tako otroke kot starše. V naslednjih letih so postale nepogrešljivi del ob obisku tako otroških gledaliških predstav kot tudi koncertov in ostalih dogodkov v sklopu Kulturnega dnevnika.



Poustvarjalnice, 2019

7. 5. 2008

PREMIERA PREDSTAVE BONTON

Predstava
v produkciji
Narodnega doma
Maribor. Režija
Matjaž Latin, igrata
Dunja Zupanec in
Tomaž Gubenšek.

KAROLINA: Kaj pa problemi prostorov? Torej javna kulturna infrastruktura in drugi vidiki prostorskih pogojev za kulturo in umetnost? Marko, ti delaš na tem robnem polju med iskalki prostora in upravljalci prostora. Kaj opažaš glede prostorov, potreb po prostorih na eni strani in kapacitetami na drugi strani? Urška, vaša organizacija uporablja javno kulturno infrastrukturo in tudi izgublja javno kulturno infrastrukturo; ste primer tako dobrega kot manj dobrega sodelovanja med NVO in JZ, kar se prostorov tiče, se mi zdi. Ali pač? Hana, pa vaša izkušnja? In Peter, tudi Kibla svoje prostorske potrebe deloma dobro rešuje v sodelovanju z JZ, konkretno z Narodnim domom, deloma pa ste prepuščeni najemanju na trgu, je tako?

URŠKA: Karolina, **problem prostorov** se mi zdi posledica širšega problema krčenja javnega prostora za neprofitne vsebine, ki je značilen za kapitalistične procese, ki se odvijajo v mestih. Maribor pod sedanjim vodstvom izgublja prostore brezplačnega druženja in neinstitucionalnega kulturnega udejstvovanja. Priča smo tudi temeljnemu nerazumevanju poslanstva nevladnih organizacij s strani občine, saj se jih pretežno razume zgolj kot ljubiteljska, pristočasna združenja in ne tudi kot profesionalne organizacije, ki delujejo neprofitno. Naša organizacija je v Kulturnem centru Pekarna vpeta v precej kompleksen kontinuirani proces uravnavanja odnosov med občino kot lastnico stavb, javnim zavodom kot tehničnim upraviteljem stavb in nevladnimi organizacijami, kolektivi in samozaposlenimi kot avtonomnimi programskimi uporabniki. Ta proces je določen z Upravljalnim modelom KC Pekarna, nastalim leta 2010 na **mednarodni konferenci New Times New Models** in potrjenim s strani Mestnega sveta MOM. Kot prvi tak model v Sloveniji je jasno določil upravljanje prostorov, kot je KC Pekarna, in je teoretično odličen model sodelovanja med občino, javnim zavodom in NVO. V zadnjih dveh letih se je pa pokazalo, da lahko še tako dobri modeli padejo, če se zamenja vodstvo javnega zavoda in/ali MOM-a, ki ima(ta) svoje agende in obstoječe dokumente gladko ignorirata oziroma interpretirata po lastni volji.

Druga zgodba je naša umeščenost v Vetrinjski dvor, kjer je jasno razvidno, da Narodni dom razume vlogo in poslanstvo NVO-jev v družbi in jim tudi nudi široko podporo.

PETER: KIBLA je bazično locirana v Narodnem domu, ki nam je leta 1995, ko smo iskali prostore, edini bil pripravljen odpreti vrata. Večna hvala za to. Naša skupnost je lahko tudi zgled simbioze, ki poteka že 26 let. Bilo je, je in bo učno in poučno potovanje. Ni bilo potrebe po pretiranem ponavljanju. Smo se zmenili, čeprav tudi v različnih intonacijah in z drugačnimi plesnimi koraki. Z recipročnim spoštovanjem dela in dejavnosti. S pomočjo in podporo. Enostavno, včasih bolj,

Hana Repše
Problem prostorov v MB je tudi v tej večnamenskosti. Res je, da ND razume NVO in omogoča aktivnosti v VTR (Vetrinjski dvor) – ampak VTR po mojem včasih zelo poka po šivih in na nek način tudi nima jasne vizije, katero publiko tam želi. Res je, da imamo vsi možnost sodelovanja, a hkrati nima stalne publike, ki bi se udeležila raznolikih dogodkov. Vsaka organizacija prinese svoje. Vidim pa v praksi VTR/ND velik plus pri tehniki, ki si jo lahko izposodimo od ND, in v promocijskih aktivnostih vsebin v VTR, čeprav je morda tudi tukaj še prostor.

Urška Breznik
Morda lahko še Marko kaj več pove o tem, glede na to, da je bil zraven. :)

Hana Repše
Se popolnoma strinjam s celotnim zapisom. Menim, da je velik problem pomanjkanje razumevanja mestnega utripa in življenja ljudi in absolutni manko mestne vizije, ki bi vključevala kulturne dejavnosti kot pomemben element mestne biti.

2008
NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Buckwheat Zydeco.

2008
PRVI ART KAMP V MESTNEM PARKU MARIBOR

Art kamp je samostojen kulturno-izobraževalni družinski festival, ki poteka v času Festivala Lent in se ob vikendih odvija še skozi vse poletje. Sprva je (kot del Parka doživetij) Art kamp v času Festivala Lent poskrbel za kreativne delavnice, predstave, raznovrstna kulturna doživetja in omogočil, da so se predstavili različni mojstri, umetniki in institucije z različnih področij. Leta 2014 so se vsebine Art kampa podaljšale čez poletje pod imenom PoLentni oz. Poletni Art kamp. Art kamp je prepoznan kot trajnostni program EPK Maribor 2012.



Art kamp, 2019

včasih manj. Kot v življenju in z življenjem. Zato je teh 30 let tudi naših 30 let in naših 26 let tudi njihovih 26 let. Četudi so 4 leta razlike, so in smo. Srečno. Poleg prostora v Narodnem domu najemamo prostor KIBLA-PORTAL na Valvasorjevi ulici 40 na Studencih, kjer imamo od leta 2012 največji prostor za sodobno umetnost v Sloveniji. Zahvala zanj gre predvsem Aleksandri Kostič ter tudi Dejanu Pestotniku. Na 2.000 m² je v desetih letih gostil številne samostojne in skupinske razstave, novomedijske in glasbene festivale ter avdio-vizualne in izobraževalne dogodke, mednarodne konference in simpozije, predstavitve in predavanja. Do 13. julija 2022 gostimo Majski salon, letno razstavo Zveze društev slovenskih likovnih umetnikov (ZDSLJ), ki pod naslovom *Modra črta – Od renesanse do novih medijev* združuje 218 umetnic in umetnikov s preko 600 deli in je največja razstava kadarkoli pri nas, gledano tudi zgodovinsko: odkar je bil 1. likovni salon leta 1909 v Mariboru, je preteklo 113 let. Letos obhajamo njegovo 10. obletnico, od leta 2020 je tam baziran tudi KIBLA2LAB kot del Mreže centrov raziskovalne umetnosti in kulture RUK, v kateri sodelujemo z Javnim zavodom Delavski dom Trbovlje in Kulturno izobraževalnim društvom PiNA iz Kopra.

MARKO: Tega raje sploh ne bi komentiral, ker ... prostorov je dovolj. Kar manjka, je »zgolj« razumevanje njihove funkcije, potencialov in dobre volje za sodelovanje s kulturo pri fleksibilni, odprti rabi teh prostorov. Nekaj domišljije, nekaj vizije na strani uradništva. Prazni lokali na Koroški cesti, prazni volumni v bivšem MTT, celotna in toliko bolj sramotna neurejenost odnosov in prostorov v KC Pekarna, neizrabljene kvadrature v Karanteni, vzpon in propad Tkalke, agonija lastništva Casina oziroma Velike kavarne na Glavnem trgu, misteriozna parkiranost objekta na Orožnovi 7, odprodaja doniranega objekta na Ruški cesti, odprodaja Jerajevega ateljeja, neposrečene in nekvalitetne obnove kulturi namenjenih objektov ..., vse to so slike nekega pomanjkanja domišljije in volje, nesposobnosti ustvarjanja pogojev za delo, pa čeprav prehodnih. In spet, na primeru Kible in Narodnega doma, na primeru Vetrinjskega dvora, na primeru Karantene vidimo, da so različni modusi uporabe nepremičnin možni, smiselni in gospodarni. Zakaj jih torej ni več?

PRVI FESTIVAL MARIBOR

Glasbeni september se je leta 2008 preimenoval v Festival Maribor, ki si je med domačimi in tujimi ljubitelji klasične glasbe ustvaril velik ugled. Festival uspešno nagovarja tako najzahtevnejše glasbene poznavalce kot tudi tiste, ki v svet klasične glasbe šele vstopajo. Od leta 2014 je deloval v koproducentnem sodelovanju z Narodnim domom Maribor. Njegovo vsebino je več let krojil avstralski violinist, skladatelj in dirigent Richard Tognetti. Med letoma 2010 in 2016 je Festival Maribor deloval kot samostojna organizacija pod imenom Glasbeno društvo Festival Maribor. Leta 2016 se je kot vodja festivalskega ansambla in rezidenčni glasbenik festivalu pridružil violončelist in dirigent Nicolas Altstaedt. Do vključno leta 2015 ga je vodila Brigita Pavlič, od leta 2016 dalje pa Barbara Švrljuga Hergovich. Od leta 2016 je del festivalskega programa sklop Festival Maribor med otroki, ki je namenjen otrokom in družinam. Od leta 2017 je Festival Maribor ponovno del Koncertne poslovalnice Narodnega doma Maribor. Prepoznan je kot trajnostni program EPK Maribor 2012.



Otvoritveni koncert Festivala Maribor, Haydnova filharmonija, 2019

Glede konference *New Times New Models* pa samo pojasnilo: do nje imam mešane občutke, čeprav sem bil del njene ekipe in eden od akterjev. Zakaj? Zato, ker je bila konferenca zgolj eden od vrhuncev dolgoletnega(!) procesa jako napornih in dotlej brezplodnih pogovorov z Uradom za kulturo MOM glede bodoče ureditve in obnove KC Pekarna. In hkrati je ta konferenca bila zgolj kulisa, pravzaprav stranska, kolateralna pridobitev; nek občinskim strukturam razumljiv in podrejen format, kako dodatno potrditi, preveriti določene rešitve modela so-upravljanja KC Pekarna. Rešitve, ki smo jih v resnici že tako in tako razvili na prej organiziranih skupnostnih delavnicah v okviru tega projekta ter na podlagi večletnega poznavanju kupa praznih bojazni in zadržkov s strani Urada za kulturo MOM, kaj s to »nepremičnino«, v kateri niso videli vsebine. Skratka, s konferenco smo naredili to, kar bi v resnici bila funkcija nekega idealnega Urada za kulturo, ki bi razumel svojo vlogo. In potem ko smo naredili domačo nalogo namesto lastnika in našli rešitve uporabe KC Pekarna po meri lastnika IN uporabnikov, je nekdo nekje v mestnih strukturah ta, na mestnem svetu potrjeni dokument potisnil in predal in poskrbel, da nikoli ni zaživel. Le zakaj?

KAROLINA: Ja, na eni strani imamo sodelovanja NVO-jev z javnim zavodom Narodni dom, ki so v veliki večini pozitivna (četudi so tudi tu verjetno še možne izboljšave), na drugi strani pa je zgodba neuspešnega komuniciranja ter nespoštovanja dogovorjenega med občino, JZ in nevladnimi in neodvisnimi kulturniki v primeru KC Pekarna. In pred nami je nastajajoči center Rotovž, v katerem bi si želeli plodnega sodelovanja med NVO-ji in JZ-ji pri upravljanju tega novega centra. Verjetno bo sodelovanje institucionalne in neinstitucionalne kulture na tem novem primeru pokazalo, koliko in česa smo se na mariborski kulturni sceni (in v političnih logih) naučili v preteklih desetletjih.

Multikultivator

New Times New Models (NTNM) je bil projekt Pekarne Magdalenske mreže v sodelovanju z evropsko mrežo TEH, ki ga je finančno podprla Evropska kulturna fundacija.

New Times New Models je raziskoval modele prakse v razvoju neodvisnih kulturnih centrov, s posebnim poudarkom na:

- a) specifičnih modelih samoupravljanja
 - b) odnosih z zakonskimi organi in zasebnim sektorjem z namenom izboljšanja takih odnosov za izboljšanje kulturnega razvoja v Evropi.
- To je bila osnova oz. izhodišče oblikovanja upravnega modela za KC Pekarna, ki ga je Mestni svet MOM potrdil 2010 in ki je še do danes neuresničen.

Januarja 2010 je Pekarna Magdalenske mreže organizirala mednarodno konferenco NTNM, načrtovali pa so tudi nadaljnje konference na to temo. Objavljen je bil blog in izdana knjiga.

2008

KULTURNO-IZOBRAŽEVALNO SREDIŠČE IN KULTURNI DNEVNIK

Kulturno-izobraževalno središča (KIS) je edini projekt, ki se je ob prijavi Maribora za evropsko prestolnico kulture ukvarjal s kulturno aktivacijo mladih. Postal je izredno kvaliteten kulturni produkt, ki zajema vsebinsko zaključene in samostojne projekte: Kulturni dnevnik, Čitalnico na jasi, Art Kamp in Šolsko umetnost mladih. KIS povezuje programe različnih kulturnih ustanov v skupno programsko knjižico, imenovano Kulturni dnevnik. Namen Kulturnega dnevnika je mladim gledalcem omogočiti stik z vsemi vrstami kulturnih ustanov ter mlade obiskovalce vzgajati v aktivne udeležence kulturnega dogajanja v regiji. Zajema obiske in ogled različnih koncertov, gledaliških in lutkovnih predstav, opere, baleta, plesnih in filmskih predstav ter poustvarjanje v galeriji, muzeju in knjižnici in ogled tradicionalnih prireditev. Kulturni dnevnik je v sezoni 2020/2021 obiskalo 1214 otrok iz 14 osnovnih šol. Prepoznan je kot trajnostni program EPK Maribor 2012.



Kulturni dnevnik, 2019

PETER: Mimogrede, ko omenjaš center Rotovž, v katerega bo umeščena tudi Umetnostna galerija Maribor (UGM), je »zabaven« odgovor, ki smo ga z Urada za kulturo in mladino prejeli na Kiblini prijavo za sofinanciranje Majskega salona: »Izstopa postavka najem specifičnih lokacij, katerega strošek je predstavljen kot izredno visok in se iz naslova projektnega razpisa ne more pokrivati. Projektni razpis je primarno in prioriteto namenjen produkciji umetniških del in/ali organizaciji razstav in v velikem obsegu ne predvideva kritja infrastrukturnih in/ali amortizacijskih stroškov.« Prvič, teh formulacij ni nikjer v besedilu razpisa, ki navaja »upravičene stroške sofinanciranja«, in drugič, na tem mestu sprašujem odločevalce, kolikšni so stroški prostorov ter infrastrukturni in amortizacijski stroški, ki jih Mestna občina Maribor plačuje za UGM na mesečni in letni ravni, ter stroški storitev. Nekdo, ki poda takšno formulacijo na realen stroškovnik Majskega salona, ki seveda vsebuje tudi druge stroške, nima pojma ne o umetniški produkciji NVO-jev ne o cenah, ki jih moramo plačevati, kaj šele o dejanskih stroških celotnega projekta oziroma največje razstave pri nas od pamtiveka, ki so v prijavi projekta navedeni. Naj postrežem še s podatkom, da na letošnjem beneškem bienalu, 59. mednarodni razstavi umetnosti, sodeluje 213 umetnic in umetnikov, na Majskem salonu ZDSLU 2022 pa 218. Gre tudi za mednarodno razstavo in za najpomembnejši pregled slovenske likovne oziroma vizualne umetnosti v zadnjih letih in bi si morali šteti v čast, da se dogaja pri nas. Razstavo bi morali brez besed podpreti ter omogočiti njeno podaljšanje vsaj do sredine septembra, ko se prične šolsko leto, a je zaradi stroškov ne bo mogoče. **Mariborska ozkost in ozkosrčnost ubija.**

KAROLINA: Prav te dileme o prostorskih pogojih za kulturo in umetnost, do katerih smo prišli zdaj ob izteku našega pogovora, slikovito prikazujejo prepad med institucionalno in neinstitucionalno kulturo, o katerem smo se tukaj razpisali. Financerji, ki ne razumejo razlik v izhodiščnih pogojih enih in drugih producentov in potreb, ki iz tega izhajajo, ovirajo tako eno stran kot drugo stran, poleg tega pa še možnosti za plodna sodelovanja med obojimi. Pa spet bi za konec napotila k želji za prihodnost, da v primeru Rotovža (pa še katerega drugega, recimo v primeru KC Pekarna), pričnemo bolj izkoriščati priložnosti, ki jih prav možnosti souporabe prostorov javne kulturne infrastrukture nastavljajo kot »prizorišča« za nova sodelovanja in soustvarjanja javnih, zasebnih, nevladnih in drugih ustvarjalcev našega kulturnega in širšega družbenega življenja.

Hvala, dragi sogovorniki, soustvarjalci in sozapisovalci teh razmišljanj. Katja, Hana, Urška, Peter in Marko, hvala za to odkrito, lucidno in živahno debato. Se vidimo!

Multikultivator

Ja, se popolnoma strinjam, ampak ... širše zgodovinsko gledano, je vedno bilo tako, mar ne? ☺
Jaz se Kiblini vztrajnosti skozi blodnjake razpisne in kulturne birokracije vedno samo čudim; je spoštovanja vredna, po drugi strani pa pogrešam to jasno, uravnoteženo in glasno javno argumentacijo takrat, ko potekajo razprave o sedanjih in bodoči kulturni politiki. Priznam, da mi je angažirana pozicija Pekarne Magdalenske mreže veliko bližja in vidim, da se je zaradi nje marsikaj spremenilo v mariborskem okolju, čeprav kasneje, kot bi si sami želeli. Pa vendar..., se premika.

4. 9. 2008

CAMERATA SALZBURG,
RICHARD TOGNETTI,
DIRIGENT IN VIOLINA

Otvoritveni koncert
prvega Festivala
Maribor.

2009

ZAČETEK IZVAJANJA NALOG IN
PROGRAMOV ZA PROJEKT MARIBOR
2012 - EVROPSKA PRESTOLNICA
KULTURE MARIBOR 2012

KID KIBLA je na pobudo Ministrstva za kulturo RS novembra 2005 pripravila koncept EPK Maribor 2012. Tudi zaradi aktivnosti Narodnega doma Maribor je mesto Maribor pridobilo ta naziv. Narodni dom Maribor je v letu 2009 z Mestno občino Maribor podpisal Pogodbo o financiranju dejavnosti za pripravo in izvedbo projekta Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture in je do 31. julija 2010 izvajal naloge za pripravo in izvedbo projekta. Po tem je te naloge v celoti prevzel novoustanovljeni javni zavod Maribor 2012. Od leta 2014 je Narodni dom Maribor skrbnik nad vsebinsko dediščino in znamko EPK Maribor 2012.

Šli smo skozi čudovita tri desetletja. Bilo je smešno, bilo je huronsko smešno, bilo je pestro, noro, odpiljeno. Tudi turobno, zaskrbljujoče, pa vendar odrešujoče, navdiha polno in predvsem zelo uspešno. Teh 30 let nas je izoblikovalo, nas utrdilo ter nas ogromno naučilo. Mene osebno predvsem tega, da so spremembe edina stalnica našega vsakdana. Ampak če te spremembe škodijo kulturi, ki je temeljni kamen obstoja vsakega naroda, potem jih ne smemo sprejeti. Kajti ljudje smo hecna bitja – šele ob odsotnosti kulture se zavemo, kako pomembna je.

*Alenka Klemenčič,
v Narodnem domu Maribor zaposlena od njegove ustanovitve;
prva poslovna sekretarka Narodnega doma Maribor in producentka
Mednarodnega CIOFF® folklornega festivala Folkart.*

Z Narodnim domom je povezano veliko mojih spominov: prvi koncerti simfoničnega orkestra, ki sem jih slišal kot otrok, nepozabni srednješolski trenutki na rock in jazz koncertih v okviru Festivala Lent, afterpartiji na Minoritih, včasih in še vedno prvi pravi koncerti, na katerih sem nastopil kot solist ali član komorne skupine v okviru Salona glasbenih umetnikov, prva sodelovanja v Simfoničnem orkestru – Mariborski filharmoniji, sodelovanja z vrhunskimi glasbeniki na Festivalu Maribor in še bi lahko našteval.

Hvaležen sem za vse čarobne trenutke in za čudovit partnerski odnos, ki ga imamo pri skupnih projektih. Živeli!

*Nikolaj Sajko,
violončelist, programski vodja cikla Carpe artem,
član Simfoničnega orkestra SNG Maribor*

2009–2012

ČITALNICA NA JASI V MESTNEM PARKU MARIBOR

Čitalnica na jasi je eden izmed programov KIS-a, ki je bil zasnovan zato, da bi promoviral knjige in knjižne dejavnosti. Obiskovalcem vseh starosti je bila med majem in septembrom v Mestnem parku Maribor na voljo raznovrstna literatura. Navduševale so jih tudi pravljичne urice Mariborske knjižnice. Čitalnica na jasi je pod tem imenom potekala do leta 2012, odtlej pa se program nadaljuje v različnih oblikah v okviru dejavnosti Art kampa in Vilinskega mesta ter tudi sicer v Vetrinjskem dvoru.



Bralna plaža, 2018

2009

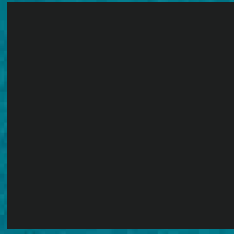
FESTIVAL ŠOLSKE KULTURNE PRODUKCIJE OZIROMA ŠOLSKA UMETNOST MLADIH NA ART KAMPU

Eden izmed programov Kulturno-izobraževalnega središča je namenjen predstavitvi šolskih produkcij širši javnosti, in sicer predvsem gledaliških, plesnih in glasbenih produkcij.

3

Vrata

SPOMINA





Mesto

KOT PRIZORIŠČE

JERNEJA FERLEŽ

Preberem, da je sredi predprejšnjega stoletja pred vhom v hišo v starem delu mesta, ob glavni cesti, nekdo pustil košaro z novorojenim otrokom. Poiščem pretvorbo hišne številke v današnji naslov in se odpravim tja. Mimogrede, zelo blizu Narodnega doma je, a takrat tega še ni bilo. Najdem lokacijo, gledam in se poskušam vživeti. Prizorišče zapustitve otroka. Čeprav ta davna resnična zgodba nima ničesar z mano osebno, se me dotakne in sproži v meni misli. O videzu ulice, o osebi, ki je položila košaro na stopnice – te, ki jih vidim pred hišo, so najbrž še vedno iste. O otroku, o ljudeh, ki so ga našli. Je jokal? O vremenu na tisti dan. O sebi. O mojem očetu, ki ga je njegova mati pustila nekje drugje, prav tako še dojenčka. O zamiku v času, ki dogodka postavlja v kontekst. O današnjih kontekstih. O današnjih otrocih, ki jih puščamo same na drugačen način. Skoraj vedno, ko grem mimo prizorišča davne zapustitve, se sproži nova misel, včasih se pomeša s hitenjem, ki me usmerja h kaki drugi točki v mestu, a prizorišče zapustitve otroka se vsakič vsaj malo dotakne moje poti.

Zamenjani robniki ob promenadi mestnega parka prikličejo sliko iz otroštva. Ata nosi napolitanke, oba jih kar med hojo grizljava. Da bi lažje dosegla, stopim na robnik in vso promenado hodim po njem. Višja sem in počutim se starejša. Ko si otrok, je počutiti se starejši dober občutek. Grizljava napolitanke, primem ga pod roko, kot sem videla narediti mamo. Potem se šele počutim odraslo. Ampak – kje je mama? Zelo verjetno tam, kjer je ponavadi, ko imava z atom čas tavati po promenadi – dežurna je.

Druga slika. Ata me pelje k lekarni Pri gradu. Pozvoniva, pred zaprtimi vrati je zvonček. Okrogla bunkica v okroglem lesenem ohišju. Skozi okroglo kukalo z one strani pogleda okroglo oko. Vem, da je mamino. Odpre vrata in me objame. Ne vem, kako vem, ampak vem, spomnim se, da ji je hudo, da je spet dežurna, midva pa spet sama. Spomnim se, da sem ponosna, da je moja mama dežurna lekarnarka. Spomnim se, da je šla potem študirat in nato delat v šolo, zato da bi imela počitnice in proste vikende. Da ji ne bi bilo hudo, ko

prideva zvonit in kuka skozi kukalo, potem pa ne zdrži, da ne bi odprla vrat in me stisnila k sebi.

S prijateljico se dobiva na vogalu nasproti avtobusne postaje. Pelje me v Melje. Nobenega načrta nimava, samo greva. Pokaže, kje je bila doma, hiše ni več, zdaj je tam večpasovnica in parkirišče izpostave trgovske verige. Pri tej ali oni hiši pove, kdo je v njej stanoval, kje je bila trgovina, kaj se je tam kupovalo. Spomni se, kaj je videla skozi okno. Pelje me nekam v ozadje in mi pokaže prostor, kjer je bil bazen. Sanjalo se mi ni, da je bil tam kdaj bazen. Pripoveduje o kopanju. Malo više pokaže vrtiček, zaplato, kamor je hodila z gospo, ki jo je pazila in je obdelovala ta košček zemlje. Spomni se, kaj je raslo na vrtu. Greva po klančku – tu se je njena sestra vozila s kolesom. Tam je tovarna, prapočelo vseh občutkov. Razlog najinega sprehajanja, na neki način. Poslušam jo, vživljam se, predstavljam si jih, kako čofotajo po bazenu, sučejo kolesa in kupujejo žemlje, medtem ko jaz kaka dva kilometra stran hodim po robniku promenade in gledam oko, ki me s

2009

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Solomon Burke; Keziah Jones.

10. 10. 2009

PREMIERA PREDSTAVE
SVOBODNI ZAKON

Komična predstava v produkciji Narodnega doma Maribor je doživela več kot sto ponovitev in je prejela nagrado žlahtna komedija po izboru občinstva na Dnevih komedije 2010, medtem ko je Tadej Toš na Dnevih komedije 2010 prejel naziv žlahtnega komedijanta po izboru strokovne žirije. Režija Samo M. Strelec, igrata Nataša Tič Ralijan in Tadej Toš.

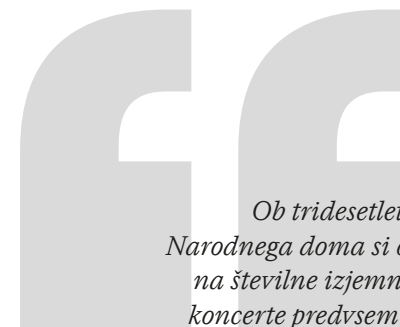


100. ponovitev predstave
Svobodni zakon, 2012

2009

PROGRAMSKO UPRAVLJANJE JAVNE
KULTURNE INFRASTRUKTURE

MOM in Narodni dom Maribor podpišeta Pogodbo o programskem upravljanju z javno kulturno infrastrukturo za objekte: Karantena, Narodni dom, Vodni stolp, Sodni stolp in Dvorana Union. Mestna občina Maribor je javni zavod Narodni dom Maribor s to pogodbo pooblastila za izvajanje programskih in organizacijskih nalog, vezanih na upravljanje omenjenih objektov.



Ob tridesetletnem delovanju Narodnega doma si obudim spomin na številne izjemne in nepozabne koncerte predvsem klasične glasbe in jazza. Za zmeraj mi bodo ostali v spominu: Lalo Schifrin, Valerij Gergiev, Krzysztof Penderecki, Miša Majski, Igor Ojstrah, Dubravka Tomšič Srebotnjak, Marjana Lipovšek, Stephane Grappelli, Paquito D'Rivera, Richard Galliano in številni drugi vrhunski glasbeniki.

Ustvarjalcem programa in organizatorjem smo Mariborčani za glasbene užitke svetovnih mojstrov, ki jih privabijo v Maribor, iskreno hvaležni.

Čestitke za prvih trideset in z najboljšimi željami za naprej!

*Primož Premzl,
Umetniški kabinet Primož Premzl*

slabo vestjo opazuje skozi lekarniško kukalo. Pove mi, kako se me spomni kot otroka, in povem ji, kako se je spomnim jaz. Vsi spomini so povezani s točno določenim prostorom. S prizoriščem dogajanja. Najbolj nazorno jih sproža prav obisk tega prostora, četudi je precej spremenjen. V nekem trenutku se najini spominski utrinki prelijejo v duh časa, kot ga dojema otrok. Njeni spomini se prelijejo v moje spomine. Navežejo se na predstave o gradbenem podjetju, ki je stalo v istem okolju. Vedno znova si ga poskušam predstavljati, ko si ogledujem popolnoma spremenjeni prostor. Preoblikovala ga je cesta, ki pelje nekam daleč, na sever in na jug. Prijateljica, domorodka tega dela mesta, se zgradb sicer spomni, podjetja pa ne. Niso ji pripovedovali o njem.

Predavam o nastanku kavarne in o dogodkih, ki so jo skozi čas zaznamovali. Naštejem jih precej, ko se iz občinstva oglasi ženska in reče: oprostite, pozabili ste enega zelo pomembnega. In navede dogodek iz Jančarjevega romana. Čisto me zmede, ta gospa, saj jaz govorim o dogodkih, ki so se

res zgodili. Ljudje so zgradbo res zidali, nekdo jo je projektiral, res je obstajal. Nekdo, ki je res živel, je kavarno najel in v njej vodil posel. Potem so prišli drugi, sneli dotedanje ime kavarne in ji nadelo novo. Najemniki so se zamenjali. Realni najemniki, ki jih lahko danes najdete na pobreškem pokopališču, če njihovi grobovi niso pozabljeni. Ali če niso pokopani kje drugje. Ne morete vendar dogodka iz romana enačiti z dokumentarnimi dejstvi. On ni zares sedel tukaj. On je tukaj sedel v pisateljevih mislih. Že, že, ampak pisateljeve misli so se, preden so dobile pospešek v njegovi domišljiji in v njegovem talentu, napajale v atmosferi tega prostora, ki ga je najbrž poznal. On sam ali nekdo, ki mu je o njem pripovedoval. Zamislil si ga je kot eno od prizorišč širše zgodbe. To je dogajalni prostor. Prizorišče romana. Preskočim v podobo istega prostora, kot mi ga je opisovala druga prijateljica. Babica jo je na poti s tržnice vsakokrat peljala sem na tortico. Njena mati je tu posedala s prijateljicami, kadile so toliko, one in drugi gostje, da so se skozi dim komaj videli. Vidim jih, čeprav jih nisem nikoli videla. Vidim

2010

ŽIVA DVORIŠČA NA FESTIVALU LENT

Živa dvorišča so sprva zaživela kot del Ane Desetnice na Festivalu Lent, nato so se vzpostavila kot samostojni stalni program, ki je nastal na podlagi več pobud (Gledališča Ane Monroe, knjige Mariborska dvorišča Jerneje Ferlež in po njej posnetega filma Bojana Labovića) ter v sodelovanju z Društvom Hiša!. Program Živa dvorišča oživlja dvorišča in ulice mestnega jedra tako, da nanje ob sodelovanju prebivalcev povabi razne kulturne ustvarjalce. Vsebinsko se prepletajo ulične gledališke predstave, prostorske instalacije, delavnice in neobičajni dogodki. Del programa Živih dvorišč je bil umeščen v EPK Maribor 2012 in je obveljal za trajnostni program EPK Maribor 2012.



Mi, otroci socializma z našega dvorišča, 2020

prijatelja in sebe v istem prostoru – v enem svojih najbolj filmskih spominov. Izklopiva alarmno napravo, kape imava in baterijsko svetilko. Luči ne moreva vklopiti in hladno je. Vse to iz naju naredi podobo vlomilcev. Vlomilcev, ki vlomita, da svetita na razstavne panoje in gledata razstavo. Kulturna gverila.

Tu, se spomnim, so prebirali rezultate žirije, ki je ocenjevala skupinske maske po pustni povorki. Kako smo se stiskali, vsi bolj ali manj našemljeni. Kako smo čakali, če bodo prebrali naša imena. Tu smo nekaj desetletij pozneje kričali, da je konec z njim, ko so nas preletavali helikopterji. Tu je vsakega 11. novembra glasno, veselo in dehteče, 12. novembra zjutraj pa tiho – sliši se bolj ali manj samo potege metel in kolesa smetarskega vozička. Vonjave so še vedno tam. Mimogrede, vonjave so odlične sprožilec spomina. V razmiku nekaj let na ta prostor večkrat odločno zakoračijo delavci in berejo stavkovne zahteve. Na silvestrovo tu pokajo petarde, ognjemeti razsvetlujejo mesto, pesem je vse manj ubrana. Polnočni poljubi so daljši od drugih. In drugače dišijo. Tu, na tem mestu. Kaj bi bilo, če bi ognjemet pokal istočasno s helikopterji nad demonstracijami? Bi prizorišče preneslo takšno mešanje žanrov? Ni mu treba, še nikoli se niso dogajali hkrati, še nikoli nismo bili priče taki kakofoniji.

Moji spomini, spomni drugih, pripovedovanja in utrinki iz branj se prerivajo ter spremljajo vsak premik skozi mesto. Tu so Živa dvorišča priredila

čarobno gledališko predstavo – kako smo se trudili, da bi videli. Dvorišče je ljubko in majhno, nas pa je bilo po lentovsko veliko. Tu sem z nekom gledala film, tam sem se z nekom drugim držala za roko, tu sem s prvorojenko gledala lutkovno predstavo, tam sem nakupovala solato, tu mi je mama kupila žemljo in hrenovko. Tu sem pod nujno iskala stranišče. Na tem balkonu je Vrišer kot otrok opazoval Maistra kot odraslo osebo. Tam sta se Milli in prijateljica pustili fotografirati. Tu smo pričakali začetek prestolnice kulture. Zelo je zebló. Tam smo stali v vrsti za krompirček z majonezo in zobotrebcom. Tu sta bila še sto let nazaj konjski hlev in svinjak, zadaj na dvorišču pa kovačija in lopa za podkovanje konj. Odtis podkve se je ohranil na nenavadnem mestu. Sem me je mama jemala s seboj na koncerte klasične glasbe. Pred mano je sedel sošolec, ki je pozneje postal violinist. Meni je ostalo kvečjemu nekaj občutka za ritem in zven besed. Tu sta brata igrala tenis, ko je žena enega od njiju na drugem koncu mesta, na drugem pomembnem prizorišču, rojevala. Tu sem poslušala koncert – ne vem, če so oni na odru res skakali ali je to samo v njihovem imenu. Vsekakor vem, da sem takrat toplo mislila na nekoga, ki je bil panker, delal pa je v tovarni. Tam smo plesali, tam smo jedli žabje krake, tam sva s hčerko dvignili kamen in gledali, kaj vse miga na zemlji pod njim. Tu sem zaznala vonj lipe, ki me še vedno spomni na majsko ljubezen. Tule me je nadirala kar preko ceste. Tu sva vsako jutro skoraj molče skupaj brala časopise. Slike se menjavajo, ko se gibljem po mestu, ko grem po kruh, ko hi-

tim v službo, ko grem tako rekoč kamor koli. Vsak košček je prizorišče, vsak košček je izhodišče za občutek, misel, spomin. Če ima prostor vonj, je spomin še močnejši.

Večina prizorišč in večina spominov je osebnih. Oziroma – prizorišča so sicer lahko javna, veliko jih je, ampak kar presega njihovo materialnost, je osebno. Osebni občutki in spomini jim dajejo dimenzijo, da se iz ploske slike ali votlega prostora spremenijo v prizorišče. Brez tega so samo materialna dejstva. Ko se napolnijo s človekovo izkušnjo, pridobijo potencial, da postanejo kraj, prizorišče. Da se pretvorijo v prostorski okvir spomina. Prav ta razlika je skrita v težko prevedljivi majhni, a bistveni distinkciji med pomenoma angleških besed *space* in *place*, ki sta del vseh antropoloških definicij in razprav o prostoru. Medtem ko prvi označuje koncept prostora kot materialnega dejstva, drugi vključuje človekovo izkušnjo, občutke in pomene. Prevajamo ju kot prostor in kraj, a v dejanski rabi beseda prostor v slovenščini pogosto zaobjame oba pomena. Prostor pač samo je, urbani prostor seveda je, ker ga je oblikoval človek. Ampak šele ko ga naseli z izkušnjami in ga kot takega pomni, dobi pomen. Najprej za posameznika. Nato se skozi preplet osebnih izkušenj, dogovorov o skupni rabi in strokovnih odločitvah različnih deležnikov oblikuje pomen krajev za skupnost. Ob njih se oblikujeta navezanost na prostor in prostorska identiteta. Prostor, ne da bi imel sam po sebi ta namen – imeli so ga kvečjemu tisti, ki so ga oblikovali –, sooblikuje naša

2010

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim:
James Blood
Ulmer (ponovno leta 2021); Fred Wesley; Shibusa
Shirazu Orchestra;
Matt Bianco.

2011

FESTIVAL ULIČNE PREHRANE
SLADOLENT NA FESTIVALU LENT

Prva tovrstna prireditev v Sloveniji je z dobro hrano, kuharji in chefi postala sestavni del kreativne in multikulturne ponudbe Festivala Lent. Za prvo sladolentno predstavo pod šotorsko kupolo mariborskih Benetk, ki je potekala pod okriljem EPK Maribor 2012, so vrhunski slovenski chefi ustvarili 14 novih slovenskih jedi, primernih za ulično prehrano. Sladolent se je nato preselil ob Vodni stolp in je bil festivalska stalnica vse do epidemije.

2011

PRIZORIŠČE ELEKTRONSKE GLASBE
CREATIVE UNDERGROUND V KINU
UDARNIK NA FESTIVALU LENT

življenja. Nas kot osebe in nas kot dele skupnosti.

Kevin Lynch v znameniti knjigi *Podoba mesta* (*The Image of the City*) piše, kako naša mentalna slika urbanega prostora nastaja skozi vidne elemente, denimo zgradbe, ceste, parke, zvonike. Elemente podobe mesta kategorizira kot poveza-ve, robove, predele, vozlišča in poudarke. Ti so kot nekakšna vizualna in mentalna oprijemališča, nekakšni kažipoti v prostoru. Sredstvo za ustvarjanje osebnega zemljevida v naših glavah. Ta oprijemališča delajo prostor znan, domač, hkrati pa omogočajo orientacijo v njem. Ko urbanisti – tudi Lynch je bil urbanist – načrtujejo mesta, je to gotovo pomembno. Ne morejo seveda vedeti, kako bomo na prostore, na izstopajoča oprijemališča in na manj vidne koticke obešali izkušnje, kako točno bomo vanje umeščali svoja bivanja. Ne morejo točno vedeti, kod bomo hodili, in z nami vred ne morejo vnaprej predvideti, kje bomo kaj izkusili. Lahko pa se trudijo oblikovati prostore tako, da nam bo prijetno, da bodo poti logične, da bo prostor pregleden, da se bomo v njem znašli. Oblikujejo ga z mislijo na celoto in hkrati s pozornostjo na posamične dele. Mesto je namreč sestavljanka nešteti zaporedij. Ko ga odkrivamo in doživljamo, gre pravzaprav za osvajanje delčka za delčkom, prostora za prostorom. Urbanisti jih urejajo zato, da se bomo imeli kje potopiti v ho-deče, vozeče, plešoče, govoreče množice in da se bomo kdaj drugič imeli kam umakniti pred njimi in biti sami, umirjeni. Lahko načrtujejo celo tako, da nekaj površin pustijo nedefiniranih in jih pre-

pustijo nam, da na njih spontano uhodimo naj-ljubše poti, oni pa jih označijo šele, ko se že izka-že, kje jih bomo ubrali. Prijateljica jezikoslovka mi je omenila, da se na podoben način, po principu samouhojenih poti, spreminja tudi jezik. Prostor in jezik imata sploh precej skupnega, se mi zdi.

Urbanisti in varuhi dediščine nam lahko prip-ravljajo, a tudi ohranjajo prostore, ki nas bodo očarali, presenetili, delali zadovoljne, gradili našo identiteto. Lahko jih poskušajo narediti take, da se bomo nanje navezali. Tudi če se jim ne bo čisto posrečilo, se bomo navezali, mogoče na drugačen način. V ta prostor smo pač postavljeni, z njim vzpostavljamo odnos, sicer nas ni. Skoraj gotovo se nas bo dotaknilo, ko bodo hoteli kaj podreti, kaj dograditi, kaj spremeniti. Vajeni smo starih oprijemališč in na neki način jih bomo pogrešali – tudi če bo prostor poslej lepši in bolj funkcion-a-len. Pestovali bomo spomine in osebne izkušnje iz nekdanjih prostorov. O njih bomo pripovedova-li zanamcem, hkrati pa bomo uporabljali na novo urejene in se postopoma nanje privajali. Naši za-namci bodo skozi svojo izkušnjo najprej spoznali prav te nove prostore in bodo, ko se bodo ti nekoč spet spremenili, cikel spominjanja in pestovanja v naslednjem generacijskem zasuku prenašali na svoje zanamce. Najbrž. Upajmo.

Ko je Ana Svetel pred leti pisala o novi ograji okrog njene nekdanje osnovne šole, sem se zdrzni-la, kako podobno naju je to prizadelo. Ko je sredi karantene zapisala, da se v času omejitev gibanja

požvižga na urejene parkovne poti in taca kar po travi, sem se začudila, s kako podobnimi občutki lomastiva po istih poteh, čeprav večino časa niti ne živiva v istem mestu. Ko je pisala o tem, kako si ljudje kraje udomačimo tudi skozi poimenova-nja, sem pomislila, kako tudi uradna in neuradna imena urbane prostore spreminjajo v kraje s po-meni, nakopičenimi izkušnjami in naposled spo-mini. Spomnila me je, kako rada imam od nekdaj Lekarniško ulico v Mariboru. Morda zato, ker je ozka, slikovita in samotna. Morda zato, ker se je točno tam zgodila predstava Živih dvorišč, ki sem jo omenila na začetku, morda zato, ker je moja mama, lekarnarica, ko sem bila še deklita, kukala vame skozi tisto okroglo kukalo dežurne lekarne Pri gradu. Ne vem, zakaj, ampak rada grem po ne-pompozni ozki Lekarniški. Rada imam moškega, ki ure in ure stoji ob njenem vhodu z Glavnega trga in je videti kot kakšen samooklicani ulični portir. Rada ga imam, čeprav zaradi njega včasih ne grem po tej ulici, ampak po oni drugi, ki je tej vzporedna, a veliko bolj obljudena. Rada razmi-šljam, zakaj se ji reče tako, če pa tam sploh ni več nobenega lokala, kaj šele lekarne. Pobrskam in najdem. Všeč mi je, da ima ta zakotna ulička sredi mesta točno takšno ime. Tudi njeno ime mi jo dela ljubo. Če bi se naenkrat preimenovala, de-nimo v Ozko ulico ali Najljubšo stezo, se mi ne bi zdelo prav.

Nenavadno pa je, da me ne bi navdušilo niti, če bi jo uredili. Zamenjali tlake, prenovili fasade, popra-vili okrušene hišne vogale. Vem, da je protislovno,

2011

PRVIČ LENTANJE NA FESTIVALU LENT

Obisk Festivala Lent je za vsakogar posebno doživetje in poskrbi za občutje, ki ga povzema beseda »lentanje«, ki so jo organizatorji predstavili na festivalu leta 2011. Na Festivalu Lent so tako gledalci kot nastopajoči aktivni udeleženci najprijetnejše zabave v mestu, na kateri vsak lenta po svoje, a vendar vsi lentamo skupaj. Za nekoga je lentanje prvi poljub, za druge doživetje nečesa novega, norega, enkratnega. Lentanje so velike zvezde na odru in male zvezdice na nebu. Lentanje so unikatne zgodbe, ki jih doživljajo obiskovalci in nastopajoči na festivalskih prizoriščih, dvoriščih, ulicah, v parku, ob Dravi, po Lentu in po vsem mestu.

2011

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Uwe Kropinski & Jamaaladeen Tacuma; Cyro Baptista; Jimmy Cliff; Trilok Gurtu; Ebo Taylor.

8. 10. 2011

PREMIERA PREDSTAVE
MAKS SEKS ŠOP

Predstava v produkciji Narodnega doma Maribor. Režija Samo M. Strelec, igrata Jagoda Kralj Novak in Gojmir Lešnjak Gojco.

ampak načete zgradbe me na neki, morda malo bizaren način navdušujejo. Zdi se mi, da so take, načete, zares pristne. Da iz njih dihaajo obdobja, ki so jih preživele. Obdobja, ki so razsežnejša od dob naših posamičnih življenj. Tudi, če smo dolgoživi. Del njihovega obstajanja je tudi očitno minevanje. In hkrati je v njih neki ne povsem predvidljivi potencial. Redko si drznem povedati, da razmišljam tako. Bojim se, da bi me lastni kolegi čudno gledali. Zato je bilo odrešujoče, ko sem prebrala misel Miloša Kosca, da se mu zdijo ruševine in propadajoči objekti navdihujoči, ker sprožajo različne misli o izgubljeni preteklosti in alternativnih prihodnostih. Končno misel nekoga, ki se v nenavadni naklonjenosti propadajočemu sklada z mojo. In s fotografijami Bojana Golčarja. A šele ob Koščevem besedilu, skozi njegov namig, sem dojela, da je alternativa, zaradi katere bi se preнове moje ljube Lekarniške morda vseeno razveselila, povezana s spontanostjo, z določitvijo rabe skozi soglasje, skozi mnenja ljudi, ki prostor zares uporabljajo in bodo vanj voljni odtiskovati svoje stopinje in izkušnje tudi po tem, ko bo polikana. Nove izkušnje ob starem imenu ulice. Všeč bi mi bilo, če bi se kdo čez nekaj generacij, podobno kot se zdaj jaz, vprašal, zakaj pod milim nebom se tej ulički reče Lekarniška. In bo poiskal vir, ki mu bo to pojasnil. Prešine me: kakšen bo ta vir čez sto let? Bo analogen, bo, kar je verjetneje, digitalen? Bo mogoče kar vgrajen v zanamce? Bo na priklic? Kakšen bo ta priklic? Bo ulica še tu? Bo živel kdo, ki ga bo zanimalo, zakaj se ulica imenuje, kakor se? Se bo še imenovala enako?

Mesto je torej ultimativno prizorišče. Načrtovano, spontano, nehoteno – različno. V vsakem primeru je prizorišče naših življenj – hitenj, upočasnitev, srečevanj in samot. V vsakem primeru je tudi prostor, kjer se sprva premišljeno, potem pa vse bolj spontano, skoraj na pamet, premikamo od točke do točke, od prizorišča do prizorišča. Naveže nas nase, ne nujno samo v dobrem, ampak na vsak način nas naveže. S premiki, vsakodnevni in tistimi redkejšimi, posebnimi, tkemo mrežo srečanj, naši odnosi in naše obveznosti pa po drugi strani določajo naše premike. Urbane prostore, tiste zasebne in tudi javne, dojemamo kot svoje in redko razširimo misel v zavedanje, da je vsak prostor naš samo v nekem obdobju. V drugih obdobjih je bil isti prostor in še bo prostor drugih ljudi, prednikov in zanamcev. Kar nam seveda nalaga odgovornost, da ga rabimo, oblikujemo in ohranjamo na smotrne načine.

Po mestu se pravzaprav vedno gibljemo kot posamezniki. Kaj je torej tisto, kar iz nekaterih prostorov naredi ne le prizorišča posamičnih izkušenj, ampak tudi prizorišča dogajanja skupnosti? Prostore srečevanj, praznovanj, predstav, protestov. Najbrž se taka srečanja največkrat zgostijo v prostorih, ki so bili za to predvideni in oblikovani. Dvorane, stadioni, trgi, lokali, kopališča, igrišča, pokopališča, trgovine ... Nekaj pa je tudi takih, ki zgostitve pritegnejo redkeje in manj pričakovano. Zdi se, da je njihov šarm nekoliko drugačen, vsaj zame pa je zaradi spontanosti in izjemnosti močnejši.

Prizorišča skupnosti so tako v zaprtih prostorih kot tudi na prostem. O njih lahko razmišljamo v širšem in v ožjem pomenu. Če so v širšem pomenu prizorišča skupnosti vse – od nakupovalnih centrov do športnih stadionov in parkov, so v ožjem smislu to prostori, kjer se odvijajo organizirani kulturni dogodki. To poimenovanje je sicer nerodno, saj neizbežno sproži potrebo po razmisleku o tem, kaj razumemo kot kulturo. Tudi ta ima lahko širši in ožji pomen in najrazličnejše konotacije. A to bi razmislek ta hip morda odpeljalo predaleč. Prizorišča v tem kontekstu razumimo v ožjem pomenu – kot prostore zgoščevanj zaradi skupinskega doživljanja, pogojno rečeno, kulturnih vsebin. So mestni trgi, ulice in dvorišča pa tudi predmestne jase in platoji pred gasilskimi domovi prizorišča, enakovredna koncertnim, gledališkim in kino dvoranam? Gotovo niso enaka, zelo drugačna so. Zaradi številnih dražljajev od obiskovalcev terjajo več osredotočenosti, hkrati pa ob neizbežnih zvočnih intervencijah ponavadi ponujajo mikavnejšo, širšo in manj predvidljivo vizualno kuliso. Na neki način dajejo dogajanju širši kontekst, drugače ga umeščajo. Trgi, promenade, obrežja, celo ceste niso namenski prostori gledaliških, filmskih, lutkovnih in glasbenih dogodkov. Lahko pa to za krajši čas postanejo. In ko se to zgodi, je občutek obiska dogodka poseben. Ne samo zaradi zvokov, vonjev, vremenskih vplivov in slikovitosti, ki se vmešavajo v doživljanje, ampak tudi zato, ker so to prostori, na katere so že obešeni naši predhodni spomini in izkušnje iz povsem drugačnih okoliščin. Ko se ti občutki

2012

MARIBOR 2012 – EVROPSKA PRESTOLNICA KULTURE

V letu EPK Maribor 2012 je potekal 20. Festival Lent, največji do takrat in največji posamični festival v okviru EPK, čeprav ne v tolikšnem obsegu, kot je bilo predvideno v prijavi za prestolnico kulture, poslani v Bruselj. Festival Lent je bil eden najodmevnejših programov EPK. Izveden je bil tudi celotni predvideni program KIS-a, s programi Kulturni dnevnik, Art kamp in Čitalnico na jasi. V sklopu EPK je bil po premoru ponovno izveden festival IZZVEN, ki je bil ob JazzLentu edini jazzovski festival v Mariboru, ter cikel Novi jazz v Narodnem domu. Tudi Orkestrski in Komorni cikel sta bila pomembna programska segmenta EPK, prav tako pa so bili z EPK vsebinsko povezani tudi ostali programi Narodnega doma Maribor v tistem letu.

22. 6. 2012

PRVI ZBOROVSKI BUM

KIS je v sodelovanju z Zavodom za šolstvo RS zasnoval in izvedel projekt Zborovski bum, ki je združil pevske zборе iz 35 osnovnih šol. Na Trgu Leona Štuklja je 1433 otrok hkrati odpelo 12 pesmi. Ta otvoritveni dogodek Art kampa in Festivala Lent je spremljal tedanji predsednik države, Danilo Türk. Leta 2013 se je dogodek razširil na nacionalno raven: petje 4744 otrok iz 154 slovenskih osnovnih šol se je odvijalo na stadionu Ljudski vrt Maribor. Od leta 2013 Zborovski bum poteka vsako drugo leto.

2012

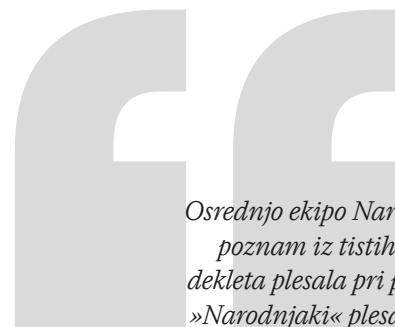
NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Erik Truffaz; Tigran Hamasyan; Marc Ribot; The Skatalites; Macy Gray.

premešajo, se dimenzije doživljanj razširijo. In take, večdimenzionalne, so nekako pristnejše. S sabo nosijo dimenzijo nepričakovanega, nenačrtovanega, spontanega. Izjemne so in zato drugače očarljive. Tudi nepredvidljive. Morda bo zapihal veter, morda se bo vsula ploha. Lahko da bo mimo peljalo glasno vozilo. Morda bodo ptice prav takrat glasno označevale svoj teritorij – to baje počnejo, ko čivkajo. Ne gre za veselo petje in vajo ptičjih glasilk, še manj za razveseljevanje ljudi, za označevanje prostora gre, pravijo ornitologi. Morda bomo ob poslušanju operne arije ali predstave uličnega gledališča ujeli prepir iz bližnjega stanovanja, morda bo kdo, da bi preglasil dogajanje, dal domači radio na ves glas. Skoraj zagotovo bo zalajal kak pes. Morda bo zadišalo iz pravkar razcvetene lipe ali pa se bo ob nizkem pritisku začutilo vonjave iz okoliških greznic in sifonov. Mesto je preplet vseh teh dogajanj, in če se povezujejo na nepričakovan in ne povsem načrtovan način, je v tem nekaj vznemirljivega.

Čisto posebni pa so kot prizorišča poljavni ali celo zasebni prostori. Koncert v dnevni sobi, lutkovna predstava na dvorišču, gledališka predstava v zapuščeni tovarniški hali ... Vsem prej naštetim dimenzijam doživljanja se tu pridruži še draž vstopa v nekakšno intimo. Izjemnost dovoljenega vstopa v prostor, v katerega nepovabljeni ne moremo. Občutek posebne dobrodošlosti in s tem posebne odgovornosti – do dogodka, do gostitelja in do prizorišča.

Vse to je mesto. Je prostor in je kraj. Meščani smo hkrati posamezniki in del skupnosti. Prostori, ki jih naseljujemo, in kraji, ki jim nalagamo svoje izkušnje, spomine in pomene, so naša ultimativna večnamenska prizorišča. A tudi prizorišča tistih, ki so živeli pred nami, in onih, ki šele pridejo. Kot zapiše Lynch: *Mesto nam vsak trenutek ponuja več, kot more videti naše oko in slišati naše uho. Prizorišča in vedute čakajo, da jih raziščemo.* Pravi, da je v mestu enako pomembno tisto, kar je dinamično, in tisto, kar je statično. In v tem prepletenem spektaklu nismo zgolj opazovalci, v njem sodelujemo, ko se skupaj z drugimi udeleženci gibljemo po njem. Mi smo tisti, ki prostore nadgrajujemo v kraje.



Osrednjo ekipo Narodnega doma Maribor že dolga leta poznam iz tistih lepih časov KUD-a Študent, ko smo dekleta plesala pri plesni skupini Magra, medtem ko so »Narodnjaki« plesali pri folklori v Akademski folklorni skupini KUD Študent. To so bila zlata osemdeseta, ko smo se skupaj vozili na gostovanja. »Šofi, vozi!« in smo šli. Lušno je bilo.

Čez čas smo postali sodelavci. Starejši, bolj zreli, a še vedno strastni, ko gre za umetnost in kulturo v mestu. Kulturni dnevnik, Art kamp, Festival Lent ..., sami dogodki, kjer srčno in predano sodelujem in sem zelo hvaležna, da sem lahko del osrednjega dogajanja v našem mestu. Ko v okviru Platforme želimo koprodukcijsko sodelovanje in rezerviramo Mali oder ali dvorano v Vetrinjskem dvoru in prejmem odgovor, da »ni problema«, sem zelo zadovoljna. No, saj včasih so tudi kakšni problemi, da ne bo pomote. Ampak se zmenimo. Brez zamer in z veliko mero optimizma. Kar največ šteje.

30 let je odličen jubilej. Naj se sliši in odmeva, da ekipa dobro dela!

Čestitke vsem!

Mojca Kasjak, samostojna ustvarjalka na področju kulture, plesalka, koreografinja, plesna pedagoginja, umetniška voditeljica festivala Platforme sodobnega plesa

2012

**FESTIVALSKO VSTOPNICO
»POPOTNI LIST« NADOMESTI »LENTA«**

2012

**MARIBOR - SVETOVNO MESTO
FESTIVALOV IN PRIREDITEV 2012**

Maribor od Svetovnega združenja festivalov (International Festivals and Events Association) prejme naziv svetovno mesto festivalov in prireditev 2012 (IFEA 2012 World Festival and Event City). Maribor se je s tem postavil ob bok mnogo večjim mestom, kot so London, Sydney, Dubaj, Reykjavik, Edinburgh, Nica, São Paulo, Ottawa, Rotterdam in Moskva.

27. 9. 2012

**PREMIERA PREDSTAVE
UBEŽNICI**

Predstava v produkciji Narodnega doma Maribor. Priredba in režija Nenni Delmestre, igrata Maja Blagovič in Vladimir Jurc.

2012

**DOKUMENTARNI VIDEO
TISTI DNEVI V LETU**

Tisti dnevi v letu je dokumentarni video o spominu na poletje, na brezskrbnost in lahkotnost, je zgodba o srečevanju, druženju, o izgubljenih priložnostih ter hkrati video zaznamek 20. edicije festivala, kot ga je videla in doživela ekipa Življenja na dotik, programskega sklopa EPK. Projekt je EnaBanda (tedaj društvo Smehomat) izvedla v sodelovanju z EPK Maribor 2012. Scenarij in režija Nina Cijan.



Lumina, 2019, Igor Unuk

Kwartet Dover, 2020, Dejan Bulut





Svet' večer, 2020, Dejan Bulut



Nedeljski koncert v Mestnem parku, 2020, Igor Unuk







Anders Lind: Črte, 2020, Dejan Bulut



Zborovski BUM, 2017, Dejan Bulut



100 bobnarjev s Sokijem, 2021, Janez Klenovšek



Hiter pogled v

PROGRAMSKO KNJIŽICO

MARKO KOŠIR

Glasbeno življenje v Mariboru spremljam že od začetka 60. let 20. stoletja. Po spominu in naključno sem izbral šest simfoničnih in šest komornih koncertov. Ni me vedno vodila samo vrhunska kvaliteta, temveč tudi pomen koncerta za mariborsko kulturo pa povezava tujih umetnikov s Slovenijo in slovenskimi umetniki. Včasih pa tudi primerjava iste vrste glasbe iz različnih časovnih obdobj. Pri pisanju sem se izogibal teoretiziranju. Preprosto pišem o koncertih, kot sem jih doživljal.

Tako sem za začetek izbral *Božični gala koncert*, ki je bil 15. decembra 2000 v Veliki dvorani SNG. Zvezda večera je bil mednarodno priznani argentinski dirigent, skladatelj in pianist Lalo Schifrin. Program koncerta je bil priložnostno obarvan, vendar skrbno pripravljen. Na koncertu je Schifrin z Alešem Avbljem sodeloval tudi kot pianist.

Za programski list je Schifrin povedal, da je dirigiranje študiral pri Marianu Drago na univer-

zi v La Plati, kjer deluje dirigentska stolica, ki jo je ustanovil Mariano Drago in je prva te vrste v Južni Ameriki. Mariano Drago ni nihče drug kot Mariborčan Drago Mario Šijanec, ki je zaradi neupravičenih očitkov o kršitvi kulturnega molka (beri nevoščljivosti nekaterih dirigentskih kolegov) leta 1945 zapustil Slovenijo in nadaljeval svojo umetniško pot v Italiji in Argentini, kjer je postal eden vodilnih južnoameriških dirigentov in vodilni pedagog. Tako je bil Schifrin neposredno povezan s slovenskim umetnikom. Vendar to še ni vse. Venezuelski umetnik, danes svetovna dirigentska zvezda Gustavo Dudamel, je imel učitelje, ki so vsi po vrsti študirali pri Šijancu v La Plati. Tudi Dudamel je torej preko svojih učiteljev povezan s slovenskim dirigentom Šijancem.

Schifrin je Maribor obiskal še večkrat in pripravil nekaj odličnih koncertov z Mariborsko filharmonijo.

Za mariborsko kulturno življenje je bil pomem-

ben koncert ob 100-letnici smrti Giuseppeja Verdija v Veliki dvorani SNG 11. maja 2001, ko je Mariborska filharmonija s solisti in zborom Ivan Goran Kovačić iz Zagreba izvedla njegov *Requiem*. Verdijev *Requiem* se zaradi zahtevnosti redko znajde na našem koncertnem odru, podobno kot tudi Beethovnova *9. simfonija*. Odkar obiskujem koncerte, sta bili ti dve mojstrovini v Mariboru izvedeni po trikrat. Da bi posebej poudarili pomen obletnice Verdijeve smrti, je bil za dirigenta izbran v Mariboru rojeni Marko Letonja, mednarodno uveljavljeni in takrat in še danes eden najboljših slovenskih dirigentov. Kvartet solistov je bil mednarodno priznan. Za izjemno zahteven tenorski part so pridobili zvezdnika Francisca Araizo, nadalje sopranistko C. M. Lapponi, nekdanjo Karajano-vo wagnerjansko sopranistko Dunjo Vejzović, ki je tokrat pela mezzosopranski part, in odličnega basista Neda Bartha. Žal sta bila Lapponijeva in Araiza indisponirana, kar je močno okrnilo kakovost izvedbe. Tako je moja ocena za ta koncert dobro. Vendar je treba Letonji priznati, da

2015

**FOLKART POD VISOKIM
POKROVITELJSTVOM
ORGANIZACIJE UNESCO**

CIOFF® folklorni festival Folkart je ob svoji 25. obletnici potekal pod visokim pokroviteljstvom organizacije UNESCO in njegove generalne direktorice Irine Bokove. Bil je prvi in edini tovrstni festival na svetu, ki je bil deležen takšnega priznanja.



Folklorna skupina Nove Zelandije, 2010

2015

**VETRINJSKI DVOR V UPRAVLJANJU
NARODNEGA DOMA MARIBOR**

Mestna občina Maribor je javni zavod Narodni dom Maribor pooblastila za izvajanje programskih in organizacijskih nalog, vezanih na upravljanje objekta Vetrinjski dvor, poleg ostalih objektov. Namenjen je kulturnim vsebinam, ki se nanašajo predvsem na dejavnost ateljejskega in ateljejsko-rezidenčnega področja, ter kulturnim dejavnostim kulturnih in drugih organizacij, ki so v javnem interesu.

je skrbno pripravil orkester in zbor, ki sta svojo nalogo zelo solidno opravila.

V Dvorani Union so 11. novembra 2001 koncertirali Münchenski simfoniki, vodil jih je Clemens Magnus, solistka v Brahmsovem violinskem koncertu je bila Arabella Steinbacher. Druga točka koncerta je bila Berliozova *Fantastična simfonija*. Tone Žuraj je 20. novembra 2001 v *Večeru* koncert ocenil kot odličen. Ni pa opazil, da je na mestu malega klarinetista¹ sedel prvi klarinetist Mariborske filharmonije, Srečko Kovačič. Berlioz je to vrsto klarinetista uporabil za posebne učinke. Zgodba je taka: münchenki klarinetist si je na potovanju v Maribor pokvaril želodec. Že spotoma so Münchenčani iskali zamenjavo, a so jo našli šele v Mariboru v Kovačiču. Kovačič je 9. aprila 1999 isti part igral, ko je to simfonijo izvajala Mariborska filharmonija. Nemški kolegi so Kovačiču izkazali priznanje še na odru ob koncu koncerta.

25. januarja 2006 je v Dvorani Union gostovala Kraljeva flamska filharmonija iz Antwerpna. Odlični belgijski glasbeniki so pod vodstvom sijajnega belgijskega dirigenta Philippa Herrewegha izvajali Webrovo uverturo *Preziosa*, Mozartovo *Simfonijo št. 39, KV 543* in *Drugo simfonijo* Roberta Schumanna. Herreweghe je na koncertu pokazal, kako lahko dirigent z zgolj dobrim orkestrom pripravi vrhunski umetniški dogodek. Herreweghu zelo ustrezajo skladbe poznega klasicizma in zgodnje romantike, je pa tudi specialist za barok, s poudarkom na J. S. Bachu. Sodi med najboljše evropske dirigente in je dobrodošel gost pri mnogih velikih orkestrih.

Koncert mi je ostal v spominu po odlično odigranih simfonijah Mozarta in Schumanna.

Naslednji koncert je komorni. Kvartet Hugo Wolf je 31. maja 2007 v Dvorani Union med

Kadar koli sem nastopil ali prisostvoval koncertu v Mariboru, sem imel vsakič občutek, da sem del 'familije'. Spomnim se samo, kako smo se z Orkestrom Slovenske filharmonije zmeraj veselili gostovanja v Unionski dvorani, saj so tako organizatorji kot tudi publika zmeraj znali narediti tisti korak več, ki da slutiti, da na odru nisi več sam. To pa je tudi največ, kar si lahko tisti trenutek želiš. In tudi zaradi tega se veliko glasbenikov vedno znova vrača v Maribor.

Marko Letonja,
dirigent

60 let koncertne poslovalnice Maribor, 2006

¹ Mali klarinet s cvilečim glasom, ki oponaša glas Berliozove ljubice Henriette Smithson.

2015

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Tony Allen; Medeski Martin & Wood; Manu Katche; Bill Evans; Uriah Heep.

2015

PRVO VILINSKO MESTO

Vilinsko mesto predstavlja najboljšejši koprodukcijski projekt Vetrinjskega dvora, ki je nastal, da bi se v prazničnem decembrskem času v mestno jedro naselil živahni utrip. V letu 2014 je bil kulturni program prvič organiziran kot festival v koprodukciji z društvom Hiša! in v sodelovanju z Zavodom Mars Maribor ter številnimi drugimi organizacijami in posamezniki. Narodni dom Maribor skozi Vetrinjski dvor v projektu deluje kot krovni producent, ki skrbi za koordinacijo programa in izvedbe skupnega programa ter enotno promocijo posameznih dogodkov pod skupnim in prepoznavnim imenom Vilinsko mesto ter zagotavlja večino potrebnih finančnih sredstev za izvedbo programa.



Sprehod z bajko o svetlobi, 2017

drugim izvajal deli v Slovenj Gradcu rojenega skladatelja Huga Wolfa (1860–1903): *Intermezzo v Es-duru* in *Serenado za godalni kvartet v G-duru*, imenovano »Italijanska«. Čeprav ni šlo za kakšno posebno obletnico Wolfovega rojstva ali smrti, smo se s tem koncertom le spomnili Wolfa, ki je nekaj časa živel tudi v Mariboru.

3. novembra 2009 je v Dvorani Union nastopil Kvartet Borodin z zelo zanimivim sporedom. Izvajali so Šostakovičev *Godalni kvartet št. 3 v F-duru*, op. 73, Schnittkejev *Godalni kvartet št. 3* in Beethovnov *Veliko fugo*, op. 133. Tako smo lahko spremljali razvoj godalnih kvartetov od Beethovna do Šostakoviča. *Velika fuga* zaključuje opus Beethovnovih šestnajstih godalnih kvartetov, ki so po mnenju dela strokovne javnosti najboljša Beethovnova dela. Šostakovičev *Godalni kvartet št. 3* je nastal nekaj več kot sto let za Beethovnov *Veliko fugo*. Dobil sem občutek, da je Šostakovičev kvartet nadaljevanje Beethovnovnega opusa in da se v teh sto letih na področju godalnih kvartetov ni kaj dosti spremenilo. To potrjuje veliko umetniško vrednost Šostakoviča, ki je, če ne največji, pa gotovo med največjimi skladatelji in glasbeniki 20. stoletja.

Šestinsitirideset let po zadnjem koncertu Češke filharmonije v Mariboru je ta odlični orkester 26. februarja 2016 v Dvorani Union ponovno gostoval pri nas. Izvajali so prve tri skladbe iz Smetanove *Moje domovine* in *Simfonijo št. 6 v D-duru*, op. 60 Antonína Dvořáka. Dirigiral je

Jiří Bělohlávek, eden najboljših čeških dirigentov tistega časa. Med poslušanjem sem se spomnil koncertov tega orkestra pri nas, ki sta bila leta 1964 in 1970, obakrat je bil dirigent Vaclav Neuman, in odličnih posnetkov Češke filharmonije na nosilcih zvoka z dirigenti Vaclavom Talichom, Karlom Ančerlom in Rafaelom Kubelikom. Tokratni koncert je prekosil vsa pričakovanja. Bělohlávek je bil po uspešni mednarodni karieri od leta 2012 šef dirigent Češke filharmonije in je leta 2014 s tem orkestrom za angleškega producenta DECCA posnel simfonično pesnitev *Moja domovina*, kar je bilo eno zadnjih velikih dejanj tega umetnika. Umrli je leta 2017, star komaj 71 let. Na koncertu v Mariboru sem lahko primerjal Bělohlávkovo vrhunsko izvedbo prvih treh stavkov *Moje domovine* z izvedbami Matačiča, Kubelika, Ančerla in Talicha in ugotovil, da sta še vedno najboljši Talichova izavnega leta 1954 in Matačičeva iz leta 1979.

V Mariboru smo se ponovno srečali z Beethovnovimi godalnimi kvarteti 19. februarja 2018, ko je v Dvorani Union gostoval Kvartet Casals, ki nosi ime po velikem španskem violončelistu Pablu Casalsu. Na sporedu so bili *Godalni kvartet št. 3 v D-duru*, op. 18, *Godalni kvartet št. 2 v G-duru*, op. 18, *Godalni kvartet št. 7 v F-duru*, op. 59, »*Razumovski*«, in *Godalni kvartet B 267* Giovannija Sollime (roj. 1962). Mladi glasbeniki so svojo nalogo odlično opravili. Prva Beethovnova kvarteta sodita v zgodnje obdobje, *Kvartet št. 7* pa v srednje. Seveda je najbolj ugajal prav

ta. Z diha jemajočo lepo glasbo in odlično izvedbo smo bili deležni vrhunskega umetniškega užitka. Koncert je lepo dopolnjeval Sollimov *Godalni kvartet B 267*, saj se je dobro ujemal skoraj dvesto let starejšo Beethovnov *glasbo*. Koncert mi je ostal v spominu po poglobljeni in odlični izvedbi mladih glasbenikov.

Po nekajmesečni pavzi zaradi pandemije covid-19 je bil 7. junija 2000 v Dvorani Union ponovno koncert klasične glasbe. Tokrat sta nastopila violinist Žiga Brank in pianist Petar Milič. Izvajala sta *Tri romance*, op. 94 Roberta Schumanna (1, 2 in 3) ter Beethovnovi *Pomladno* in *Kreutzerjevo sonato*. Koncert je lepo uspel, saj je bil solidno izveden. Oba umetnika smo po vrnitvi v akustično dvorano toplo pozdravili in nagradili z aplavzom.

Predzadnji koncert v tem izboru je koncert Švedskega komornega orkestra, ki je bil v Dvorani Union 28. januarja 2022. Dirigentka in koncertna mojstrica je bila Katarina Andreasson, zamenjala je obolelega Martina Frösta, solista pa sopranistka Mojca Erdmann, po materi Slovenka, in klarinetist Kevin Spagnolo, ki je v zadnjem hipu zamenjal napovedanega klarinetista in vodjo orkestra Martina Frösta.

Program koncerta z naslovom *Mozart v Pragi* je vseboval dela velikega Salzburžana: *Simfonijo št. 38 v D-duru*, KV 504, imenovano »*Praška*«, *Uverturo k operi Don Giovanni*, KV 527, prizor

2014	MARIA JOÃO OGRE NA FESTIVALU LENT				
25. 4. 2015	PREMIERA PREDSTAVE POSLUŠAŠ SRCE ALI GLASBO?	Predstava v produkciji Narodnega doma Maribor. Avtor in režiser Rok Vilčnik, igrata Barbara Mrak in Denis Horvat.	2015	NA FESTIVALU LENT	Na Festivalu Lent med drugim: Al Di Meola: Elysium & More Unplugged; Hugh Masekela; Bill Frisell.
6. 12. 2015	PREMIERA PREDSTAVE SLADOLED	Predstava v produkciji Narodnega doma Maribor in Novega Zato. Avtor Miro Gavran, režija Samo M. Strelec, igrata Iva Krajnc in Zvezdana Mlakar.			

za sopran »*Bella mia fiamma ... Resta, o cara*«, KV 528 in *Koncert za klarinet in orkester v A-duru, KV 622*.

Odlični švedski glasbeniki so svojo nalogo brezhibno opravili, koncert pa mi je v spominu ostal tudi zato, ker sta obe zamenjavi umetnikov v zadnjem hipu zelo uspeli. Še posebno klarinetist Kevin Spagnolo nas je prepričal s svojo umetniško močjo in karizmo, za kar smo ga nagradili z ovacijami po končanem nastopu.

Leta 2013 je sedemnajstletni pianist Nejc Kamplet na enem od matinejskih koncertov Festivala Maribor izvedel prvi stavek *Prvega koncerta za klavir*, ki ga je njegov oče Robert Kamplet posvetil prav njemu. Po koncertu sem mladega pianista obiskal v garderobi in ga prosil za podpis na programski list. Mladenič je bil presenečen in ni mogel skriti svoje zadrege. Žal sem podpisani koncertni list založil in ga ne najdem več. V celoti je očetov klavirski koncert izvedel na dobrodelnem koncertu Festivala Maribor 9. januarja 2014 v Dvorani Union. Koncert Roberta Kampleta je sicer sodobna, vendar za uho prijetna skladba, poseben pečat pa ji je dala izvedba klavirskega parta izpod prstov Kampletovega sina Nejca. Nejca sem ponovno srečal na koncertu 17. septembra 2020, ko je v Veliki dvorani SNG sodeloval pri izvedbi Beethovnovе *Zborovske fantazije* za zbor, klavir in soliste.

Koncert je posnela RTV Slovenija in sem si ga lahko ogledal še enkrat. Izvedba je bila solidna, z boljšim dirigentom pa bi bila lahko še boljša. To seveda ne velja za Kampleta, ki je z Beethovnovim klavirskim partom z lahkoto in odlično opravil. Note mu je obračal brat Robert, ki se tudi razvija v koncertnega pianista. Sodelovali so še simfonični orkester in zbor in solisti SNG Opere Maribor.

Letos smo Nejca Kampleta lahko slišali na solističnem recitalu, ki ga je imel 25. maja v Dvorani Union. Izvajal je Beethovnovno klavirsko *Sonato št. 29, op. 106*, ki ima podnaslov »*Hammerklavir*«² in je največja in najmogočnejša klavirska sonata tega velikega komponista. Drugo delo so bile Ravelove *Nočne prikazni*. Dodatna zatemnitev dvorane naj bi povečala vtis, ki naj bi ga izvedba in delo pustili na poslušalce, vendar je bilo prav nasprotno. Ta Ravelova skladba takih pomagal pač ne potrebuje. Tretje delo, ki ga je Kamplet izvajal, je bil bravurozni *Mefistov valček št. 1*. Občinstvo je mladega solista nagradilo s stoječimi ovacijami. Kamplet se je predstavil kot umetnik, ki prehaja v svoja zrela ustvarjalna leta. Zagotovo ga čaka lepa kariera koncertnega pianista.

² Klavir s klavirci, tudi naziv za starejše klavirje.



Bil je KUD Študent in takratna generacija današnjih »Narodnodomcev«. V spomin na potres v Skopju smo kot predstavniki Slovenije nastopali na tamkajšnjem festivalu. Nekaj let v Skopju, nato v Beogradu in na Reki. Pa so nas predstavniki skupin iz različnih republik takratne Jugoslavije vprašali, kdaj bomo festival organizirali v Sloveniji. Praznovali smo tridesetletnico KUD-a. Organizirali smo festival na stadionu Ljudski vrt. Bil je uspešno izveden. Koncert si je ogledal tudi takratni delegat Zveze organizacij folklornih festivalov in ljudske umetnosti (CIOFF), dr. Bruno Ravnikar. Predlagal je, da bi organizirali mednarodni festival CIOFF. Pa smo ga. Poimenovali smo ga Folkart. Tako se je začelo. In malo za tem je sledil še Festival Lent.

Vasja Samec, dolgoletni umetniški vodja AFS Študent v Mariboru

10. 6. 2016

SIMFONIČNI ORKESTER SNG MARIBOR,
MARKO LETONJA, DIRIGENT

Poklon 70. obletnici delovanja Koncertne poslovalnice Narodnega doma Maribor, najstarejše koncertne poslovalnice v Sloveniji. S sporedom, na katerem je bila med drugim skladba mariborskega skladatelja Vita Žuraja, so izbrani vrhunski slovenski solisti, kot so Bernarda Bobro, Jože Kotar in Andrej Petrač, ter Simfonični orkester SNG Maribor pod taktirko Marka Letonje navdušili občinstvo, ki je nastopajoče nagradilo s stoječimi ovacijami. Obletnico je obeležil tudi izid zbornika 1946–2016 – 70 let Koncertne poslovalnice Maribor ter odmevni razstavi Odtisi glasbe v Dvorani Union in Maribor, prestolnica glasbe na Trgu Leona Štuklja.

2016

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: John Scofield & Brad Mehldau & Mark Guilliana; Orlando Julius & The Heliocentrics.

2017

NA FESTIVALU LENT

Na Festivalu Lent med drugim: Gogo Penguin; Bob Geldof & Omar Sosa Quarteto Afro cubano; Pharoah Sanders Quartet.

Kaj naredi

MESTO »VELIKO«

KARMEN SALMIČ KOVAČIČ

Mesta so od nekdaj, od njihovega nastanka naprej, velika in manjša po številu prebivalcev. Tako kot države, ki se merijo v kvadratnih kilometrih svoje površine. To so geografska dejstva pa tudi predmet poučevanja in zajeten del snovi v šolskem sistemu. Nešteto podatkov o industriji, gospodarstvu, politiki in zgodovini določenega naroda oziroma države najdemo v virih. In največkrat je v ospredju vprašanje, katera je največja po obsegu, naseljenosti, bogatosti z naravnimi viri, po gospodarski in vojaški (pre)moči in tako dalje. Podobno je z mesti. Vsaj kar se parametrov označevanja tiče. Dvomim, da je že kakšen gimnazijec kdaj naletel na vprašanje, katero mesto ima najbolj razvito kulturo in katera država »proizvede« največ umetnikov ali, denimo, kulturnih dogodkov.

O Sloveniji, skromni državici v osrčju evropske polceline, ki si je uspela po dolгих stoletjih trpkega podrejanja izboriti svojo samobitnost, se zadnje čase v svetu končno vse več govori in

piše. Postaja pravzaprav neke vrste fenomen in prav zaradi svoje teritorialne majhnosti vzbuja vedno večjo pozornost. Ne samo kot zanimiva, varna in »zelena« turistična destinacija, ampak kot ena najboljših po količini izjemnih uspehov v športu, znanosti in kulturi na prebivalca. Zanimivo. Človeštvo sodobnega časa je le napredovalo v nemerljivih stvareh.

Kultura je namreč nekaj, kar ne prinaša dobička na prvo žogo. Prej stroške kot karkoli drugega. Njen profit se ne meri v denarju, kapitalu, delnicah, kripto valutah ... Zato je bila večini oblastnikov do sedaj prej v breme – nebodigatreba, ki pa ga ni mogoče povsem izločiti iz proračuna. Že zaradi institucij, ki so jih zgradili naši (precej) bolj kulturno zavedni predniki – od kulturnih domov, knjižnic, galerij, muzejev do opernih hiš in gledališč – in ki se jih ne da porušiti čez noč, ampak jih je smiselno zaradi obstoja določene tradicije napolniti z vsebino, kulturnimi delavci ter vsaj minimalno financirati njihovo

delovanje. Kakšni naj bi bili smotri, produkti, »profiti« tovrstnega početja, pa so se verjetno politiki tudi že od nekdaj spraševali.

Kaj torej prinaša kultura, če ne dobička in stalne rasti kapitala? Trenutni čutno-miselno-čustveni (vizualni, slušni) užitek za občinstvo ob gledališki predstavi ali koncertu, to zagotovo. Poleg tega razširi obzorje, ozavešča podzavestno, spodbuja k razmišljanju, omogoči estetski ali čustveni doživljaj, druženje podobno mislečih, izmenjavo mnenj in okusov, občutek pripadnosti določeni družbeni skupini, socialnemu okolju, omogoči zabavo, motivira itd. Na kratko bi lahko rekli, da napolni »dušo«, ali drugače rečeno, človekovo notranjost. Ampak kaj bi s tem, ko ugasnejo luči, ob koncu uprizoritve ali koncerta izpuhti v zrak nešteto delovnih ur, potrebnih za stvaritev takšnega dela in dogodka, s katerim je umetniško delo predstavljeno. V zrak izpuhti tudi obilo materialnih stroškov, ki so bili potrebni, da se je na odru nekaj zgodilo. Torej – kaj bi s kulturo?

2017

RAZSTAVA BARVE IN ZGODBE
FESTIVALA LENT V MINORITSKI CERKVI
OB 25. FESTIVALU LENT



Barve in zgodbe Festivala Lent, 2017

2018

V SKLOPU FESTIVALA LENT
NOV PROGRAMSKI SKLOP
POZOR! MUZIKA NA CESTI

Za popestritev dogajanja na mariborskih ulicah in trgih je bil vpeljan nov programski sklop koncertov v opoldanskem in popoldanskem času, ki so potekali na več prizoriščih, večinoma pa na Grajskem trgu, Poštni ulici in Gosposki ulici. Dopoldansko in popoldansko dogajanje v parku se je povežalo z večernim festivalskim dogajanjem.

2018

RAZSTAVA OKNO V SVET

Razstava v
Minoritski cerkvi
na Festivalu Lent
ob obletnici 30.
Mednarodnega
CIOFF®
folklornega
festivala Folkart.

2018

ZADNJI KONCERT ĐORĐA BALAŠEVIĆA
NA FESTIVALU LENT

Narodni dom Maribor je vtisnil v svojem tridesetletnem delovanju neizbrisen pečat mestu, in to ne samo kot organizator Festivala Lent. Zame kot glasbenika je delo ljudi iz Narodnega doma pomenilo nešteto možnosti za koncerte, na katerih sem sodeloval kot izvajalec ali pa sem na njih užival kot poslušalec. Kot profesor na Konservatoriju za glasbo in balet Maribor in dirigent Big banda na Konservatoriju pa bi izpostavil še posluh za sodelovanje z mladimi glasbeniki, katerim omogočajo odlične pogoje za nastopanje.

Janez Vouk, akademski glasbenik, dirigent Big banda Konservatorija Maribor

Stari Grki se o tem sploh ne bi spraševali. Zavedali so se, da šport in umetnost zdravita. Duha in telo, saj prvo vpliva na drugo in obratno. Glede na to, da pri nas za zdravstvo namenimo vrtočavo visoka finančna sredstva (tudi pred in po covidu-19!) in da imamo že desetletje predolge čakalne dobe, prepolne čakalnice, množico ljudi, ki ne morejo do svojega zdravnika, ker ga preprosto nimajo, bi lahko rekli, da smo precej bolan narod. Ne samo fizično. Tudi po številu samomorov smo med prvimi na svetu, na žalost, in nimamo podatkov, koliko mladostnikov vsako leto obupa nad življenjem. Pa kako ne bi. Do psihoterapevtov ne morejo, ker jih (razen samoplačniško) ni, torej si z zdravstvenim sistemom ne morejo kaj dosti pomagati. Poleg tega je stigmatizacija med starši še prevelika, da bi storili prvi korak namesto njih, če sploh utegnejo zaznati in prisluhniti, kaj se z njihovim otrokom dogaja. Žal mladostnikom tudi umetnost, ki bi potrjevala njihova močna področja ali spodbujala kreativnost v njih, ne more biti v pomoč, saj

so jo domala izločili iz srednješolskega sistema. Kajti štejejo eksaktne vede. Saj vendar moramo skrbeti za razvoj tovrstnih znanosti in za tehnološki napredek v svetu. In sicer takšen, da bomo lahko vsi v trenutku zbrisani s sveta. Ob njegovih številnih, seveda tudi pozitivnih, učinkih, ki lajšajo in rešujejo življenja ljudi ali raziskujejo še neznano, kot so, denimo, črne luknje v vesolju.

Kako vpliva ukvarjanje z umetnostjo na razvoj možganov, znanstveniki pospešeno raziskujejo in ugotavljajo šele v zadnjem času. Ko lahko z ustreznimi napravami opazujejo in izmerijo aktivnosti v tem predelu človeškega telesa. Kar jim je omogočil razvoj eksaktnih ved in tehnologije. Zahodni človek namreč gre le po tej poti. Izključno. Vendar prihaja do podobnih vedenj, kot so jih stare kulture premogle že tisočletja pred nami. Namesto da bi se učili od njih, smo njihove predstavnike iztrebili ali zaprli v rezerve. Smo dehumanizirani izkoriščevalci in morilci. Še žival pobija le tedaj, ko je lačna.

2018

PODPIS MANIFESTA PROTI SOVRAŽNEMU GOVORU

Narodni dom Maribor se je s podpisom manifesta proti sovražnemu govoru pridružil projektu Parole Ostili (Sovražne besede).

2019

VELIKA DVORANA NARODNEGA DOMA SE PREIMENUJE V DVORANO GENERALA MAISTRA

50. 5. 2019

ODKRITJE DOPRSNEGA KIPA DR. FILIPA TERČA V AVLI NARODNEGA DOMA

Dr. Filip Terča, začetnik moderne apiterapije, je bil član Slovanske čitalnice in kot član upravnega odbora Posojilnice med ustanovitelji Narodnega doma.

2019

BOMBINO NA FESTIVALU LENT

2019

RAZSTAVA FESTIVALA MARIBOR

Razstava v času Festivala Maribor ob praznovanju 50-letnice Festivala baročne glasbe in 25-letnice festivala Glasbeni september, predhodnikov sedanega Festivala Maribor.

Umetnost pa omogoča večnim resnicam in lepoti, da prodrejo do človeka neposredno, vse do podzavesti, čustev in najgloblje človekove biti. Ta proces ustvarjalci in poustvarjalci zelo dobro poznajo. Ko se skupno Eno prelije skozi umetnika v umetnino in poveže vse ljudi, ki so lahko kot potrošniki tega deležni. To jim »v živo« lahko omogočijo le kulturni dogodki in ljudje, ki te organizirajo.

Ti torej lahko opravljajo zelo pomembno poslanstvo. Pravzaprav najpomembnejše od vseh. Saj skrbijo tudi za dušni mir in zdravje ljudi. Kar nikomur drugemu seveda ni povsem v interesu. Saj je treba ob vojaški podpirati tudi prehransko in farmacevtsko industrijo. Druga s škodljivimi aditivi zelo prikrito »skrbi« za tretjo oziroma za to, da ljudje ne bi bili popolnoma zdravi, in tudi oblikuje prehranske navade ljudi. Medicina zdravi le obolenja, posledice, o vzrokih se bolj malo sprašuje. Sicer se zdravila ne bi več prodajala v takšni meri. In tako je krog sklenjen. Pomembno je, da se denar obrača.

Ukvarjanje z umetnostjo, lastnim razmislekom in filozofijo bi ta krogotok obrnilo v drugo smer, kar pa sodobni potrošniški družbi ni v interesu. Da bi bili ljudje humanejši, bolj ozaveščeni, strpnejši in srečni, saj jih potem nakup novega avtomobila ali jahte ne bi več tako zanimal kot sedaj. Morda bi ta denar raje porabili za nakup umetniške slike ali pa bi postali mecen kekega gledališča, predstave, koncerta, umetnika. Ker

pa se umetniška vzgoja začne že v zgodnjih otroških letih, tako kot tudi razvijanje umetniške kreativnosti, zadostuje, če v šolskem sistemu ljudem tega ne omogočiš v zadostni meri, da dobiš točno to, kar želiš. Potrošnika brez lastnega mišljenja. To, da ukvarjanje z umetnostjo aktivira tudi druge centre v možganih in da s tem izboljša vse umske procese, torej tudi tiste, ki so potrebni za eksaktne znanosti – od spomina do reševanja najtežjih matematičnih in fizikalnih problemov –, ali celo zdravi težja obolenja v človeku, trenutno nikogar ne zanima. Je pa v porastu umetniška terapija vseh vrst, kar je kljub vsemu neke vrste pozitiven znanilec novega časa in vendarle vzbuja upanje na spremembe.

Tale obširnejši uvod je bil potreben samo zato, da bi lažje ustrezno umestili delovanje mariborskega tridesetletnika v širše okolje, prostor in čas. Ta praznuje v stavbi, ponovno namenjeni kulturnim vsebinam, obletnico svojega dela in poslanstva, torej poslanstvo organizatorja, spodbujevalca in promotorja kulture in kulturnih dogodkov v Mariboru pod novim imenom, Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor.

Ta vloga v Mariboru seveda ni brez tradicije. Pravzaprav se je začela že z Narodno slovansko čitalnico, ki je bila ustanovljena takoj za tržaško in še pred ljubljansko leta 1861, če govorimo o slovenski kulturi. V drugem največjem mestu v državi se radi pohvalimo s takšnimi

podrobnostmi, saj smo sicer v vsem in vedno za prestolnico. Morda je to dobro za motivacijo, če si vedno drugi in moraš tekmovali s prvim. Se pa pri denarju lahko ambicija konča. Ker ga preprosto dobiš veliko manj, saj je velikost mesta odločilna pri delitvi sredstev iz iste malhe. Še slabše je, če si tako geografsko oddaljen od središča države in potrebujejo do tebe nekaj ur (z avtom ali vlakom) in te zato redkeje obiščejo oziroma pridejo pogledat, kaj delaš s tem denarjem. Ker imaš svoje medije, v ljubljanskih težje objavijo, kaj se dogaja v deželi za Trojanami, in se zato preprosto vdaš. Postaneš država v državi, narodnozavedni Štajer'c.

Ampak ..., tudi to je že preteklost. Z izjemo tistega o denarju, ostalo že nekaj časa ne velja več. Slovenija je postala z izgradnjo avtocest pri produkciji in potrošnji kulture pretočna država. Ljubljancu ni več problem priti v Maribor in si ogledati predstavo ali koncert; in obratno, Mariborčanu priti v Ljubljano. Večji problem predstavljajo stereotipi in predsodki na obeh straneh. Na štajerski strani kompleks, ki se izraža v samozadostnosti, ponosu in ignoriranju ljubljanske scene, na ljubljanski pa slišimo: »mi smo prestolnica«. Ampak ..., dobro bi bilo, če bi prešteli Štajerce v njej med kulturniki in umetniki. Ko so ti enkrat tam, postanejo Slovenci in delajo za narodov blagor. Gredo pač tja, kjer lažje preživijo oziroma imajo boljše pogoje za svoje delo in razvoj. To jim lahko prestolnica vsekakor omogoči v večji meri, še bolj pa seveda tujina.

22. 4. 2020

PRVI KONCERT NA TURNU NARODNEGA DOMA

Narodni dom Maribor je kot prvi v Sloveniji kmalu po prvi ustavitvi javnega življenja zaradi epidemije vzpostavil najmanjše in najbolj nenavadno koncertno prizorišče: s pomočjo 360-stopinjske kamere na turnu Narodnega doma so gledalci od doma v živo lahko spremljali koncerte različnih glasbenih izvajalcev.



Marko Grobler, 2020

24. 4. 2020

MUSO RIDES AGAIN - PRENOS DJ VEČERA V ŽIVO IZ NARODNEGA DOMA

Milan Latin – Muso je pripravil izbor iz bogatega repertoarja Festivala Lent, ki ga je kot strokovni glasbeni svetovalec sooblikoval več kot dve desetletji.

21. 5. 2020

PREDSTAVA V ŽIVO

Predstava Tadeja Toša kot prva gledališka predstava v Sloveniji po zaprtju kulturnih institucij zaradi epidemije.

V drugem največjem mestu v državi pa se njihov manko pozna. In tako se pozna tudi v strukturi prebivalstva in občinstva. Ne pa v produkciji kulturnih prireditev. Največjo zaslugo za to ima v zadnjih tridesetih letih prav Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor. S pestro ponudbo kulturnih dogodkov vseh zvrsti in žanrov in njihovim kakovostnim izborom je ponesel ime mesta daleč naokrog, ne le do Ljubljane. S tem, ko je podpiral razvoj mladih mariborskih talentov, ki jih danes pozna ves svet (eden od njih je, denimo, Luka Šulič), in s tem, ko je vanj pripeljal svetovno znane umetniške legende z vseh celin, od jazzovskih do klasičnih in vseh žanrov vmes. Umetnike, ki so spoznali mariborsko občinstvo tudi produkcijsko (Radovan Vlatković, Richard Tognetti), in takšne, ki so nastopili na več odrih ali večkrat (npr. James Morrison na JazzLentu in z Mariborsko filharmonijo pa oskarjevec in grammyjevec Lalo Schifrin); umetnike, ki so si mesto zapomnili po obeh festivalih, ki sta med najuglednejšimi v svetu (Festival Lent, Festival Maribor) in se bodo vedno radi vračali vanj. Poleg tega ves čas skrbi za vzgojo mladine in za pestro ponudbo klasične glasbe v obliki več ciklov. Bil je med pobudniki za ustanovitev druge Mariborske filharmonije (1993–2004), ki pa, enako kot prva (1950–1965), ni imela sreče, da bi obstala.

Čeprav nič od tega ni bilo popolna novost in od včeraj. Koncertna poslovalnica je obstajala že od leta 1946, še pred drugo vojno so bili v Mariboru

koncerti Glasbene matice in pred tem prireditve Slovanske čitalnice itd. Vsi so se trudili na svoj način, času in okoliščinam primerno. Že tedaj so vabili ugledne umetnike, slovenske in tuje, skrbeli za glasbeni naraščaj, prirejali festivale ... Baročni festival, ki ga je zasnoval Janko Šetinc leta 1969, se je, denimo, kasneje preimenoval v Glasbeni september (1994) in je danes Festival Maribor (2008). Poletne prireditve na Rotovškem trgu in Mednarodni folklorni festival so se v novejšem času razvili v Festival Lent, Folkart itd. Že pred ustanovitvijo Glasbene mladine Maribor leta 1965 (na pobudo Aleksandra Lajovca) so organizirali mladinske koncerte, na odru je igrala Mariborska filharmonija, v Mariboru pa smo lahko poslušali Zbor dunajskih dečkov, največje orkestre in glasbenike tistega časa, od Petra Pearsa, Lazarja Bermana, Antonia Janigra, Kendala Taylorja, Andréja Navarre do Iva Pogoreliča idr. Da o slovenskih zvezdah in dirigentih ne govorimo: Dubravki Tomšič, Igorju Ozimu, Marijani Lipovšek, Samu Hubadu idr.

Prvi vodja koncertne poslovalnice, Ferdo Filipič, je bil prav tako zagnan kot njegove naslednice (Metka Čurman, Brigita Pavlič, Barbara Švrljuga Hergovich), bil pa je prvi, ki je pokazal, kako se temu streže, tudi s srčno kulturo, razgledanostjo in širino. Pravzaprav je po osamosvojitvi Slovenije vse skupaj dobilo le novo preobleko in nove obsege v sozvočju s spremembami, ki jih je prinesla sodobnost.

Morda bi lahko rekli, da se je z ustanovitvijo Kulturno prireditvenega centra Narodni dom Maribor vse, kar je obstajalo že stoletje in več pred tem v prireditvenem smislu, le razcvetelo do neslutnih razsežnosti in v vseh možnih smereh. Po zaslugi ambicioznega direktorja Vladimirja Rukavine in njegove inovativne, ubrane ekipe, ki pa je tako kot njeni predhodniki iskala strokovno podporo tudi pri zunanjih sodelavcih (pri klasični glasbi so bili to na začetku Aleksander Lajovic, mag. Janko Šetinc, dr. Manica Špendal, kasneje Uroš Lajovic, Marko Letonja, Irena Grafenauer, Mate Bekavac ter številni mlajši muzikologi, glasbeniki in strokovnjaki). Tudi pri mariborski Glasbeni mladini pod vodstvom Štefke Rajšter so imeli že kulturni dnevnik v obliki gledaliških abonmajev in podobnih učnih metod, kot jih imajo danes. Pri Manču Kovačiču, ki jo je nasledil, so imeli v mladinskem ciklu že večino lastnih produkcij. Danes je vse te ponudbe za otroke še več in je razdelana celo po starosti otrok.

Brez dvoma je naš tridesetletni jubilarnt skrbno preučil tradicijo in izročilo svojih predhodnikov ter jo spoštljivo razvil v uspešno zgodbo. Ki ni samo uspešna v vseh pogledih, smereh, glasbenih zvrsteh in vrstah umetnosti, ampak tudi »velika« v svetovljanskem pomenu, kot postane »veliko« mesto, v katerem diha in utripa v takšnem obsegu kultura, njegova duša.

24. 5. 2020

NEDELJSKI KONCERTI V PAVILJONU MESTNEGA PARKA

Godba Ruše,
prvi koncert
na prostem po
zaprtju zaradi
epidemije.



Godba Ruše, 2020

25. 6. 2020

PREMIERA PRVE PREDSTAVE GLEDALIŠKEGA CIKLA TEATER NA KULNU SVET' VEČER

Narodni dom Maribor je krizo, ki jo je na kulturno-umetniškem področju povzročila epidemija koronavirusa, sprejel kot izziv: da bi predstave v negotovih časih s čim manj ovirami in čim prej našle pot do občinstva, je zasnoval nov cikel gledaliških dogodkov – Teater na kulnu v kleti Narodnega doma, v prostorih, kjer so za vzpostavitev odra pred mnogimi leti morali najprej počistiti kupe premoga. Predstava v produkciji Narodnega doma Maribor. Režija Samo M. Strelec, igrata Nataša Barbara Gračner in Vlado Novak.

Obrazi IN IMENA

Tukaj je samo nekaj obrazov in samo nekaj imen od vseh tistih, ki so predano ustvarjali programe Narodnega doma Maribor. Poleg zaposlenih je vsako leto sodelovalo več kot šeststo sodelavcev, kar je skupaj skoraj dvajset tisoč obrazov in imen v treh desetletjih, ki so skupaj ustvarili programe za skoraj petnajst milijonov obiskovalcev, obiskovalcev z obrazi in imeni.

Franc Ambrož
Luka Belšak
Mateja Bombek
Andrej Borko
Sabina Bračič
Miloš Brankov
Uroš Brankov
Marko Brumen
Tanja Budna
Gregor Čerič
Boris Črnič
Metka Čurman
Anton Embreuš
Peter Filipič
Bojan Golnar
Nataša Goričan
Boris Hojnik
Ciril Horvat
Marinka Jerman Ješek
Urška Jodl
Damijana Jurc
Samo Kacijan
Simona Kenda
Alenka Klemenčič
Mirjana Kolesarič
Neli Koletnik
Urška Košica
Alenka Kotnik
Marjan Kovačič
Andrej Krštinc
Silva Saksida Kuret
Milan Latin
Gaber Lesjak
Beni Lončarič
Boštjan Matko
Mateja Meh

Matjaž Melliwa
Mirjana Mladič
Darko Mulec
Tadeja Nedog
Maša Novak
Maja Orbanič Pirš
Stanka Osterc
Teja Osterc
Brigita Pavlič
Danica Pečenič
Mitja Praštalo
Tina Princ
Mojca Pušnik
Branka Pušnik
Marjan Rajbenšu
Štefka Rajšter
Jure Rubelj
Vladimir Rukavina
Davorin Sel
Darko Sel
Jože Skarlovnik
Maša Stošič
Sabina Špendl
Manja Štebih
Barbara Švrljuga Hergovich
Špela Valadžija
Denis Valantan
Matea Verhovčak
Valentina Vihar
Iris Vindiš
Rajko Volovšek
Mišel Vugrinec
Milan Živkovič
Gašper Zemljič
Katja Žižek
Željko Žukina





Kolektiv Narodnega doma Maribor, 2016, Matej Kristovič

Za leta

LENTA

BOJAN SEDMAK

Četrtek, 23. 6., 8.53

Festivali, festivali, festivali ... Po nastopih na velenjskem Lirikonfestu Borštnikovo srečanje, nato predstavljanje v okviru Dnevov knjige. In zdaj trideseti Lent, ki ga bom načel zvečer z branjem pesmi *Trideset vrst* na Živih dvoriščih, posvečenim MB poeziji v Dialogih, na dan v festivalnem programu imenovan Pred Lentom. No, pred prvim Lentom pred tridesetimi leti je bil pred Folkartom še en Lent, ki se ga sicer ne šteje, a je bil; bolj urbano ubrana kopica prireditev, ki so jih v drugi polovici osemdesetih ustvarjali drugi ljudje kot pozneje neumorna ekipa ND. Bobi in Kljuka sta se pred vojno z velikimi vokitokiji pogovarjala, kaj bi se moralo in kaj se dejansko dogaja ob reki, in znanci, ki smo takrat vlekli na ušesa njune koordinacije, smo Dravo v šifrah »Drava ena kliče Dravo dva« blagohotno spreminjali v travo. V enem tistih daljnih večerov Poletnih prireditev sem bil dobesedno uvodni nastopajoči, ko sem v Mesarskem prehodu izvedel kantavtorski »sit down«. Vsaj tako soliden kot moj naslednji nastop v

uradnem štetju sredi devetdesetih na Jurčkovem odru, celo ovekovečen v časopisu z oceno »... navdušil številne poslušalce«. In to v takratnem programskem paketu z zvezdami à la B. B. King, Jose Feliciano, Paquito de Rivera, haha ... Opa, to je že čez tisoč znakov brez presledkov, pa se devetdnevni žur ni niti prav pričel. Očitno se bom moral brzdati, da ne bom prešel dogovorjenega števila, za tristo bruto. Pa slogovno bom moral slalomirati med poročevalsko korektnostjo in pesniško svobodo, med panegirikom in kritiko. Torej zdaj tu ne bom dolgoval niti s Putinom na CNN, ki bo za 30% povečal ruski promet s Kitajsko in Indijo, niti s tremi službenimi sestanki pa s tridesetimi dijaki, ki jih bom odpeljal zadnjo uro pouka v Kiblo na razstavo in čaj. Z urednico monografije se moram dogovoriti za srečanje in pogovor o bitjih in številih 30-letnice Lenta in Narodnega doma.

Sobota, 25. 6., 1.37

Petkovo jutranje tuširanje z rokenrolom v telovadnici Prve gimnazije na zaključni prireditvi

ob koncu šolskega leta – dijaški Štrom, Venera je daleč in Štenge z energičnimi zvoki prečesejo frizure sošolcev in profesorjev za ušesa. V centru me nato s Partizanske odnese v nekdanjo Modno hišo, bazo Mistosta, mednarodne konference civilno družbenih organizacij, ki si je letos izbrala za svoje simpozije mesto na severu moje male domovine. Popoldne prisluhnem, kako modro se v Muzeju osvoboditve pogovarjata Melita in Orlando o Krušnem očetu, pri Premzlovi založbi izdanem Uršičevem romanu o Hutterju, pred njegovimi potomci, ki jih je dogodek pritegnil iz Nizozemske. Odlična predstavitev pod sončkom, ki gre, in dežkom, ki sije, nabere v parku lep šopek literatov, zgodovinarjev in spoštovalcev markantnega industrijskega filantropa in nam družno z rujnim požene besede skozi žile in usta. Zvečer je čas za Počene škafe in njihov lahkotni neworlenški swing v Sodnem stolpu, od koder me odnese do Vodnega na Open, v katerem Marko vitek skače ob rifih Bocove in Igorjeve kitare. In je že ura za Laibach v Minoritih, ko se mi začuda kljub hva-

2020

FESTIVAL LENT ZARADI EPIDEMIJE
PRESTAVLJEN NA KONEC AVGUSTA

Festival Lent je potekal konec avgusta na manj in manjših prizoriščih kot v preteklosti. Glavnega odra ni bilo. Večerov oder je bil postavljen na Rotovski trg. Vsi dogodki so potekali s spoštovanjem ukrepov za preprečevanje širitve virusa. Glede na epidemiološko situacijo je bil Festival Lent takrat največji izvedeni festival v Evropi.

2020

FESTIVAL MARIBOR

Ne glede na programske spremembe in ukrepe za preprečevanje širitve virusa je bil Festival Maribor uspešno izveden.

6. 11. 2020

PRVI KONCERT IZ AWWWDTORIJA

Awwwditorij je cikel spletnih prenosov dogodkov iz različnih programskih sklopov, ki je gledalcem omogočil, da so v času ponovnega zaprtja kulturnih institucij spremljali kulturne dogodke od doma. Najodmevnejši je bil koncert iz Komornega cikla z Luko Šulićem na violončelu in Evgenyjem Genchevom za klavirjem.



Luka Šulić, Evgeny Genchev, 2020

levrednim aluzijam na vedno aktualni nacizem zeha, ne čisto jasno, ali zaradi dolžine celodnevnih stikov ali pompoznega gesamtkunstwerka legendarnih ikon. Kakorkoli že, ne morem si kaj, da ne bi miselno odtaval med svoje spomine na Janija, Milana, Ervina na pragu osemdesetih in da ne bi kritično premlaval neke Žižkove pripombice, da so bili Laibachovci nekdanji pomembni tako kot revolucionarni Duchampov pisoar, instaliran v muzeju, pozneje pa so zanj ostali samo pisoar. In ko njegova svetost Peter Mlakar, roko na srce, očarljivec farških kuharic, začne svojo pridigo folku in državi, se zatečem pod okrilje silnega hrasta med repanje, kjer na after partyju malokoga moti, da se zaradi silnih basov ne sliši jasno besedil, katerih udarne dele feni EMK-ja, Amota & co. »takaltak« znajo na pamet.

Sobota, 25. 6., 23.53

Z bobnenjem iz zvočnikov se je končal uvodni dan in z bobnanjem ter s številnimi delavnica-mi v Art parku se je začel nov, sobotni program. Sokijeva bobnarska šola je priklicevala za velika tolkala na triglavskem odru stare in mlade vihtelce paličic, ki so zbujali publiko z obujenimi pop, rok & metal hiti minulih desetletij. In kamorkoli si se ozrl, so vznikali znanci in prijatelji, navibrirani za »small talk« in radožive pomahe. Za kaj poglobljenega je bilo vsenaokoli preveč vsega – se ve, da je to vsakoletni očitek organizatorjem – in treba je bilo počakati, da so se zvečer pod kupolo Sodnega stolpa razživeli

glasbeni magi Marko Črnčec, Nino Mureškič in Jure Pukl, svetovljani džeza iz domačih lo-gov. Že sama imena »digital percussion«, krin, kanjira, kongi, khartal, handsonic, framedrum, wavedrum, kalimba, vocoder so zveneli kot po-ezija, v kar so se vsekakor spremenili pod ču-dežnimi Ninovimi rokami v zvočnih prepletih s klaviaturami in pihali. In potem je bilo mogoče mimogrede za lahko noč Toševe štose iz lutkov-nega prizorišča poslušati še za zidom tržnice.

Nedelja, 26. 6., 16.07

Nekaj mi pravi, da moram preiti v drugačno, bolj poduhovljeno, morda celo esejistično fazo; sprotno dokumentiranje z razpoloženskimi popadki teh vsakoletnih MB dionizij itak teče skozi omrežja, kjer bo ostalo v oblaku za vse, ki bi ga hoteli obnavljati za nazaj. V kontekstu stalne se-danjosti to počne Jaša, ki raztura v mreži, hkrati na različnih prizoriščih za vse, ki se jim tam ne ljubi stati ali sedeti in raje spremljajo dogajanje doma leže, objeti z mobiji. No, kakšna tematika bi lahko prilegla k meni na kavč na to lepo ne-deljsko popoldne, ki ga pod oknom vetrijo vneti državni biciklisti? Naj poskusim s profilom ti-pičnega obiskovalca Lenta ali morda raje s tipi-čnim neobiskovalcem? Je takemu festivalskemu tipu všeč gotovost, da je večina ljudi na sceni, medtem ko sam ni, ker ima tako nekako pove-čan občutek nadzora nad dogajanjem? Ali pač ne obiskuje nastopov določenih umetnikov, ker jih je kje že doživel. Evo, na primer, sam nocoj ne bom šel gledat gledališkega *Čudeža*, ker sem

se mu pred kratkim že nasmejal, predvsem Jaši Jamniku in Tini Gorenjak. In ne bom šel poslu-šat Adija, saj sem ga mnogokrat, poleg tega me je pred enim tednom že dovolj globoko ganil s svojim nastopom na prijateljevem pogrebu. In Teo Collori & Momento Cigano so mi že pove-sili spodnjo čeljustnico nekoč v Izoli pri Mefu, prav dobri so bili tudi na podelitvi Borštnikovih nagrad v SNG MB, za povrh trenutno poslušam njihov CD in sploh sem bil včeraj in bom jutri spet v Sodnem stolpu. Ufff, med obračanjem oči na zgornje vrstice se mi nemudoma zapiše še uuups – ali je za jubilejno monografijo korektno navajati kulturne dogodke, ki niso eksplici-tno v programu festivala? Zakaj torej omenjam prvogimnazijske bende, mednarodni Mitost, pogovor o Uršičevi knjigi v MNO pa Bacha v interpretaciji prijateljice violinistke Tamare Bakardziev, ki jo bom poslušal v Alojzijevi cerkvi? No, saj bom šel še prej, pet do petih, v park prisluhnit džez standardom v izvedbah nadebud-nežev iz Konservatorija za glasbo in balet, po-zneje pa tudi do vodometrov na Glavnem trgu, kjer bo igral Sweet tooth trio. Oj, kako lastna imena vsiljivo zasipavajo občna; bodo slednja, na primer sonce, trava, otroci, voda, zrak, svo-boda, vzdržala pritiske oglaševalcev z osebnimi in stvarnimi imeni? In kar zadeva sinhronijo – katero uro pričujočega pisanja naj zabeležim, začetka ob 16.17 ali zaključka ob 16.34?

Ponedeljek, 27. 6., 4.16

V času najglobljih sanj, ko noč skoraj ni več noč

2020

VILINSKO MESTO

Vse koncerte Vilinskega mesta so poslušalci lahko spremljali od doma. Po ulicah in trgih mesta Maribor pa so sprehajalci iskali in reševali uganke, ki so jih pripravili vilinke in vilinci.

12. 4. 2021

PET PRED DVANAJSTO! KULTURA ŽIVI,
KONCERTI Z BALKONOV

Glasbeni balkoni so med epidemijo na varen način kulturo ponovno približali ljudem. Koncerti so z balkonov in arkad v centru Maribora potekali enkrat tedensko do sredine avgusta 2021. Iz tega projekta se je v organizaciji Narodnega doma Maribor rodil odmeven vseslovenski protest kulturnikov, imenovan Pet pred dvanajsto! V boju za kulturo!, ki je povezal kulturne ustanove in posameznike iz vse Slovenije ter opozoril odločevalce, da so kulturne prireditve že predolgo zaprte za občinstvo in da so umetniki in drugi delavci v kulturi na robu preživetja. Tako so 29. aprila 2021 točno ob 11.55 zadonele glasba, recitacije in plesne predstave z balkonov po vsej državi.



Igor Leonardi, 2021

in dan še ne dan, opeke v zidovih Narodnega doma zamrmrajo in se predajo spominjanju in obrekovanju: »Tisti gospod v zadnji vrsti se je snoči smejal komediji na neprimernih mestih ...« »Ja, skoraj enako kot pred pol stoletja eni mega pevki, ki je padla med činele sredi megle, megle povsod okoli nas ...« »Pa pozneje je sam kar nekajkrat nastopal na istem odru ...« »Že kot najstnik na maturantskem plesu ...« »In potem plesal kot profesor na plesih drugih generacij ...« »Meni pa je najbolj ostal v spominu kot navaden vojak, ko smo še oklepale JNA,« zahrope ena izza ometa, kot da bi imela v sebi prisluškovalno napravo, »pozvan je bil na nek sestanek oficirjev, pa sploh ni bil pravi on, tam bi moral biti nekdo drug z istim imenom, a so na občini zamenjali kartončke za vabila, nakar je bil kot nepomemben rezervist priča zaupnim poročilom o varnostni situaciji v mestu; kapetani in majorji so bentili čez študente, ki so v svojem časopisu pisali, da se državi meša, on pa je mislil, da mora biti v dvorani zato, ker je bil podpisan pod take misli ...« »Aha, zato je tako rad uporabljal dramatiko absurda, ko je tudi tu režiral kakšno prireditev ...« In že se spod stropa oglasi zidak, ki se je v zgodovini stavbe naposlušal marsičesa, s kavljem za lestene v čelu, z nemško dikcijo glagolov na koncu stavkov: »Dovolj bo, pred nami je dolg ponedeljek, gremo spat!«

Sreda, 29. 6., 2.07

»Highlights« lentovskih desetletij z vsemi svetovnimi umetniškimi veličinami, ki so počas-

tile mesto, se da učinkovito odtisniti na nekaj lepih panojev, kar priča devet takih razstavljenih na ograji MNO. Tako kot na majico, ki jo v Jurčkovem zaodrju nosi Šega. Omizje duhoviči in prosim ga, naj se malo pretegne, da bo vidno, kaj ima pod Living colour na trebuhu. Aha, Macy Gray; lilo je kot iz škafo, publike ni motilo, radovoljno je plesala pod dežniki in brez njih, letošnje vreme je festivalu dosti bolj naklonjeno, čeprav je občasno soparno ... VIP klientela pod Vinagovim emblemom modruje in pljučka, pljučka in modruje ... Obrazi, imena, imena, obrazi ... Pigac posega v klepete s svojimi škljoci, Črnič obuja anekdote iz analov organizacije, Škvorc vabi na standupe v Vetrinjski dvor, Ženko suvereno čaka, da odide na Štukljev trg ozvočevat Folkart ... Izpod Vodnega stolpa čez reko prepeljuje duše v nebo vedno odličen Duo Atanasovski z gosti ... In proti koncu večera v avditoriju LGM Erik Troufaz s svojo trobento profesionalno diha v čudovito polnočje ... Ure, zajete v teh nekaj stavkov, ovekovečene v poanti, da so bile in prešle, a bodo ostale, da bojo sijale kot visoke luči alias »highlights«.

Četrtek, 30. 6., 23.52

Popoldan poslušal CD-ja Space Sailors in Reflections & Odysseys tria Rymden, ki je snoči do polnoči močno pretresal avditorij LGM. Ob teh globalnih zvokih so včeraj zbledeli tudi tako solidni coverji, kot je bil Groovelandov *Higher ground* Stevieja Wonderja v triglavskem parku, ali spod stolpa čez zalivček trilček Joplin, Hendrix,

Geldof v interpretacijah Pohorje ekspresa. S svojim vokalom je nocoj glasovno zasenčila piše v krošnjah parka Darja Švajger, tako da je bilo potem večer z njo nujno zaokrožiti s čin čin in močnim objemom. Uličnega gledališča, najšibkejške točke letošnjih kulturnih bakanalij, pa niso mogli s svojimi točkami ojačati niti gibčnejši, ki so viseli spod dvigalk nad Glavnim trgom, niti akrobati, ki so ob Kužnem znamenju nevarno sedeli na visoko zloženih stolihi. Ja, najbrž je za to trenutno kritično nastrojenost do ekstaz komunikacij kriv sindrom krogle v fliperju; če z vseh strani tolčejo človeka atrakcije pod stresom, da ne bi zdrsnil v luknjo, slejkoprej samo še mehansko reagira in se mu to mora nekako poznati. Na primer tako, da se pod standupom v Vetrinjskem dvoru ne uspe niti za odtenek nasmejati trudu izvajalk t. i. ženskega večera. Ali pa mu je na Štukljevem trgu ob medlih pop novitetah Bajage i Instruktora še najbolj doživeto dolgo nepremično zrtje v oči nekega pudlja, ki ga očitno zanima, kako človek, naslonjen na zid, mirno srka svoje pivo.

Sobota, 2. 7., 11.03

»Boki, poki, kje si bil?« »Cila, mila, na Kutu, Gustafih, standapu pa Policijskem orkestru.« »In kakjeblo?« »Na Kutu so ljudje plesali v elektrotransu ...« »Ti tudi?« »Ne ...« »Kaj pa ...« »Sedel sem, šahir po mobiju ...« »Ti nisi normalen ...« »Če bi poslušala Šimeka, potem bi ti bilo jasno, kaj ni normalno ...« »Danke, nein, kaj pa ob Dravi ...« »Na Gustafe sva plesala v Rovinju, se

2021

NAGRADA PRIZMA ZA
KOMUNIKACIJSKO AKCIJO PET PRED
DVANAJSTO! KULTURA ŽIVI!

Narodni dom
Maribor je za
komunikacijsko
platformo Kultura
živi! leta 2021 prejel
nagrado prizma
za odličnost v
komuniciranju,
ki jo podeljuje
Slovensko društvo
za odnose z
javnostmi.

11. 9. 2021

100 BOBNARJEV S SOKIJEM
NA LENTU PO LENTU

Marko Soršak –
Soki je svoj jubilej,
30 let bobnanja
in sodelovanja
z najvidnejšimi
slovenskimi
glasbeniki in
zasedbami,
obeležil s
koncertom na
Glavnem trgu.

2022

30. FESTIVAL LENT

Dogajanje jubilejnega
festivala je povzel Jaša
Lorenčič v dnevniških
zapisih, dostopnih na



spomniš, istarske kante, THC balun?» »Je to takrat, ko sva šla v napačno smer, pa mislila, da greva prav?» »Ne, to je bilo na Hvaru ...« »Kaj pa v Art kampu?» »The best, meditacija na enem super punktu, na klopici med reiki maserkami in romskimi mamami z vozički ...« »In kaj ti je bilo od vsega najboljše?» »Polijski orkester, ko je zaigral *You are always on my mind* ...«

Nedelja, 3. 7., 8.49

Štajerska se veseli, v interpretaciji Predina, Mefa in polnega zaliva z razporeženimi labodi, in kmalu ob polnoči formalni konec lentovanja, hvala pametnim, brez ognjemeta. In že se jutranja nedeljska misel po after partyju, da marsikaj lahko, a mi nič ni treba, pomeša s spoznanjem iz izkušenj, da evforije slejkoprej zdrsijo v bolj uravnotežene lege in nato zlagoma ali nenadoma v svoja nasprotja. Odpoved sinočnjega džez koncerta zaradi stavke oselskih letaliških delavcev tako morda simbolno potrjuje in napoveduje večanje družbenih nemirov zaradi premoženjskih razlik, inflacije, energentov, hrane, migracij, virusov ... In še lepo vreme letošnjega festivala je najbrž znanilec podnebne suše, ki se obeta ... In tudi suše v sponzorskih blagajnah, namenjenih takim in drugačnim festivalom; avtohtoni butlji, ki so za lastne žepe razprodajali skupno zlatnino, so s tem namreč zapravili tudi vire za delovanje tovrstnih prireditelj, kajti nadnacionalnim korporacijam praviloma ni pomembno gojenje belih krizantem za gumbnice narodnih kultur. Kakorkoli že, čas

je, da pregledam, kaj sem mi je v predpisanem obsegu in žanru zabeležilo v minulih dneh na teh straneh ... In da, ojla, izjemoma nalašč ne brišem vseh medmetov, s katerimi sem si dajal duška v pričujočem priložnostnem minimalizmu, no, haha, opa, evo, uff, uuups, oj, aha ... Na koncu pa se seveda spodobi in je prav in nujno, da ob jubileju zaželim Narodnemu domu in ekipi, ki v njem skrbi za nemalo kulturnih institucij v mestu, iz srca vse najboljše in na zdravje in še na mnoga leta, pok, šsss, za domovino s kulturnim zanosom naprej.



Festival Lent je pomemben del celovite ponudbe in podobe Maribora, pomemben za njegov ugled. Sam sem prišel sem z najbolj celovitim turističnim vodičem po Sloveniji v angleškem jeziku (Lonely Planet, op. p.) in ta festivalu, ki postaja iz leta v leto boljši, namenja precej pozornosti. Nobenega dvoma ni, da je prav Festival Lent v veliki meri postavil Maribor na turistični zemljevid.

*Sir Robert Scott,
predsednik komisije v času izbora
EPK Maribor 2012*

2022

RAZSTAVA
NARODNI DOM MARIBOR – SREDIŠČE
KULTURNEGA DOGAJANJA OD 1899

Na razstavi, ki jo je Narodni dom Maribor pripravil v sodelovanju z Multimedijским centrom KIBLA, je poleg tridesetletne zgodovine zavoda Kulturno-prireditveni center Narodni dom Maribor predstavljena tudi več kot stoletna zgodba Narodnega doma v obliki stripa Gašperja Krajnc.

15. 10. 2022

SVEČANA AKADEMIJA OB
30. OBLETNICI KULTURNO
PRIREDITVENEGA CENTRA
NARODNI DOM MARIBOR

Premiera dokumentarnega filma Za vsakega nekaj v režiji Bojana Labovića in predstavitev monografije z naslovom Mesto, dom, vrata. Narodni dom Maribor – 30 let, ki je poleg tega, da predstavlja bogat kronološki in slikovni material, tudi mesto premisleka in ustvarjanja več kot 30 posameznikov in posameznikov, od ustvarjalcev do obiskovalcev in sopotnikov Narodnega doma Maribor.





Hvala